MAGYAR ÍRÓK ÉS KÖLTŐK KARÁCSONYA

Karácsonyi álom

Antológia

Erdélyi Gondolat Könyvkiadó

Karácsonyi álom

MAGYAR ÍRÓK ÉS KÖLTŐK KARÁCSONYA

Kisantológia

A címlapot és az illusztrációkat
Nagy Zsolt
készítette

Karácsonyi álom

MAGYAR ÍRÓK ÉS KÖLTŐK KARÁCSONYA

Antológia

Válogatta és szerkesztette
Dr. Brauch Magda

Erdélyi Gondolat Könyvkiadó
Székelyudvarhely 2008

Az antológia szerzői:

Arany János (1817–1882)
Tompa Mihály (1817–1868)
Petőfi Sándor (1823–1849)
Mikszáth Kálmán (1847–1910)
Reviczky Gyula (1855–1889)
Szabolcska Mihály (1861–1930)
Gárdonyi Géza (1863–1922)
Vargha Gyuláné (1863–1947)
Ady Endre (1877–1919)
Móra Ferenc (1879–1934)
Móricz Zsigmond (1879–1942)
Babits Mihály (1883–1941)
Juhász Gyula (1883–1937)
Kosztolányi Dezső (1885–1936)
Tóth Árpád (1886–1928)
Áprily Lajos (1887–1967)
Benedek Elek (1889–1963)
Berde Mária (1889–1949)
Nyirő József (1889–1953)
Sík Sándor (1889–1963)
Reményik Sándor (1890–1941)
Sipos Domokos (1892–1927)
Mécs László (1895–1978)
Csűrös Emília (1897–1970)
Maksay Albert (1897–1971)
Tamási Áron (1897–1966)
Márai Sándor (1900–1989)
József Attila (1905–1937)
Szemlér Ferenc (1906–1978)
Dsida Jenő (1907–1938)
Wass Albert (1908–1998)
Radnóti Miklós (1909–1944)
Kiss Jenő (1912–1994)
Jékely Zoltán (1913–1982)
Pilinszky János (1921–1981)
Beke György (1927–2007)
Sütő András (1927–2006)
Csire Gabriella (1938–)
Bölöni Domokos (1946–)
Nagy Gáspár (1949–2007)
Beke Sándor (1961–)
P. Buzogány Árpád (1965–)

© Dr. Brauch Magda, 2008
© Erdélyi Gondolat Könyvkiadó, 2008

ISBN 978–973–8320–83–3

Arany János

(1817–1882)

Karácson éjszakán

Lelkem pusztaságos éjjelén keresztül
Kétes ködvilággal egy sugárka rezdül.

Csillag-é vajon, mely, mint vezérszövétnek,
Üdvezitőt hirdet az emberiségnek?

Vagy csak földi hitvány pára, mely föllángol
S éji táncainkhoz rémeknek világol?

Akár csillag legyen, biztos éji lámpa,
Akár bujdosó láng – én megyek utána!

Mért féljek követni, ha lidérc is? hiszen
Akkor is jó helyre – temetőbe viszen.

(1849)

Tompa Mihály
(1817–1868)

Karácson estéjén

Nem hallod-e? Kopogtat valaki…
Told hátra, édes anyjok, a reteszt!
Setét van künn, s erősen fú, esik…
Ereszd be a szegény utast, ereszd!
Boldogtalan, kinek ma útja van,
S ott éri a szent est, hol idegen…
Csak erre, erre! bátran egyenest, –
A szó elég jókor lesz idebenn!
– Ah, ifjú s vándor, mint a mi fiúnk!

Isten hozott! oldozd le saruid –
Jól ég a tűz, melengesd fel magad!
Szemközt fogott a csapkodó vihar:
Hajfürtöd a két orcádhoz tapadt!
Hja, szenvedés az útas élte most…
Szél ostora s köd a kisértete;
Ember s hajlék öröm reája, kit
Éhes, vonító vad kisérgete.
– Nem jársz-e künn te is, szegény fiunk?

Elébb, elébb! ugy hátra mért vonulsz?
Tied köztünk az asztalnál a hely;
Szerény tálunk mellett bor és kalács,
Elégülj meg, vidúlj fel s ünnepelj!
Vendégünk vagy; s szállást ad e fedél,
S alatta szél, hideg, ne félj, hogy árt!
Megosztjuk, ami jót nyerénk, veled,
Nyujtsd közelebb azt az üres pohárt…
– Hol ünnepelsz te most, jámbor fiunk?

Aztán beszélj, hadd halljam a szavad.
S hogy ifju szívednek mily álma van?

Nagy cél után kellett eredned a
Széles világnak ily fiatalan!
Élnek-e még szüleid, akiket
Ugy érdekel szerencséd és bajod?
Hazafelé fordúl-e már utad,
Vagy a tieid' még messzebb hagyod?
– Mikép az a mi kedves, rossz fiunk!

Mert úgy van az! oly balga a szüle,
Hogy a fiak serdült korára vár.
Akkor kiszállanak... S árván marad
Üres fészkében az anyamadár.
Bár szüntelen fáj, fáj... ilyenkor ont
Az a hiány legkeserűbb könnyűt,
Midőn az édes, vagy szent alkalom
Nagyot, kicsinyt a háznál egybegyűjt...
– Mikor térsz meg, mi várva várt fiunk?

Mikor telnek be édes álmaink...?!
Ugy lenne majd végóránk is nyugott...
De im éjfélt üt, – a hivő világ
E nagy s dicső ünnepre eljutott,
Hogy reggel új, szent érzések között
Hallgassuk a váltság örök szavát;
Hajtsuk fejünket nyúgalomra most: –
Jer, a vetett ágy vár... jó éjszakát!
– Jó éjszakát, mi szeretett fiunk!

(1863)

Petőfi Sándor
(1823–1849)

Karácsonkor

Énhozzám is benézett a karácson,
Tán csak azért, hogy bús orcát is lásson
És rajta egy pár reszkető könyűt.

Menj el, karácson, menj innen sietve,
Hiszen családok ünnepnapja vagy te,
S én magam, egyes-egyedűl vagyok.

Meleg szobám e gondolattól elhül.
Miként a jégcsap függ a házereszrül,
Ugy függ szivemről ez a gondolat.

Hej, be nem így volt, nem így néhanapján!
Ez ünnep sokszor be vigan viradt rám
Apám, anyám és testvérem között!

Oh aki együtt látta e családot,
Nem mindennapi boldogságot látott!
Mi boldogok valánk, mert jók valánk.

Embert szerettünk és istent imádtunk;
Akármikor jött a szegény, minálunk
Vigasztalást és kenyeret kapott.

Mi lett a díj? rövid jólét multával
Hosszú nagy inség... tenger, melyen által
Majd a halálnak révéhez jutunk.

De a szegénység énnekem nem fájna,
Ha jó családom régi lombos fája
Úgy állna még, mint álla hajdanán.

Vész jött e fára, mely azt szétszaggatta;
Egy ág keletre, a másik nyugatra,
S éjszakra a törzs, az öreg szülők.

Lelkem szülőim, édes jó testvérem,
Ha én azt a kort újolag megérem,
Hol mind a négyünk egy asztalhoz űl!...

Eredj, reménység, menj, maradj magadnak,
Oly kedves vagy, hogy hinnem kell szavadnak,
Ámbár tudom, hogy mindig csak hazudsz...

Isten veled, te szép családi élet!
Ki van rám mondva a kemény itélet,
Hogy vágyam űzzön és ne érjen el.

Nem nap vagyok én, föld és hold körében;
Mint vészt jelentő üstökös az égen,
Magányos pályán búsan bújdosom.

Pest, 1846. december

Mikszáth Kálmán

(1847–1910)

Karácsonyi legendák

Az emberiség és az istenség poézisének a csúcspontja a karácsonyest, a három királyok, a jászol s a szent gyermek. A szent gyermek, aki a földön született az istállóban, s folytatja földi éltét az égben, Isten jobbján, a trónuson. A lajtorja ő, mely összeköti az eget a földdel, amint az egyházi énekből zúg mifelénk. Egy gyönyörű legendákkal fölbokrétázott lajtorja. S e bokrétában a legszebb rózsa a karácsonyest.

Mily fönséges gondolat, hogy az Isten a földről veszi az ő fiát a nép közül. Mintha csak a népképviseleti eszme volna bevíve a mennyei kormányzatba.

Az isten-ember harminckét évig jár a földön, maga az Úr, ki sohasem érintkezett személyesen a képére teremtett lényekkel, mintegy szükségesnek látja ezt, mert különben hamarább venné magához. Jézus tanul, csodákat művel, tapasztalati utakat tesz Péter apostollal, s néha meg is tréfálja Péter urat.

Mennyi legenda és parabola! De ezek mind elhalványodhatnak idővel, míg a karácsonyest poézise soha meg nem szűnhet, meg nem fakulhat, mert a világ legerősebb sziklájára, a gyermekek iránti szeretetre van fölépítve.

Az Olympust elsöpörhette az idő szent berkeivel és isteneivel, hiszen a gyermekeknek nem volt hozzá semmi közük. Odin örökre eltűnt, Thornak már csak a régi írásokban van nyoma, a hozzá tapadó ősregéket kitépték a századok az emberi emlékezetekből, de a karácsonyeste a gyermekek szöszke hajszálaival van elválaszthatatlanul odafonva az örökkévalósághoz. Két epocha van, amikor a karácsonyest nyájas fénye gyönyörrel tölti el a lelket s megmelegíti a szívet, s ez a két epocha kicsi kivétellel szinte az egész életen át tart.

Először mint gyermek örül az ember, mikor a Jézuska hozza a sok ajándékot, aztán örül mint szülő, mikor a Jézuska nevében adhatja a sok ajándékot a gyerekeinek.

A karácsonyfa minden fák közt a legcsodálatosabb, amelyiken kétfajta gyümölcs terem. Más zamatot szakít a gyermek és mást a szüle, csak az a kérdés: melyik a jobb ízű? „Egyik sem – szól közbe a nagyapa, aki már kóstolta a kettőt –, mert az enyim a legédesebb.” (Terem rajta hát még egy harmadik fajta gyümölcs is.)

Milyen kimeríthetetlen forrása az örömöknek nemcsak maga az est, hanem már közelgése is. Mihelyt a hó lehull, mihelyt beteríti fehér abrosszal a természet a világot, már eszelni kezdenek a gyerekek. Már várják. Közeledik napról napra mindenféle csodákkal. Az ablakok üvege virágozni kezd, a házak ereszei jégcsapokkal vannak kirojtozva, a fákat zúzmara lepi meg, millió tündöklő gyémánttű reszket a fenyveken.

Még a szegény zsellér gyereke is türelmetlenkedik.

– Mikor lesz az a nap, édesanyám, mikor úgy jóllakhatunk, hogy se feküdni, se állni, sem ülni nem tudunk?

A jómódú úri házaknál a természeten kívül más jelek is mutatják. A cselédek elkezdenek rorátéra járni; az ostyasütő vasat lehozzák a padlásról és a Zsuzsi szolgáló megtisztogatja; az öreg disznó, mely karácsonyra lészen hurkává és kolbásszá, már csak alig tud szuszogni. Aztán jönnek Jézuska előhírnökei.

Jön a Mikulás. A Kaffka. Virgács van a kezében, esetleg ajándék is, bekukkan a gyerekek közé, s azért Kaffka, hogy mindent meglásson, megfigyeljen és bizonyos az, hogy hivatalos jelentést tesz majd Jézuskának.

Azután az öreg „nénike” érkezik, a Luca. De már attól csak a béres fél s keresztet majszol fokhagymával az istállóajtóra, hogy a szarvasmarhának ne ártson.

S mindez, az epekedés, lázas izgalom, a türelmetlen várakozás, a napok lassú cammogása egy szép estéért! A szegény apróságok úgyszólván megszenvednek a karácsonyest gyönyörűségeiért.

Mennyivel kellemesebb a szülék helyzete, akik ezt a várakozási időt is átélvezik: a naivitást, az ártatlanságot, a kis jószágok ezer meg ezer kérdéseit, együgyűeket és túl okosokat. E fürge, szemes fickók és leánykák csodálatosan keverik össze az együgyűséget a mély látással, a realizmust az eszményivel, mely még lelkükben kiforratlanul imbolyog. Istenem, milyen különös ablakok azok, melyeken át ők nézik a dolgokat!

– Mikor jön a Mikulás, apa?

– Egy hét múlva, fiacskám.

– Hányszor fekszünk le addig?

– Hétszer.
– Aztán ugye, kitesszük a cipőt az ablakba?
– Kitesszük.
– És hogy ismer rá Mikulás, hogy ez az én cipőm?
– Mikulás mindent tud.
– Akkor a Mari leckéjét is tudja?
– Azt is.
– Minek az neki? Hiszen őtőle nem kérdezi a tanító.
– Hát csak tudja, mert tudja.
– De ha a Mikulás mindent tud, akkor olyan okos, mint maga az Istenke.
– No, hát mindent talán mégse tud.

A kis Pali mindennap új és új vallatásokat kezd azokról a személyekről, akik a karácsonnyal valamelyes összeköttetésben vannak és neki valamit hozhatnak, vagy tőle valamit elvehetnek. Mert a kis Pali önző és stréber.

Ő már a XX-ik század gyermeke.
– Melyik cipőt tegyük ki a Mikulásnak, apuskám?
– Hát azt, amelyik a lábadon van.
– De az már kopott.
– Mindegy, fiam.
– Nem volna jobb, ha az új cipőmet tennénk ki?
– Mért gondolod?
– Mert a Mikulás azt fogja gondolni a rossz cipőmet látva: nini, ez valami szegény gyerek, ennek egy-két dió is elég lesz, míg ellenben a csinos úri cipőbe különb dolgokat rakna.
– Ejh, micsoda bolond beszéd ez, Pali!
– Hiszen te mondtad az újságból, hogy a miniszter is kevesebbet ad a szegényeknek, mint a gazdagoknak.
– Én? Nem mondtam én ilyet.

Az idősebb, okosabb Mari közbeszól:
– De bizony mondtad, atyus, a tisztviselők fizetés-fölemeléséről, hogy a miniszter azokat segíti kevesebbet, akiknek többre van szükségük és azokat segíti többet, akiknek kevesebbre van szükségük.
– Hm, meglehet, hogy mondtam. De ezt a Mikulás nem teszi. A Mikulás a jó istenke megbízottja.
– Hát a miniszter kinek a megbízottja?
– Az a királyé.
– De hát a király?

– A király. No, már az megint az Isten megbízottja.

– De hisz akkor az is Mikulás.

– Dehogy, ti bohók! Nem értitek ti még azt. A király és a Mikulás közt nagy különbség van, a király nagyobb úr, akinek egymillió katonája van.

Palika a fejét rázza.

– Nagyobb úr a Mikulás, mert annak ezer millió almája van. A katonát nem lehet megenni, de ha a Mikulás akarná, minden almáját megehetné.

Hát tessék aztán okosan beszélni velük!

Viszont az is igaz, hogy lehetetlen nem mulatni a fecsegéseiken.

Bármilyen nehezen, lassan is, de végre fölvirrad a nagy nap. Van sürgés-forgás a házban: baromfikopasztás, máktörés, mindenki lót-fut, csak az óramutató jár a szokottnál is lassabban. Alig mozdul a kutya! A favágó béres valamit behoz a szűre alatt s beviszi a szalonba. Pali bekukucskál a kulcslyukon s látja, hogy egy zöld fenyőfagally. A mama is ott van a szalonban, s egész délután becsukakozik. A gyerekeknek nem szabad a szalon tájékára menni. Persze duzzognak, haragusznak a megszorító parancs miatt, de éppen rossz az időpont, nagy dilemma előtt állanak, mert szót fogadni kellemetlen, szót nem fogadni pedig veszedelmes, minthogy Jézuska csak a szófogadó gyerekeket szereti.

– Mikor mehetünk be, apa?

– Majd ha csengetünk. Akkor kinyitjuk az ajtókat, ti pedig berohantok.

– És ki lesz még ott?

– Én, a mama, a nagymama, a nagyapa meg a keresztapa.

– Hát a Jézuska is ott lesz?

– Az már akkor elmegy másuvá, csak az ajándékokat hagyja ott, hiszen sok végzendője van neki ma este, képzelhetitek.

Palika nagyon elszomorodik és szép kis szája, mely körül amorettek játszanak egyébkor, sírásra kezd ferdülni.

– Hát neked megint mi bajod, Pál úr?

– Ott akarok lenni – nyöszörgi, s könnyek potyognak az arcán végig.

– Iszen ott lész, ha majd csengetek.

– Az már késő! Én akkor akarok ott lenni, mikor a Jézuska jön – és a kis zsarnok toppant egyet a lábával.

– Ugyan eredj! Mért volna késő?

Palika habozik egy percig, aztán durcás arccal kiszalad az udvarra.

– Azért se mondom meg, pedig tudom, miért... – kiáltja be az ajtóból titokzatosan.

Most már a Marit faggatja az apja:

– Mit vett megint a fejébe az a rossz kölyök?

– Gyanakszik, atyus.

– Kire?

– Tirátok. Hogy azt mondja, mikor a Jézuska elmegy, megdézsmáljátok a hozott ajándékokat.

Íme a földi alak, melyből már némi por az ő fehér lelkére is fölszállt. Palika már gyanakszik. Lelke még az eget keresi, de már az eszét megpörzsölte a föld dögletes párája. Még jó, még hisz, de már kételkedik is.

Leszáll az est. Kigyúlnak a csillagok fent is az égbolton, lent is a gyermekek szobáiban. Pszt! A betlehemes pásztorok szólalnak meg odakünn az ablak alatt. Hamar az ablakhoz! Szinte egyszerre történik minden. A szalonból kihangzik élesen a csengettyűszó, *kling-klang, kling-klang*.

Szabad a bemenet!

(1902)

Reviczky Gyula
(1855–1889)

Karácsonykor

A zúgolódás, gúny, harag
Rég halva már szivemben.
Egy szóval sem panaszkodám
A kis Jézus ellen.

Nem vádolnám balgán azért,
Hogy engem kifelejtett.
Hogy nem hozott ajándékot,
Szemem könnyet nem ejtett.

Lelkem nyugodtan, csöndesen
Átszáll a nagyvilágon.
Imádkozom, hogy Jézusom
Minden szegényt megáldjon.

Ágyamra dőlök, s álmodom
Egy régi, édes álmot:
Boldog, ki tűr és megbocsát,
S ki szenved, százszor áldott!

Szabolcska Mihály
(1861–1930)

Karácsony

Egy nap meg egy este
Minden esztendőben:
Szeretném, ha király
Lehetne belőlem!

Ha nem is, ha nem is
Valami sokáig:
Karácsony estétől
Karácsony napjáig.

Karácsony estéjén,
Hogy a csillag támad:
Kinyitnám aranyos
Gyöngyös palotámat.

Minden elhagyottat
Oda gyűjtögetnék,
Sápadozó árvát
Szárnyam alá vennék.

Ha koldus, ha bűnös:
Nagy birodalmamba'
Szerető szó nélkül
Senki sem maradna.

Könnyet ahol látnék:
El azt sem kerülném,
Szép selyem kendőmmel
Szépen letörülném!

...Karácsony estéjén
Minden esztendőben,
Szeretném, ha király
Lehetne belőlem!

Gárdonyi Géza
(1863–1922)

Legenda a három királyokról és az ihászról

Történék pedig azon időben, hogy az három bölcs királyok Jeruzsálemnek tartának, vezettetvén az napkeleti fényes csillag által.

Vala pedig az ő ruhájuk dísztelen és minden ékesség nélkül való, más közönséges utasokéhoz hasonlatos. Koronájuk és palástjuk is zsákban. S ülének tevéknek hátán.

Lőn pedig, hogy délnek ideje érkezvén, megszomjúhozának valamennyien. S megállának az országúton és várakozának, ha jőne valaki, s megmondaná, merre lelhetnének kutat? Szemlélődének pedig egy faépületre is, mely látszik vala távol domboldalon.

S mondá Gáspár király:

– Ott talán.

Menyhért pedig felelé:

– Amoda távolabb kőházat is látok: ott inkább találunk.

Érkezék azonban hozzájuk egy juhnyáj nagy kolompolással és porral az országúton. Elöl a szamár, hátul az ihász, hajtván ő nyáját faragott botjával és komondoraival.

– Jó ember, mondd meg nékünk: vagyon-e ott kút ama faháznál?

Felele az ihász:

– Ott ugyan kút nincsen. Ott csak fejik az nyájat.

– Hát amott a kőháznál?

Felele az ihász:

– Ott mégúgy sincs: ott csak nyírják az nyájat.

– Hát te hol itatsz meg délben?

Felele az ihász:

– Sehol, mert nyájamat én immár eladám jó pénzen, s hajtom végezetre. Ám ha szomjasok vagytok, amoda feljebb megtaláljátok ennek az mezőnek tulajdon ihászát, tán épp a kútnál. Ott megelégülhettek.

S lőn amint mondá:

Megtalálák a mezőnek ihászát, amint épp nyáját itatá.

És leszállának ők is és megelégítik vala szomjúságukat mind tevéikkel egyetemben. Miként más poros utasok. Noha vala egyikök

Limoniának királya, másikok Balgaloniáé, harmadikok Tsukoniáé, mely ország Kan-Tsukoniának is neveztetik.

Szóla pedig Gáspár az ihásznak:

– Mondd, jó ember: Jeruzsálem-e az már, ahol az a messze torony látszik?

Az ihász felele:

– Mi volna más, ha nem Jeruzsálem?

És kérdeze Menyhért király is:

– Bejártok-e tik is az városba? Halljátok-e az híreket, amelyek ott járnak?

S az ihász felele:

– Bejárunk és hallunk is egyet-mást.

S kérdeze tovább Menyhért:

– Nem hallottál-e arról, hogy fiú született a királyi házban?

– Nem hallottam.

– Vagy hogy várja fiának születését az király?

Az ihász vállát vonta, mondván:

– Hogy tudhassam én aztat? Avagy azt véled-é, hogy az király házába csakúgy forgolódok én, akár az komám házába? Magunkszínű ember él és meghal, hogy csak látott volna is királyt valaha.

Elmosolyodának erre az szent királyok és Boldizsár király kezet nyújta az ihásznak.

S mondá:

– Íme kezet is fogtál eggyel.

És Gáspár is kezet nyújta az ihásznak, mondván:

– Kettővel fogtál kezet.

Menyhért is hasonlatosképpen cselekvék, és mondá:

– Három királlyal fogtál kezet.

Az ihász pedig megneveté eme mondásokat:

– Beh igen tréfás utasok vagytok! Most mán hát beletekintek az kútba, hogy az negyedik királyt is lássam.

Azok pedig elcsodálkozának.

– Negyedik királyt? Micsoda negyedik királyról szólasz te?

S az ihász felelé:

– Micsoda negyedik királyról? Hát magamról, a ragyogóját! Avagy nem vagyok-e én is király? Juhoknak és szamaraknak az királya vagyok.

Az három királyok összenézének és megvonák vállukat:

– Hát iszen voltaképpen mink is...

(1915)

Vargha Gyuláné
(1863–1947)

Karácsonyi kérdések

„Angyali ének hangzik a mennybül:
Jézus, a rég várt, megszületett!”
Isteni lélek szózata csendül:
Megszületett-e már tenéked?

Ott van a jászol, benne a gyermek,
Drága ajándék, mennyei kincs,
Ott befogadni kész-e a lelked?
Jaj, a szívedben még helye nincs!

Jászola mellett pásztorok állnak,
Futva siettek Betlehemig.
Futni elébe űz-e a vágyad?
Érzed-e, szíve hogy melegít?

Fölkel a csillag hajnali fénnyel,
Biztos az út a bölcsek előtt,
Mégy-e utána, merre vezérel?
Jézus a célpont, látod-e Őt?

Drága aranyt meg jószagú tömjént
Visznek a bölcsek hódolatul,
Jobbat aranynál adsz-e te önként?
Szíved óhajtja, kéri az Úr!

Ady Endre
(1877–1919)

A téli Magyarország

Magyar síkon nagy iramban át
Ha nyargal a gőzös velem
Havas, nagy téli éjjelen,
Alusznak a tanyák.

Olyan fehér és árva a sík,
Fölötte álom-éneket
Dúdolnak a hideg szelek.
Vajjon mit álmodik?

Álmodik-e, álma még maradt?
Én most karácsonyra megyek,
Régi, vén, falusi gyerek.
De lelkem hó alatt.

S ahogy futok síkon, telen át,
Úgy érzem, halottak vagyunk
És álom nélkül álmodunk
Én s a magyar tanyák.

Karácsony

I.

Harang csendül,
Ének zendül,
Messze zsong a hálaének,
Az én kedves kis falumban
Karácsonykor
Magába száll minden lélek.

Minden ember
Szeretettel
Borul földre imádkozni,
Az én kedves kis falumba
A Messiás
Boldogságot szokott hozni.

A templomba
Hosszú sorba
Indulnak el ifjak, vének,
Az én kedves kis falumban
Hálát adnak
A magasság Istenének.

Mintha itt lenn
A nagy Isten
Szent kegyelme súgna, szállna,
Az én kedves kis falumban
Minden szívben
Csak szeretet lakik máma.

II.

Bántja lelkem a nagy város
Durva zaja,
De jó volna ünnepelni
Odahaza.
De jó volna tiszta szívből
– Úgy mint régen –
Fohászkodni,
De jó volna megnyugodni.

De jó volna mindent
Elfeledni,
De jó volna játszadozó
Gyermek lenni.
Igaz hittel, gyermek szívvel
A világgal
Kibékülni,
Szeretetben üdvözülni.

III.

Ha ez a szép rege
Igaz hitté válna,
Óh, de nagy boldogság
Szállna a világra.
Ez a gyarló ember
Ember lenne újra,
Talizmánja lenne
A szomoru útra.
Golgota nem volna
Ez a földi élet,
Egy erő hatná át
A nagy mindenséget.
Nem volna más vallás,
Nem volna csak ennyi:
Imádni az Istent
És egymást szeretni...
Karácsonyi rege
Ha valóra válna,
Igazi boldogság
Szállna a világra...

Kis, karácsonyi ének

Tegnap harangoztak,
Holnap harangoznak,
Holnapután az angyalok
Gyémánt-havat hoznak.

Szeretném az Istent
Nagyosan dicsérni,
De én még kisfiu vagyok,
Csak most kezdek élni.

Isten-dicséretre
Mégis csak kiállok,

De boldogok a pásztorok
S a három királyok.

Én is mennék, mennék,
Énekelni mennék,
Nagyok között kis Jézusért
Minden szépet tennék.

Új csizmám a sárban
Százszor bepiszkolnám,
Csak az Úrnak szerelmemet
Szépen igazolnám.

(Így dúdolgattam én
Gyermekhittel, bátran,
1883
Csúf karácsonyában.)

Móra Ferenc

(1879–1934)

Szép karácsony szép zöld fája

Nyolcéves voltam, a harmadik elemibe jártam és először léptem a közszereplés terére. A közszereplés tere az öreg templomunk volt. Úri divatot kezdtek a városunkban, karácsonyfát állítottak föl a szentélyben, az oltár mellett s kerestek valami alkalmi kis rongyost, aki a mennyei fenyőt felköszöntse. No, szegény gyereket akkor se kellett Félegyházának Szegedtől kölcsönkérni. Futotta a kiskunoknak a maguk emberségéből is. De a bibliai példázat szerint sokan voltak a hivatalosak, kevesen a kiválaszthatók. Az egyik selypített, a másikat nagyon kamaszollották, a harmadikat csak segédlettel lehetett volna a karácsonyfa elé állítani, tudniillik olyan körültekintő személlyel, aki orrocskáját rendben tartsa, ami azonban mégsem szokásos ilyen ünnepi alkalommal.

A legtöbbnél meg az volt a baj, hogy az ijedtségtől elállt a szavuk, ami ugyan bajuszosabb ünnepi szónokokkal is megesik, de azok nem fakadnak sírva, hanem köhögéssel segítenek magukon. Utoljára bennem összpontosult a közbizalom. Elég rongyosnak találtak, sápadt kis arcom volt és fésűt nem álló vad, fekete hajam s csengett a hangom, mint valami úri kisasszonyé.

– Aztán nem félsz majd, kisfiú? – emelte fel állam valamelyik tanító úr.

– Nem félek én, csak a kutyáktól – mondtam önérzetesen s kicsit halkabbra vettem a szót – meg a bakteroktól.

Megnyugtattak, hogy ezeket nem eresztik a templomba s kezembe adták a köszöntőverset, amit Fehér tanító írt, Isten nyugtassa a haló porában. Szép hosszú vers volt, a két első sorát még akkor is el tudom mondani, ha majd odafönt a nagy vizsgán találkozom a tanító úrral.

Szép karácsony szép zöld fája,
Mondsza csak, honnan jövel?

Sok ilyen sose hallott, furcsa szó volt benne, mint a mondsza, meg a jövel s ezekkel ríkattam meg legjobban a Daru utcai nemzetet a próbaszavalásokon. Akkor tapasztaltam először, hogy a szó-

nok mindig akkor éri el a legnagyobb hatást, ha olyat mond, amit maga sem ért meg.

Minden program szerint ment, még az idő is előírásosan viselte magát. Karácsony böjtje reggelén akkora jégcsapok lógtak a tetőkön, hogy a feldobott sapkámmal le bírtam törni a hegyüket. Azóta se szopogattam jégcsapban olyan jóízűt. Olyan rothadt zsindelyzamatú volt, amilyent semmiféle cukrász nem tud produkálni. Amellett a torkot is edzette és nagy önbizalmat csepegtetett belém. Kezdő szónoknak nagyon ajánlhatom, a jégcsapszopogatástól elmúlik a lámpaláz.

Azt nem vettem észre az úton, hogy fáznék, mert szegény édesanyám rám adta a nagykendőjét, csomóra kötve hátul a derekamon. Csak azért hullott a könnyem, mert az orromat meg államat mardosta a hideg. De hát nem szúrt szemet senkinek, télen minden rendes orr cinegét fog. A tanítóké, a tanítónőké is azt fogott, akik az iskola sarkán toporogva várakoztak rám. Egészen másért akadt meg rajtam a Honthy Berta kisasszony áldott szeme.

– Attól félek – mosolyodott el, mikor meglátott –, hogy ez a kisgyerek egy kicsit túlozza a rongyosságot. Mégiscsak kellene rá valami kabátot adni.

Mindenki igazat adott neki, de hát hol vegyenek most egy gazdátlan kabátot? Az volt a terv, hogy az ünnep után majd Szente tanító úr elvisz a Stross szomszéd boltjába és ott fölruháznak a Jézus nevében, de azt előbb meg kell szolgálni. Szerencsére az iskolaszolga ott ment el mellettünk, sietett a templomba, perzsagalléros ünneplőben. Nagyon mogorva, öreg férfiú volt, de azért most beharmatozták az égi magasok a lelkét.

– Én odaadhatnám a gyerkőcnek addig a bekecsemet – mondta egy kicsit vontatva, mintha csudálná önmagát.

– No, azt megfizeti az Isten, Károly bácsi – repkedett Berta kisasszony s mindjárt nekifogott a jóembert kihámozni a bekecséből.

– Jaj kérem, én nem ezt gondoltam – hőkölt vissza ijedten az öregember –, hanem a hétköznaplót. Már hozom is kérem.

Hát nem lehet mondani, hogy nem hozta volna, mert csakugyan kihozta a hétköznaplót. Azt, amiben söpörni, fűteni, lámpát pucolni szokott. Rám is adták és bizonyosan jól állhatott, mert mindenki mosolygott rám, aki meglátott benne. Csakugyan egészen eltakarta a rongyosságomat, alul csak a csizmácskám hegye látszott ki belőle, a kezem pedig egyáltalán ki sem látszott, a kezem feje a könyökéig érhetett. Arra is emlékszem, hogy nagyon finom petróleum-

szaga volt az első úri kabátnak, amit viseltem, egészen más, mint az otthoni petróleumé – ma is mindig érzem ezt a finom szagot, valahányszor díszmagyart látok.

A zsúfolt templomot sem felejtem el soha, ahova alig tudtunk utat törni, elül az úri rendek, aztán a subás, ködmönös kiskunok, a berlinerkendős öregasszonyok, a sötét oltárokon csillogó viaszgyertyák szaga összekeveredve a karácsonyi füstökével, a mézes fokhagymáéval – olyan nagy volt minden és én olyan kicsike! Igen, ez Osza tanító úrnak is szöget ütött a fejébe, mikorra beviaskodtuk magunkat a szentélybe és közölte aggodalmát Agócs főtisztelendő úrral.

– Székre kell állítani ezt a Hüvelyk Matyit, hiszen egészen elvész!

Szólították is a harangozót, de az vállvonogatással felelt a sekrestyeajtóból. Emberhalál lesz abból, ha ő megpróbálja székkel törni át ezt a tömeget! – Föl kell tenni a kőpadkára a gyereket! – mondta valaki s már akkor föl is nyalábolt valaki s ráállított már a márványkorlátra, ami a szentélyt elválasztja a hajótól. Egyszerre mindenkinél magasabb lettem egy fejjel – oh, nem leszek én soha többet olyan nagy, mint akkor voltam a félegyházi öregtemplomban. Egy magasságban volt a fejem a pirosruhás Máriácskáéval, aki a legsötétebb oltáron lakott üvegházában, és mégis odasütött rám a mosolygása, és mégis rásimította a kezét a szívemre, amely nyugtalanul vert ebben a szédülős magasban, és azóta is ott tartja nehéz órákban, és tudom, hogy el sem veszi onnan a halálos órák párnájáig.

Sokáig, nagyon sokáig álltam ott, mert meg kellett várni, amíg a polgármester úr megjön, a karácsonyi gyertyácskák meggyújtása is nehezen ment, mert Fekete harangozó sohasem próbált még ilyent életében és olyan fohászokat morgott közben, amiket talán nem is találtak illendőnek a kerubinok, és én már kezdtem álomba zsibbadni a márványpadkán. De végre minden gyertyán kinyílt a lángvirág és Szente tanító úr megrántotta rajtam az úri kabátot.

– Csak bátran, Fercsikém!

Hát miért ne lettem volna bátor. Csengettyűzött a szavam az emberfejek felett, mint az angyaloké a betlehemi mezőkön:

Szép karácsony szép zöld fája,
Mondsza csak, honnan jövel?

Itt az instrukció szerint szétvetettem a két karomat és a hosszú, lelógó kabátujjak akkorát lebbentek, mintha valóságos szárnyaim

nőttek volna. Ez olyan öröm volt nekem, hogy ha kellett, ha nem, minden strófa után röppentem egyet. Ki is gesztikuláltam magam egy egész életre, de szereztem is olyan sikert a Fehér tanító úr költészetének, hogy még Mihály arkangyal is abbahagyta a szószék oldalán a sátántaposást, és szalutált a lángkardjával.

– Ember vagy, Fercsike – jelezte Szente tanító úr annak a pillanatnak az elérkeztét, amikor a szónokot minden elfogadható oldalról üdvözlik. – Most már lejöhetsz, add ide a kezed!

Persze csak a kabátujját adhattam oda, amelynek felső régióiban a kéz tartózkodott, de azért nem a kézzel volt a baj, hanem a lábbal. A lábak nem akartak mozdulni, mintha gyökeret vertek volna a kőben.

– Gyere hát, nem hallod – rántotta meg a tanító úr mosolyogva a kabátujjat. – A nagyságos úr akar megsimogatni.

Egy nagyságos úr volt akkor az egész városban, a követ, az pedig akkor Holló Lajos volt. Felejthetetlen szép férfiarca már akkor ott mosolygott alattam. Átölelte a térdemet és a hangja már simogatott:

– Gyere kis pajtás, majd leveszlek.

– Nem... nem ereszt a lábam – motyogtam pityergőre görbült szájjal. Megijedtem, mert csakugyan úgy éreztem, mintha a lábam hozzánőtt volna a kőhöz.

– Mi a macska, nem ereszt a lábad? – nevetett Holló s erősen magához rántott.

Az egyik lábam elszabadult, de abban a percben el is jajdítottam magam, éspedig jó kiadósan.

– Jaj, jaj, jaj, ne bántson!

A mosolygó arc lehajolt a lábam fejéhez és – és Berta kisasszonytól hallottam később – vérehagyottan emelkedett föl.

– Szent Isten, ennek a kisgyereknek odafagyott a lába a kőhöz.

A másikat már óvatosan engesztelték föl, mert az még jobban összebarátkozott a márvánnyal. A vakarás kiderítette, hogy talpatlan csizmácskában léptem a közszereplés terére s ezért nem tudtam róla többet elmozdulni. Ami jeget, havat fölszedtem útközben, az álltomban először elolvadt a meleg talpom alatt, azután megfagyott és hozzátapadt a kőhöz.

– Sebaj, kikerül a maga foltjából – nyomogatta a lábam Sor doktor úr, hogy ott feküdtem összeszorított szájjal a követünk ölében. Tudta a doktor úr, hogy a kenyérsütögető asszony fia vagyok, hiszen én vittem hozzájuk minden pénteken a kenyeret, azon mele-

gen, ahogy a kemencéből kiszedtük, és különben is ismerte a fajtámat, hiszen a szegények doktora volt a kis kopasz ember. Hanem azért azt mondta, hogy jó lenne elszalajtani Deskóért, a városi előfogatosért.

És így ültem először életemben úri hintón, ami csak lépésben haladhatott a bőrruhás kiskunok és a berlinerkendős asszonyok sokadalmában, akik eltűnődtek a templomtéren, meg a világi dolgok változandóságán. Sokan még akkor is törülgették a szemüket a meghatottságtól és dicsérték a szép úri kitalálást. Különösen a női nemen levők, egy-két szüle azonban elégedetlen reszkettette a fejét, hogy az urak már a templomból is panorámát csinálnak és szavalatot tartanak az oltár előtt.

– A mi kisfiunk volt az, sógorasszony – próbálta mentegetni az urakat Márton sógor és felesége, ha ismerőst láttak egy-egy tanakodó csoportban. De aztán felhagytak a népek fölvilágosításával, mert a népek hol kinevették őket, hol zavartan hümmögtek, hogy mi érhette Márton sógorékat ezen a szent napon? Majd éppen az ő gyereküket karolják fel az urak Krisztus urunk áldott születésén. Nagyon fehérképű volt a fiatal, aki papolt, a szaván is érzett, hogy mandulával etetik otthon, bizonyosan valami nagy nembül való úrfi volt, ugyan úrikisasszony is lehetett, nagyon sergette-pergette magát.

Én pedig nem éreztem semmit a királyi dicsőségből, amellyel bevonultam a Daru utcába, csak azt éreztem, hogy parázs sütögeti a lehúzott talpamat és akkor támadt először világtalan kis agyamban az a gondolat, hogy van egy téli Isten is, aki más, mint az az Isten, aki a nyarat mosolyogja.

Móricz Zsigmond
(1879–1942)

Karácsonykor jobban fáj

Abban az időben a mamának nagyon jól ment. Annyi albérlője volt, hogy már nem tudta hova rakni. A kályhát egyáltalán nem is hoztuk le a padlásról, és nagyon nevettünk, hogy mi fűtünk a legdrágább fűtőanyaggal, olyannal, amiért nem is kell fizetni, hanem a fűtőtestek fizetnek nekünk, hogy melegíthetnek.

A mama mindig ki tudott találni valami érdekeset, amivel megnevettetett bennünket, mert a mama jobb családból született és azt mondta, hogy nem hagy bennünket elproletárosodni. Arról nem szeretett beszélni, hogy kerültünk ilyen nehéz helyzetbe, de Eszter, a néném titokban megmondta már akkor, hogy a mama beleszeretett egy egyszerű emberbe, és a mi nagy kárunkra hozzáment, de mikor kitört a háború, a papát elvitték katonának és mi többet nem hallottunk felőle. Valószínűleg elesett vagy fogságba került, vagy a távolban elfelejtett bennünket, az bizonyos, hogy azóta soha többet nem hallottunk felőle. De a mama sohase mondott róla egy rossz szót se, ő csak dolgozott és eltartott bennünket, és főbérleti lakásunk volt, s úgy gondolom, abban az időben tisztán az albérletből éltünk. Vagy talán nem is abból, hanem a mama buzgóságából, hogy a három gyereket vidáman tartsa.

Mert azt el kell ismerni, hogy a világháború a gyerekek számára igen víg világ volt.

Mi ott laktunk Budapest déli kerületében, és a Duna közel volt hozzánk. Budapest ezen az oldalon, a háború kitörésekor megállott fejlődésében, s a nagy, négyemeletes paloták pont a réteken végződtek. Nem voltak tovább kis házak, mint a perifériákon szokás, a város várossal végződött, s a szélen álló nagyszerű épületek tövében már a kelkáposzta termett, s el lehetett járni a bekerítetlen grundokra kelt lopni.

Az utcák pedig tele voltak vidám, daloló katonákkal, akik duhajkodtak és dülöngőztek, s a gyerekeknek dobálták a pengős papírpénzeket. Azoknak akkor még nagy értékük volt, rengeteg cukrot lehetett rajtuk vásárolni. Én jól nevelt gyerek voltam, s ha pénzt

kaptam, átadtam a mamának, aki beolvasztotta a pénzt a háztartásba, s kockacukrot vett rajta vagy kenyeret.

Egyáltalán, ha visszagondolok gyermekségemnek erre a boldog és különösen forgalmas idejére, nagyon különös fogalmak támadnak bennem a pénz értékéről. Például a kezembe adott a mama tíz fillért, s azt mondta: szaladj csak, hozzál ötért tepertőt, de meleget kérj, és siess, hogy ki ne hűljön. Én aztán szaladtam a henteshez és mondtam, hogy kérek ötért tepertőt, s a hentes sohasem mérte le, hanem belemarkolt a hatalmas vájdlingba és kivett belőle amennyit akart, papírba tette, és én úgy szaladtam vele haza, mint a kiskutya a zsákmánnyal. Nem is tudom, micsoda világ volt az, hogy mi öten tudtunk megebédelni ötért tepertőből.

De az is előfordult, hogy öt sem volt a mama zsebében, s mégis azt mondta: szaladj csak a boltba és hozzál kenyeret.

Hát én mentem a boltba, ahol nagyon jól ismertek és nem először adtak kenyeret pénz nélkül – ez a jobb időkben volt, mikor nem kellett sorba állni kenyérjeggyel –, és akkor olyan derék boltosok is voltak, hogy adtak kenyeret pénz nélkül is. Egyszer is így elküldött a mama, s a boltban sokan állottak, sehogy sem fértem a boltoshoz. Míg ott állok, észrevettem, hogy az üveg alatt különböző cukor és más édességek vannak kirakva, s megfigyeltem, hogy csak hozzá kell nyúlni, s egész könnyen lehet kivenni egy ilyen cukorkadarabot. Addig ólálkodtam, a kenyérről is elfeledkeztem, míg az ujjam magától megindult a cukor felé s egész jól sikerült volna, csak ideges lettem, s mikor már a cukor a kezemben volt, hangosabban csappantottam le a fedelet, s a boltos odanézett. Lángvörös lettem, s remegve bámultam rá. A boltos azonnal tisztában volt a helyzettel, s mivel mind a két keze tele volt munkával, egy szót sem szólt, csak intett, hogy takarodjak.

El is szaladtam, s csak annyi lélekjelenlétem maradt, hogy a cukrot magammal vittem.

Kint az utcán magamhoz tértem s míg a cukrot szorongattam, arra gondoltam, hogy ez hadizsákmány, s nagyon büszke voltam rá, de kenyér nem volt, s mentem tovább, másik boltokba, s végre is addig jártam, míg valahol megszántak és adtak egy darab kenyeret, s mikor hazavittem, odaadtam a mamának a cukrot is, és a mama, nem tudva az eredetét, megsimogatta a fejemet, s azt mondta: Derék gyerek vagy.

Így éltünk tehát, elég változatosan. De a lakókkal sok baj volt. Volt egy albérlőnk, aki szombaton, mikor jött a gyárból, be szokott

menni egy kis kocsmába a sarkon, és ott addig iszogatott, hogy a mama el szokott küldeni utána, hogy hívjam haza, ne költse el minden pénzét. És én mentem, és a kocsmában ott ült az albérlő kivörösödött arccal, s mindenki rettenetesen ordított, dalolt, kiabált, s én nagyon féltem, hogy még bekapnak ezek a katonák, de a lakó derék ember volt, ahogy meglátott, azonnal fizetett s jött haza és rendesen volt még annyi pénze, hogy a mamának ki tudta fizetni a hetibért.

A két nővérem dolgozott a mamának a lakásban, ők látták el a házimunkát, mert a mama azonkívül egy utcai vászonárusítónak is segédje volt, és percentet kapott az eladott vásznak és kötények és konyharuhák árából. Délelőtt volt csak piac, és akkor ott kellett neki tartózkodnia. Velem persze senki sem törődött, jártam az iskolába, ha tetszett, de ha nem tetszett, el is maradhattam, akkor jó volt a gyerekeknek, nemigen tartották számon a mulasztásokat. Az volt a gyerekek paradicsoma.

A mama mindig nagyon beteges volt, de mi, gyerekek, ezzel nem sokat törődtünk, hozzá voltunk szokva, hogy akármikor csak le kellett neki ülni, és vizes ruhát raktunk a homlokára. Ha a rosszullét tovább tartott, akkor türelmetlenek lettünk, és nem helyeseltük, hogy egy mama megengedi magának a betegséget. Persze sajnáltuk is őt, de egy tízéves gyereknek saját fogalmai vannak a dolgokról, a magam részéről naplopásnak tartottam, ha a mama egész napokat betegséggel töltött el.

Így múlt el a világháború, már én egész nagy fiúnak éreztem magamat. Közben az volt a szerencsénk, hogy a mama takarítónői állást kapott egy iskolában. Ez már óriási rangemelkedés volt, egész állami állás. Akkor valami nyugalom és biztonság költözött az életünkbe. Megindult a polgárosodás a családunkban. Így történt, hogy mindhárman iskolát végeztünk. A mamának mindenki jóakarója lett, s mivel a gyerekek nagyszerűen tanultak, sorra elvégeztük a polgárit, a nővéreim a mama iskolájába kerültek, s az kereskedelmi iskola volt. Tandíjat sohasem fizettünk, írószert, könyvet, élelmet kaptunk, a mama megoldotta a maga feladatát. Söpörte az iskolát, súrolta a lépcsőt, hogy a gyerekei tiszta és ragyogó lépcsőkön járjanak tanulni... Mi fejlődtünk, de ő egészen tönkrement. A lábai visszeresek voltak, éjjel felugrott és vizes ruha után kapkodott, a vér szakadt az ereiből... A pici kis nő, aki Atlasz munkájára vállalkozott, beleroppant a teherbe.

Egy nap újra rosszul lett. Eszter mondta, szaladjak orvosért. Szaladtam, az orvos jött. Megvizsgálta a mamát. De én is feltűntem neki, s engem is megvizsgált, s egyszerre négyféle betegséget konstatált rajtam: torokgyulladást, mirigydaganatot, tüdőgyulladást és valami ismeretlen betegséget, ami a rossz táplálkozás következménye volt. Rögtön a kórházba küldte a mamát és engem is.

Eszter elkísérte a mamát, Éva pedig engem.

Csak beadott Éva, s többet nem láttam. Nem tudom, mennyi időt töltöttem a kórházban. Jobbról egy öregember feküdt, balról egy fiatal. Folyton cserélődtek, hol egyiket, hol a másikat vitték be az elkerített helyre, meghalni. Egyszer engem is betettek oda, nem tudom, miért, és én nagyon büszke voltam, hogy magamban voltam, lepedőfalakkal körülvéve. Csak az fájt, hogy mindenkihez jöttek látogatók, de énhozzám soha senki. Ez nekem kimondhatatlanul fájt, hogy engem csak nem keres meg a mama.

Búsultam, ideges voltam, nem értettem, hogy a mama nem jön. Meg is kérdeztem egyszer az ápolónővért, hogy miért nem jön a mama?

– A te anyád – mondta –, az nem törődik veled.

Többet nem kérdeztem semmit. A fogamat összeszorítottam, a szívem nagyon megfájdult, hogy a mama nem törődik velem. Elfojtottam a könnyeimet, csak éjszaka sírtam, mikor senki sem lát…

Így érkezett meg a karácsony. Mindenki azt mondta, hogy két nap múlva karácsony lesz, és az embernek karácsonykor jobban fáj… Hát, karácsony előtti napon, délután csak megjelenik a mama. Néztem rá, s nem akartam hinni a szememnek, hogy mégis. És gyűlölet támadt bennem. Még azt sem vettem figyelembe, hogy a mama olyan sápadt, mint a halottak, s olyan gyönge, hogy semmi élet sincs benne, s leült az ágyam szélére…

És én hősi dologra szántam el magamat és… hátat fordítottam a mamának.

A mama rám hajolt… Előbb azt hiszem, nem is értette, hogy határozottan sértő szándékkal tettem az elfordulást. Betakargatott, megsimogatott, a keze olyan volt, mintha nem is emberkéz, szellemkéz lett volna.

Csak később tudtam meg, hogy a mama is kórházban volt az egész idő alatt… És azon a napon megszökött a kórházból, hogy engem meglátogasson. Méhrákja volt…

Ő meghalt, én meggyógyultam, s csodálatosképpen az életem tovább folyt, mert Eszter már tizenhét éves volt és beleszeretett az iskolában egy tanár… Feleségül vette és ő lett a gyámanyám.

De én boldog vagyok, hogy a mamának már akkor, ott a kórházban megbocsátottam, és kibékültem vele, és nem mondtam meg, hogy haragszom, csak a nyakába fontam a két karomat és kisírtam magam a keblén…

Babits Mihály
(1883–1941)

Karácsonyi ének

Mért fekszel jászolban, ég királya?
Visszasírsz az éhes barikára.
Zenghetnél, lenghetnél angyalok közt:
mégis itt rídogálsz, állatok közt.

Bölcs bocik szájának langy fuvalma
jobb tán, mint csillag-űr szele volna?
Jobb talán a puha széna-alom,
mint a magas égi birodalom?

Istálló párája, jobb az neked,
mint gazdag nárdusok és kenetek?
Lábadhoz tömjén hullt és arany hullt:
kezed csak bús anyád melléért nyúlt...

Becsesnek láttad te e földi test
koldusruháját, hogy fölvetted ezt?
s nem vélted rossznak a zord életet?
te, kiről zengjük, hogy „megszületett”!

Szeress hát minket is, koldusokat!
Lelkünkben gyújts pici gyertyát sokat.
Csengess éjünkön át, s csillantsd elénk
törékeny játékunkat, a reményt.

Juhász Gyula
(1883–1937)

Karácsony felé

Szép Tündérország támad föl szívemben
Ilyenkor decemberben.
A szeretetnek csillagára nézek,
Megszáll egy titkos, gyönyörű igézet,
Ilyenkor decemberben.

...Bizalmas szívvel járom a világot,
S amit az élet vágott,
Beheggesztem a sebet a szívemben,
És hiszek újra égi szeretetben,
Ilyenkor decemberben.

...És valahol csak kétkedő beszédet
Hallok, szomorún nézek,
A kis Jézuska itt van a közelben,
Legyünk hát jobbak, s higgyünk rendületlen,
S ne csak így decemberben.

1902

Rorate

A kéklő félhomályban
Az örökmécs ragyog,
Mosolygón álmodoznak
A barokk angyalok.

A gyertyák rendre gyúlnak,
A minisztráns gyerek,
Mint bárány a mezőben
Csenget. Az árny dereng.

Hideg kövön anyókák
Térdelnek. Ifju pap
Magasba fölmutatja
Szelíden az Urat.

Derűs hit tűnt malasztját
Könnyezve keresem.
Ó gyönyörű gyerekség,
Ó boldog Betlehem!

Betlehemes ének

Ó, emberek, gondoljatok ma rá,
Ki Betlehemben született ez este
A jászol almán, kis hajléktalan,
Szelíd barmok közt, kedves bambinó.

Ó, emberek, gondoljatok ma rá:
Hogy anyja az Úr szolgáló leánya
És apja ács volt, dolgozó szegény
S az istállóban várt födél reájuk.

Ó, emberek, gondoljatok ma rá,
A betlehemi kisded jászolára,
Amely fölött nagyobb fény tündökölt,
Mint minden várak s kastélyok fölött.

Ó, emberek, gondoljatok ma rá,
Ki rómaihoz, barbárhoz, zsidóhoz,
A kerek föld mindegyik gyermekéhez
Egy üzenettel jött: Szeressetek!

Ó, emberek, gondoljatok ma rá!

Kosztolányi Dezső

(1885–1936)

Karácsony

Ezüst esőben száll le a karácsony,
a kályha zúg, a hóesés sürű;
a lámpafény aranylik a kalácson,
a kocka pörg, gőzöl a tejsürű.

Kik messze voltak, most mind összejönnek
a percet édes szóval ütni el,
amíg a tél a megfagyott mezőket
karcolja éles, kék jégkörmivel.

Fenyőszagú a lég és a sarokba
ezüst tükörből bókol a rakott fa,
a jó barát boros korsóihoz von.

És zsong az ének áhitatba zöngve...
Csak a havas pusztán, a néma csöndbe
sír föl az égbe egy-egy kósza mozdony.

Karácsonyi dal

Egy barátomnak

A mi kedélyünk rég kihamvadt,
fagyos, hideg az ünnepünk,
lelkünkre hull a téli harmat.

Jeges vidékre tévedünk,
és álmodunk dicsőbb valórul,
s a fergeteg táncol velünk.

Agyunkba duzzadozva tódul
sok új, hatalmas gondolat,
de a fánkról kopott dió hull.

A gyertyalángunk ellohad,
füstölve pattan rajt a szikra,
s kékes, kialvó lángot ad.

S rásüt vonagló arcainkra.

A gipszangyal

Varjú Péter, a tanyai tanító már ősz óta töprengett azon, hogy karácsonykor milyen ajándékkal lepje meg a húgát.

Ezek Budapesten laktak. Egyre több szívességet tettek neki, s ő az ajándékkal ki akarta fejezni, mennyire szereti őket, milyen nagyra tartja rokoni kedvességüket.

Két évvel ezelőtt vitt nekik egy söröskészletet – kancsót és poharakat –, tavaly meg egy kínai ezüst cigarettatárcát, melynek födelén egy ló ágaskodott.

Mit vásároljon az idén? Nehéz volt ezt eldönteni.

Voltaképp kevés dologgal lehet meglepni az embereket. Arra gondolt, hogy majd vesz még egy söröskészletet vagy még egy cigarettatárcát, végre kettő is elfér a háznál, de erről a tervről letett.

Az ünnepek előtt pár nappal fölutazott Budapestre. Sorra járta az üzleteket, keresett valami megfelelő ajándékot, de nem talált. A kereskedők telebeszélték a fejét, ide-oda ráncigálták, körülhízelegték és lemosolyogták, ő azonban csak állt a sok holmi között, soványan, mint a piszkafa, grádicsosan nyírt, fölfelé fésült hajával, tűnődött, nem tudott választani, bocsánatot kért, és egy másik üzletbe nyitott. Így csetlett-botlott, határozatlanul.

A karácsony előtti napon délután, amint a Rákóczi úton kóválygott, a kirakatokat bámulva, egy izmos, tagbaszakadt, „behúzó”, aki télikabátban leste künn az utcán a vevőket, észrevette ezt a cingár, tétova, vidéki emberkét, s szelíd erőszakkal betuszkolta a boltba.

Ott egy gipszangyalt mutattak neki.

– Gyönyörű! – kiáltotta a tanító, az önkéntelen elragadtatás hangján.

Aztán föltette csíptetőjét, és úgy nézegette a gipszangyalt.

A gipszangyal nagy volt, akkora, mint egy tízéves leányka, kezeit imára kulcsolta, szemét az égre fordította, és mosolygott, oly édesen mosolygott, mintha nem is gipszből, hanem süvegcukorból faragták volna ki.

A tanító a szűk homlokát ráncolgatva visszamosolygott rá. A kereskedő és a segédek is mosolyogtak, hogy a gipszangyal, mely már régóta a nyakukon porosodott, s a tanító ily szerencsésen egymásra talált.

Huszonöt pengőre tartották.

– Nem lesz drága? – kérdezte.

A kereskedő és a segédek viharosan tiltakoztak.

Máris csomagolták, hogy hazaküldjék. A tanító sietve fizetett – szeretett hamarosan túlesni a kellemetlen dolgokon –, de minthogy nem bízott a pesti emberekben, inkább maga vitte haza. Kebléhez ölelte a gipszangyalt, és úgy botladozott vele a népes utcákon, közben pedig állandóan reszketett, hátha összetörik a szobor. De nem történt semmi baja. Szállójában kicsomagolta, letette a padlóra, és hosszan bámulta a homályos villanyfényben.

A gipszangyal most is mosolygott, szirupédesen és émelyítően, de a mosolyával együtt valami nagy-nagy szomorúságot is árasztott, mint az ízléstelen gyári holmik, melyek a művészekét akarják utánozni.

A tanító elszomorodott. Félt, hogy túlfizette, és becsapták. Félt, hogy sógorának meg a húgának nem fog tetszeni. Félt, hogy nem tudják majd hova tenni, hiszen lakásuk telis-tele van csecsebecsékkel, tavaly egy szobrot is vettek, igaz, hogy az csak egy öreg szakácsnét ábrázol, és sokkal kisebb, mit ez.

Egyelőre a gipszangyalt letakarta az ágyterítővel, hogy ne is lássa.

Ez volt az ő rendszere. Nem szeretett arra gondolni, ami kellemetlen. Magára se igen gondolt, csak fölkelt és lefeküdt, dolgozott és pihent, élt. Nyáron valami mérges bibircsók nőtt az állán. Akkor hetekig nem nézett tükörbe, mindaddig, míg a bibircsók le nem száradt, s szentül meg volt győződve, hogy a bibircsók azért múlt el, mert figyelemre sem méltatta.

A gipszangyal azonban nyugtalanította. Hol levette róla az ágyterítőt, hol megint ráborította. Egyszer tetszett neki, másszor nem

tetszett. Még éjszaka álmából is fölkelt, hogy megtekintse. Akkor megint nem tetszett neki. Reggel azonban kisütött a nap. Akkor megint tetszett neki.

„Ha nem mosolyogna – mondogatta magában –, akkor nem érne ennyit. De mosolyog. Olyan édesen mosolyog."

Ebbe aztán meg is nyugodott.

Karácsony estéjén maga vitte rokonaihoz, titokban, anélkül, hogy látták volna előzőleg, a karácsonyfa alá állította.

Amint sógora meg a húga megpillantotta az ajándékot, kissé elmosolyodott, de kissé meg is döbbent.

– Milyen kedves vagy – mondogatták. – Köszönjük, nagyon köszönjük. De miért vered magad ilyen költségbe.

– Tetszik? – kérdezte a tanító.

– Nagyon szép – biztatgatták, de nem néztek a gipszangyalra, mely a maga gyári ízléstelenségével mintha elsötétítette volna a karácsonyi gyertyák vidám lobogását.

– Az a szép rajta – szólt a tanító zavartan –, hogy olyan édesen mosolyog.

Gyászos hangulatban vacsorázott. A villanyok szikráztak körötte, a fánk párája összeölelkezett a fenyőfa s a csepegő viaszgyertyák szagával, a poharakban topázszínű és rubinvörös borok csöpögtek, de ő csak hallgatott, gondolkozott és ivott, egyre többet ivott. Nézegette a sógora nyakkendőjét, s az jutott eszébe, hogy ő sohase tudna ilyet kiválasztani. Amit magára vesz, az nem áll jól neki. Bútoraik is milyen furcsák, és mégis finomak, fogalma sincsen, hogy miért.

Éjfél felé, mikor asztalt bontottak, és átmentek a másik szobába, oda, ahol a karácsonyfa alatt a gipszangyalt állt, a bortól egyszerre megoldódott a nyelve.

– Nézd sógor – mondotta kötekedve. – Én szeretem az egyenes embereket. Miért nem vagy hozzám őszinte. Érzem, hogy te lenézel engem. Igenis megvetsz engem, te is, a húgom is.

Sógora tiltakozni próbált, de ő nem engedte:

– Hallgass! – folytatta emeltebb hangon. – Vacsoráztunk. Jól van. A vacsora pompás volt. Megöleltél, amikor idejöttem, szívesek vagytok mind a ketten, tenyereteken hordoztok. A vacsoránál sört ittunk. Hol a söröskészletem? Lásd, már nem is emlékszel rá. Két évvel ezelőtt hoztam nektek egy söröskészletet, poharakat meg egy kancsót, arany betűkkel volt ráírva: *Emlék*. Hova tettétek? Az üvegszekrényben se látom. Kidobtátok a szemétre. Megkínáltál ci-

garettával is. A cigarettatárcámat, azt a szép cigarettatárcát se hordod. Szégyelled. Valld be, hogy szégyelled.

– Részeg vagy – mondta a sógor.

– Nem vagyok részeg – kiabált a tanító. – Én már napok óta nem tudok aludni, mert érzem, hogy ti gyűlöltök engem, igenis, gyűlöltök engem, csak azt nem tudom, hogy miért. Mit vétettem én nektek? Miért nem jók az én ajándékaim? Ezen is mosolyogtatok. Ne tagadd, mosolyogtatok rajta. Legjobban szeretném összetörni az öklömmel ezt az angyalt, ezt a szegény, szép, fehér angyalkát, mely azt mondja nektek, hogy szeretlek benneteket…

Föl is kelt, és karjait fölemelte, a karácsonyfa elé tántorgott, hogy összezúzza a gipszangyalt.

Csak a húga tartóztatta föl.

– Részeg vagy – ismételgette a sógora. – Részeg.

– Nem vagyok részeg – rikácsolt a tanító, és sírva fakadt. – Csak fáj, nagyon fáj, itt – és a szívére mutatott. – Rátapostatok.

Vizet, feketét itattak vele, lassan ki is józanodott és elcsitult. Akkor egy kocsiba rakták, hazavitték szállójába, ott lefektették. Megígérte nekik, hogy másnap meglátogatja majd őket, de a hajnali vonattal hazautazott, a tanyára.

Pár nap múlva levelet kaptak tőle, abban bocsánatot kért, mentegette magát a „karácsonyi botrány” miatt, azt írta, hogy nagyon ideges.

Otthon, a szünidő alatt, komoran járkált föl-alá kis szobájában. Abbahagyta a pipázást is. Elővette hegedűjét, próbált valamit játszani, kétségbeesetten tette vissza tokjába. Nem tudott jól hegedülni. Izgalmát mégis legjobban csillapította a bor. Részegen feküdt le, és reggelenként sápadtan, borostás állal ébredt.

Januárban valami gazdáshoz volt híva disznótorra. Akkor is sokat ivott. Egyedül ballagott haza a végtelen pusztán. Sűrű hó esett. A hóra vékony jégkéreg fagyott. Ment, mendegélt a fehér éjszakában, lógatva sovány fejét. Gémeskutakat látott, behavazott boglyákat, kukoricagórékat, pajtákat és istállókat. Akkor egyszerre valami elérzékenyülés fogta el, és sírni kezdett. Könnye lecsorgott, és azonnal megfagyott. De jólesett sírnia. Szürcsölte az édes szomorúságot. Eszébe jutott a söröskészlet, a kancsó, amelyre aranybetűvel van ráírva: Emlék, a kínai ezüst cigarettatárca az ágaskodó lóval s a gipszangyal is, mely oly édesen mosolygott. Az is eszébe jutott, hogy valaha a képzőben tanult Michelangelóról, aki haragos és gyönyörű, erős és bajnoki angyalokat faragott, és hogy vannak da-

lok is, melyek teljesen el tudják mondani, hogy mi fáj a szívünk mélyén. Siratta életét és kicsiségét. Megsiratta a szűk homlokát, garádicsosan nyírt haját, kitérdelt nadrágját, szemét, mely eddig vak volt és nem látta a titkos szépséget, s megsiratta a gipszangyalt is, az olcsó és ízléstelen gipszangyalt, mely oly szomorú és igénytelen volt, mint ő. Édes zsibbadtság bizsergette tagjait, és lassan elálmosodott. Álmában a gipszangyalt látta, aki fehéren, mint a hó, feléje mosolygott, és egyre közeledett, egyre nőtt, eleinte csak akkora volt, mint egy ember, később azonban akkora lett, mint egy ház és egy hegység. A gipszangyal szelíden karjaiba fogta, és ő boldogan hanyatlott oda, engedte, hogy magához szorítsa, fölemelje a fatörzsről, és vigye-vigye, fölfelé.

Tóth Árpád
(1886–1928)

Karácsonyi emlék

Itt volt, elment a szép karácsony,
S amíg itt volt, jó koszton éltünk,
Cukron, fügén, mákos kalácson.

Hozott diót, mogyorót, smukkot,
Új százkoronás is volt nála,
De erről alig szólt egy kukkot.

Hogy a pénzügy is derűt öltsön,
Adott az osztrák–magyar banknak
Húsz koronát – aranyban! – kölcsön.

És hozott új választó-listát.
Mely szerint csak Lukács szavazhat,
S megválaszthatja Tisza Pistát.

A Béke is, e bús egyénke,
Jött volna vele, ám egy hídon
A strázsa belelőtt szegénybe.

Örült Prohászka is Prizrendbe,
Az udvarias szerb kormánytól
Egy sérvkötőt kapott prezentbe.

Szóval a karácsony sok kincsét
Megkaptuk és ami a legfőbb,
Megszűnt a fűtőanyag-inség.

Ez üdvöt zengem el ma számmal:
Egész télen fűthetünk majd
Egy-egy dús – karácsonyi számmal!

Áprily Lajos
(1887–1967)

Karácsony-est

Angyal zenéje, gyertyafény –
kincses kezem hogy lett szegény?

Nem adhattam ma semmi mást,
csak jó, meleg simogatást.

Mi győzött érdességemen?
Mitől csókolhat úgy kezem?

Simogatást mitől tanult?
Erembe Krisztus vére hullt?

Szemembe Krisztus-könny szökött? –
kinyúló kézzel kérdezem.

Áldott vagy a kezek között,
karácsonyi koldus-kezem.

Budapest, 1960. december

Benedek Elek
(1889–1963)

Karácsony előtt

– Frissen jövök én az égből,
Hófelhőcske hátán,
Turbékoló, csókot osztó
Fehér galamb szárnyán.
Tele van a kis tarsolyom,
Ki is kér belőle?
Kinek álljon mosolygásra
Pici szája tőle?

– Ici-pici fehér angyal,
Csengő szavú, fényes,
Szállj le hozzánk, maradj velünk,
Ne repülj el, édes!
Oszd ki nekünk kis tarsolyod
Minden édességét,
S áldd meg ifjú szíveinket,
Egész házunk népét!

Angyaljárás után

„Csak egy baba? Egyéb semmi?”
„Elég nekem éppen ennyi.
Ezt sem kértem Jézuskától,
S lám, ő elküldte magától.”

„Karácsonyfád volt-e néked? ”
„Volt ám, s olyan szépen fénylett!
Arany dió, alma rajta,
S még játék is volt alatta.”

„Játék is volt! Mutasd nekem!”
„Csak volt, nagyapóka lelkem.
A szent estén játszogattam,
Aztán másnap… ”
„Nos, nos, másnap?”
„Aztán másnap…
Egy árvának odaadtam.”

Berde Mária
(1889–1949)

Gyermekdal

Isten egyszülötte,
hála, hogy születtél,
hogy mennyei sorból
szegény gyermek lettél.

Oda száll ma lelkünk
istállód fölébe,
hol szalmán érkeztél
baromnép körébe.

Édes szülőanyád
rongyokban melenget,
tehénkék szájától
kis tested fölenged.

Szolgálnak a barmok,
szolgál angyalsereg,
csak az emberek közt
nincs megszálló helyed.

Álmodra vigyázó
pici angyalokkal
mi is megszolgálunk
altató dalokkal:

„Dicséret, dicsőség,
amért megszülettél,
s minden földi gyermek
kistestvére lettél”!

Nyirő József
(1889–1953)

Most már jöhetsz, Jézuska!

Idefenn a setét havasok között minden esztendőben valami baj van a karácsonyi szent ünnepekkel. Ezeknek a szegény, egyszerű pásztorembereknek, favágóknak, kik esztendők óta itt vágják a fát valami brassai zsidóknak – ha haragszik Szentfelsége, ha nem –, semmiletteképpen nem lehet úgy megülni a szent ünnepeket, ahogy az Írás parancsolja: éjféli misével, betlehemmel, pappal, tömjénnel, orgonaszóval, deák nyelven, gyönyörűséges evangéliumokkal. Ami nem lehet, hát nem lehet. Eleget erőltették, de nincs mód benne no! Egyik esztendőben hárman-négyen szinte életük árán vágtak át a mellig érő havon, jégen, farkasok nyála freccsent az arcukba, minden veszedelemmel megküzdöttek s csak amikor beérkeztek a faluba, akkor derült ki, hogy kerek négy nappal azelőtt megvolt a karácsony s ők hiába jártak. Elvétették az időszámítást, amin nem is igen lehet csodálkozni. Eleget ette a méreg, hogy ebben az esztendőben egy faláska Jézust sem kaptak. Még ki is kacagták a faluban. – Másik esztendőben a Kormos bikával akartak utat törni a rengeteg hóban, de a vihar ott nyomta az úton s alig tudának meghúzódni előle a Csalavágó patakában. A drága bika is szinte ott pusztult, hogy az embereket ne is említsem. Lehetetlent az Úristen se kívánhat szegényektől. Hogy mégis egészen el ne kárhozzanak, a múlt esztendőben idefenn a havasban maguk csináltak betlehemet, még talán szebbet is, mint az a zsidó-országbeli. Ott volt a Kőlik, abban egész csorda ember elfér. Tágas, nagy térhely. Faragtak jászlat, abba Jézuska képiben beletették a Mihók Trézsi kicsi fiát, ki már úgy kéthónaposka volt, de már – Énistenem – a havason a Biblia is nehezebb, mint városon. Néhány marhát, juhokat is tereltek a jászol köré, hogy reája lehöljenek, ahogy írva vagyon és szépen ki is világították szurkos kalánnal, hogy úgy ragyogott a barlang, mint maga a mennyország, s osztán szépen elimádkozgattak mellette. Szavamat ne feledjem, a vén Üdő Marci bácsi volt Szentjózsef, a többi hivatalbélileg úgyis pásztor volt. Mindenképpen szépséges dolog volt no. – Az idén erről se le-

hetett szó, mert a Trézsi fiacskáját elvitte a torokgyík, Szentjózsefnek való se volt, mert Üdő Márton bácsi is meghótt az ősz farkán, az Isten nyugosztalja. Megvallva az igazat, kedve se igen volt senkinek az ünnephez, mert a brassai zsidók tönkrementek, a favágatás abbamaradt s az emberek széjjelmentek. Összevissza három ember maradt a szállásokon: a Csedő úr szolgája, idősb Márton Feri vénlegény s Ülkei Ádám, kinek a múlt télen hótt vala meg a felesége. Esett, szerencsétlen emberek mind a hárman, keserűek, morcosak. Eszük ágában se volt nagy dolgot csinálni a Kicsijézus születésiből.

– Legalább istenigazába kialszom magamat! – mondotta a Csedő úr szolgája, mikor szó volt róla, hogy az idén miként rendezzék az innapot.

Márton Feri vénlegény kártyázni szeretett volna a szentestén, de se kártyájuk, se pénzük nem volt hozzá.

Ülkei Ádám még mindig haragudt a Jóistenre, hogy elvette a feleségit. Egy szalmaszálat se szándékozott tovább tenni az érdekében. Kicsit bosszút is akart állni Szentfelségin, hogy őket ilyen nyomorult sorsba taszította, vagy ha nem is taszította, de ki se emelte belőle. Keményen tartották magukat.

– Nem s nem! – pogánykodtak.

Ünnep szombatjára virradó éjjel történt azonban valami, ami az Ülkei Ádám számításait kissé megzavarta. Ádám, akinek a kalyibája legszélről volt, késő este dühös kiáltozásokat s puskalövéseket hallott.

– Bizonyosan az urak vadásznak! – azt gondolta s többet nem is törődött az egésszel. Éppen lefekvéshez készülődött, mikor megzörgették a kalyiba ajtaját.

– Ki az? – szólott az ajtó felé Ádám.

– Ha Istent üsmersz, eressz bé! – felel valaki odakünn.

Ülkei Ádám odacammogott az ajtóhoz s elvette a támasztó karót.

– Te vagy-e, Feri?

Azt hitte, hogy Márton Feri, a vénlegény, ki unalmában jött hozzá, hogy együtt verjék az üdőt, de szinte sóbálvánnyá vált, mikor látta, hogy egy véres ember tántorog be a kalyibába s rémülten azt suttogja:

– Óts el minden világot!

– Szentkereszt legyen velünk, hiszen ez Péter, a gyilkos! – hőkölt hátra Ádám s hirtelen kirántotta, a hóba hányta a világoló fahasábokat. – Tán nem szöktél meg a tömlöcből, Péter?

– Én biza meg! – hebegi a gyilkos, kit nyolc esztendőre ítéltek, mert féltékenységből megölte a feleségit.

– Ugyanbiza hol volt a szépeszed? – feddette Ádám, de a gyilkos rá sem hallgatott, hanem kimerülten, borzasztó szemekkel rámeredt az ajtóra.

– Zárd bé, rejts el valahova, mert jönnek!

– Kik jönnek? – ütközött meg Ádám.

– A csendőrök... Tepej lábánál meglőttek.

– Meglőttek?

– Meg.

– Eltaláltak?

– El.

– Hol?

– Itt a lapockám alatt.

– Azért vagy véres?

– Azért!

– Az elég baj! – tekergette a fejét Ülkei Ádám, de eszébe se jutott, hogy a sebet megnézze, kimossa, bekösse. A meglőtt ember se mondta.

– A nyomodon mindjárt itt lesznek! – ijesztette Ádám.

– Igen, de esik a hó! – kacagott a gyilkos. – Kereshetnek!

– Akkor nincs baj! – könnyebbült meg Ülkei Ádám. – Füttözzél! – biztatta a másikat.

– Nem fázom! – kuporgott Péter a tüzecske mellett.

– Nem ennél valamit? – kérdezte később Ádám.

– Nem vagyok éhes! – rázta fejét a gyilkos.

Az idő telt. A szél kívül búgni kezdett s a hó omlott az égből. Ülkei Ádám kihallgatózott s elmosolyodott:

– Most már nem jön senki. Az ördög se találna ide ebben az időben.

A gyilkos is örvendett.

– Ott az ágyam, lefekhetsz! – biztatta Ádám. – Nyúgudd ki magadat!

– Nem alhatnám! – válaszolt Péter.

– A te dolgod! – vont vállat Ádám.

Nézte a gyilkos a fekete vérmocskot.

– Mit gondolsz, megmaradsz, vagy megmurálsz?

– Neköm végem! – válaszolt egykedvűen a gyilkos.

– Csúf lövés volt! – tekergette a fejét Ádám.

– Csúf! – ismerte el a gyilkos is.

Ülkei Ádám meghányta-vetette magában a dolgokat, de sehogy se tudott zöld ágra vergődni a gondolataival. Végül is kitalálta, hogy mi nyomja a lelkét.

– Az Istennek se értem a dolgodat, Péter! Minek a tűzlángjának nem tudtál ott ülni, ahol voltál, a jó meleg tömlecben, ahol minden kényelmed megvolt? Minek kellett kifutnod a bajba, nyomorúságba?

A gyilkos arcát hirtelen fény verte át. Forró volt a szava is, mikor bevallotta.

– A gyermek miatt!... Van fél esztendeje, hogy semmi hírt sem kaptam felőle... Osztán itt van a szent karácsony is... Reám jött, hogy csenáljak neki kicsi karácsonyfát, jászolykát, Jézuskát s együtt énekelgessünk el mellette. Kicsi harisnya es kéne neki, csizmácska a télre, gunyácska, jó meleg kurticska... Hisze nincs senkije, ki gondoskodjék róla.

– Hát ezért? – enyhült meg Ülkei Ádám.

– Ezért!

Ülkei Ádám nézte a tüzet s azt mondta keményen:

– Jól tetted, Péter, hogy megléptél! Reggel bémegyek a faluba s kihozom a fiadat... Úgy-e, Dénöskének hívják?

– Annak! – hebegte boldogan a gyilkos, elszédülve a tűz mellett. – Aztán legyen, ami lesz! – motyogta, mert az ilyen félvad erdei emberek önmagukkal is beszélnek.

– Dőljünk le legalább fertáj órára! – biztatta Ülkei Ádám. – Eltőt az üdő, nyúgudjunk valamit!

A gyilkos engedelmesen nyúlt el a földön. Ádám is elszenderedett. Egyszer csak hallja, hogy a gyilkos szólítja:

–Te Ádám!... Hallod-e?

– Mi baj? – riad fel Ádám. – Mi a fenének nem alszol?

– Nekem mennem kell!...

Így a gyilkos.

– Hova a szemed világába akarsz ilyenkor menni? – ásított álmosan Ádám.

– Én a másvilágra!

Ülkei Ádámnak kiszökött az álom a szemiből.

– Tám nem bolondultál meg? – ijedett meg, de a tűz világánál mindjárt látta, hogy a gyilkos igazat beszél. Éktelen nagyok, forrók voltak a szemei, a színe sárga, mocskos, a teste félig hideg, kezelába reszket s a vére lassan szivárog bele a tűzbe.

– Újra megindult a sebem – mondotta a gyilkos bocsánatkérőleg.

– Be kellett volna, hogy kössük! – szidta magát Ülkei Ádám. – Kinek jutott eszibe?

A gyilkos legyintett, hogy késő.

– Méges hiába lövetém meg magamot! – panaszkodott. – Mégsem láthatám a legénkét!...

– Eléggé restellem a dógot! – mentegetőzött Ádám. – Ha legalább fél napig tartóztatni tudnád a halált, míg megjárom a falut!... Három óra oda, három óra vissza kell ebben az időben.

– Már ne verd miatta a fejedet! – morgott bánatosan a gyilkos. – Úgyes késő!

– Én méges megpróbálom! – szökött fel Ádám.

Péter leintette.

– Egyetse!... Hanem egyebet mondok... Te jó voltál hozzám, Ádám. Helyet adtál, elrejtettél a csendőrök elől...

– Szót se érdemel! – szerénykedett Ádám.

A gyilkos lázas szemekkel felnézett Ülkei Ádámra s szinte nyersen mondotta:

– Te, azt tudod-e, hogy ezör pengő van kitűzve a fejemre?...

– Szép pénz! – üsmerte el Ádám.

– Ez az ezör pengő legyen a tied, Ádám! – hagyakozott a gyilkos.

– Te, kinek gondolsz engem? – pattant fel Ádám.

– Ne járjon a szájad! – torkolta le a gyilkos. – Szólsz a jegyző úrnak s mindjárt kifizeti.

Ülkei Ádám tiltakozni akart, de már nem volt kivel veszekedni, mert a gyilkos hirtelen hanyatt dőlt s elkezdett torkaszakadtából énekelni. Azt fújta, hogy:

„Csordapásztorok, midőn Betlehemben
csordát őrizének éjjel a mezőben,
éjjel a mezőben... ”

Ülkei Ádám tisztelettel lekapta a sapkáját s úgy hallgatta, hogy a gyilkos hogyan ünnepli a karácsonyt. Ének közben fel-felkiáltott:

– Dénöske!... Dénöske, lelkem fiam!...

– Hát méges találkozott vele! – mondotta Ádám a meghatódottságtól sűrűre tűrődött homlokkal. – Méges hazasegítette az Isten! ... Nem hala meg anélkül!...

Továbbra együtt örvendett a gyilkossal, kinek a tömlöcben lenyírt feje verejtékben fürdött, száján folydogált a vére, de azért kacagott, borzasztóan tátott, fekete szájjal kiáltozott:

– Ni, milyen szép kicsi csizma, Dénöske!... Kicsi harisnya!... Nem fázol meg a télen bennük!... Várj, mert béhívom édesanyádat es!... Mári te! Máári!...

Ülkei Ádám borzongott.

– Az asszonyt kiáltja, kit ő gyilkolt meg!...

A gyilkos önkívületében tovább játszotta a karácsonyt, míg utolsó szavai belebugyborékoltak a száján előtörő vérébe s egyszerre utolsót rúgott a tűz mellett.

– E meghala! – vakarta a fejét Ülkei Ádám s csendesen ülve a holttest mellett sokáig gondolkodott.

Mit fundált ki, mit nem, egyszer csak feláll, a katonaládája fenekéről kivesz egy ökör fejére való láncot, odalép a halotthoz s jó keményen összeköti vele a halott dermedező kezeit.

– Így ni! – mondotta setéten s öltözködni kezdett.

A bundát felöltötte, fogta a fejszét, a ház ajtaját békócsolta s mire pitymallott, már útban volt a falu felé.

Dél felé járt az idő, mikor megérkezett a községházára és haptákba vágta magát a jegyző előtt.

– Jelentem alásan, a gyilkos Pétert, ki megszökött a tömlöcből, az éjszaka sebesülten egymagam elfogtam, megkötöztem s most kérem a fejire kitűzött ezör pengőt!

A jegyző tisztességes ember volt, megundorodott a vérdíj utáni mohóságtól.

– Szégyelhetné magát! Ráér még megkapni azt a pénzt!

– Nekem most kell! – csökönyösködött Ülkei Ádám.

– Miért olyan sürgős? – kérdezte kedvetlenül a jegyző.

– Neköm azért – remegett a hangja a vad embernek –, mert ma van karácsony este s én azt a pénzt a Péter árvájának szántam, Dénöskének... Szeretnék rajta kicsi csizmát venni, kicsi harisnyát, jó meleg posztó kurticskát, bárányból sapkát, hogy meg ne fázzék a télen... Legalább annyi öröme legyen szegény árvának... Az a pénz úgyis a gyermeket illeti. Az apja az életével fizetett érte... Legalább az a pár krajcár maradjon utána. Senkinek nagyobb jussa nem lehet hozzá, mint annak az ártatlan gyermeknek. Legalább neki legyen karácsonya ebben a cudar világban!... Nincs igazam?...

Míg a jegyző reszkető kézzel a penna után nyúlt, hogy intézkedjék, a vad pásztor szálfaegyenesen, büszkén körülnézett az irodában, hadd lám, van-e valaki, ki azt meri mondani, hogy neki nincs igaza!...

Mikor a pénzt megkapta s estére el is intézte, amit akart, a hóna alá szorította a csizmácskákat, kicsi harisnyát, kurticskát s büszkén felszólott az égbe:

– Most már jöhetsz, Jézuska!...

Sík Sándor
(1889–1963)

Magyar karácsony 1920-ban

Magyar karácsony fekete-fakója
És minden, ami mostani, múljon,
Száz pici gyertya gyújtatlan gyúljon,
Csillagos álom pelyhes takarója.
Álom, álom, karácsonyi álom! –
Szemünkre simuljon.

Álom, álom... Betlehemben
Kicsike Jézus megszületett.
Szép Szűz Mária, egek ékessége,
Mi bűnös lelkünk egy édessége
Csókkal hajol a jászolka tövébe,
Kicsi Jézuskára rájanevet.
Édes kicsi Jézus, mindenlátó Jézus,
Ügyefogyott népre, ránk mosolyog
Csilló levegő-égben, boldog fényességben
Nekünk dalolnak angyali karok.

„Dicsőség, dicsőség mennyben az Istennek,
Békesség, békesség földön az embernek!”

Álom, álom... Kegyes kicsi Jézus,
Panaszkodjunk-e teneked?
Okos kicsi Jézus, igazlátó Jézus,
Hiszen te jól tudsz mindeneket!
S te, fényes szép angyalsereg,
A békességet is ismered!
A békesség – te jól tudod – meleg cipó:
És édesanyja a bánsági búza.
A békesség a nagy hegyek nyugalma:
És homlokukat a Tátra koszorúzza.
A békesség egy csendes kicsi napsugár talán,

Amely a mély komoly vizek tükrén remeg:
De máshol még nem látják szegény magyar szemek,

Csak Pozsony ős Dunáján és Szent Anna taván,
A békesség a kassai harangszó,
S a székely falukon a pásztorok miséje
Kétszerte szent!...
Dicsőség a magasban... Kicsi Jézus,
Tedd, hogy legyen békesség idelent!

Dicsőség, dicsőség a magasságoknak,
Békesség a földön, békesség, békesség
Szegény magyaroknak.

(1920)

A napkeleti bölcsek

Ama csillag után.

A holdsugaras hideg éjszakában,
Mint egy fehérlő, csendes álom,
Úgy vonult el a komoly karaván.
És elől ment a három.

A sziklás föld mogorván és kopáron
Feküdt el lábaik alatt.
Méltóságos sora a száz tevének
A harmaton halkan haladt.
És mintha fehér árnyak lengenének,
Úgy vonult végig a fehér sereg
A völgyön, ahol nem nőttek virágok,
S a városon, ahol az emberek
Nem virrasztottak és nem énekeltek.
S ahol nem látta őket senkisem.

És így suhant el csendesen
Életre éledt vágya Napkeletnek
Az ezredéves éjszakán.

Ama csillag után.

Reményik Sándor
(1890–1941)

A karácsonyfa énekel

Ha szűk szoba: hadd legyen szűk szoba.
A szűk szobában is terem öröm,
Gyúl apró gyertya ínség idején,
Óh csak ne legyen sorsom bús közöny,
Óh csak legyek a fény forrása én,
Apró gyermekek bálványozott fája,
Én az idegen, én a jövevény,
Égő fenyőfa, égő áldozat,
Akit az Isten ősi otthonából
Emberek örömére elhozat.
Csak rajzolódjék mélabús árnyékom
Imbolyogjon a szűk szobák falán,
Mindegy, hogy mi lesz velem azután.

A karácsonyfa megérkezik

Mögötte elmaradt a nagyhavas,
Mögötte elmaradt a rengeteg,
A piacon most megállnak vele
A nagy utat járt, csendes szekerek.

Vizsgálgatják növését, termetét,
Az emberek közt kézről-kézre jár.
Az óriás lemetszett, csonka karja,
A kis fenyőfa: karácsonyfa már.

Csodálkozva tekintget szerteszét
És fáján leheli ki illatát.

Egyben ünnepre felszenteltnek is,
Halálraszántnak is érzi magát.

A karácsonyfa panaszkodik

El-elnézlek ti hontalan fenyők,
Ti erdő-testből kitépett tagok.
Hányan mondhatják el ma veletek:
Óh én is, én is hontalan vagyok!

Piacra vitték testem, s a lelkem,
És alkusznak az életem felett.
És fehér vattát aggatnak reám:
Mű-zuzmarát a zuzmara helyett.

Tudom: elszárad a levágott kar.
Tudom: én vissza nem jutok soha
Az ősrengeteg anyakebelére.
Sorsom: lapály a csúcsokért cserébe.
S a végtelen helyett egy szűk szoba.

Karácsonykor

A szent estén majd eljövök ide.
Álmaim szekerébe fogatok
És szólok fantáziám táltosához:
Hipp-hopp, ott legyek, ahol akarok,
És álomhintón eljövök – ide.

Itt minden fehér lesz, – fehér, s halott.
Csak egy hang lesz a halott rengetegben:
A zúgó patakok.

És én fenyőtől fenyőhöz megyek
És minden fenyőt megsimogatok.

És megkérdezem: virrasztotok még?
És megkérdezem: hogy aludtatok?
És aztán feltűzöm a szívemet
A legmagasabb fenyő tetejére, –
S imába kezdek: Magány, Mi Anyánk…
Néked ajánlom égő szívemet…

Olyan lesz, mint egy karácsonyfaláng.

Sipos Domokos

(1892–1927)

Megszületett

Megszületett.
Éjszaka volt és ragyogtak fenn a csillagok.
Én hiszem a szép csodát,
Hogy kedvéért kigyúlt egy égi lámpa
És jötte szűzen érte Máriát.

Megszületett.
És élt harminchárom évet.
Én hiszem a bús csodát,
Hogy kereszten halt, feltámadott
És elevenen a mennybe szállt.

Megszületett.

Rettenetes angyal

A szűk kapumélyedésben állott és kinézett az utcára. Két szomorú görög oszlop téglából összecsúfolva ágaskodott teste köré, s a keskenyen fulladozó boltív árnyékot vert fejére. Mint szegény, megszokott, elfelejtett, kopott szobor, észrevétlenül árasztotta bús bánatát, mely úgy világította át édes, szomorú arcát, ahogy éjszakába takarózott virágos réten suhan át a holdsugár.

Az utcát szél járta, és rázta a keshedt juharfákat. Fütyölt, sóhajtott, nyögött, morgott, aztán hallgatott, mintha fáradtan nagyot szuszogna, hogy a következő percben egy óriási szusszanással nyomja ki magából a levegőt s recsegve csapjon le a cserepes háztetőre és a sáros útra.

Varjúsereg kerengett a szürke felhők alatt, nagy suhanással ereszkedett le a házak közé, aztán, mintha láthatatlan vadászcsapat kergetné, merész ívben csapott a hegy felé, hogy pár perc múlva megint a tornyot károgja körül.

A keresztre egy vén bakvarjú ült s torkaszakadtából kiabálta: „Kárr, kárr, kárr!”

Szemben vele, a banképület villámhárítóján, mint sötét gubanc billegett egy csóka, s felelt: „Csok, csok, csok!”

A ködtől csepegő fákon verebek kuncorogtak, majd hevesen csaptak le a friss lótrágyára s csipogtak és lökdösték egymást. A diákok csapatosan sétáltak, vágtattak a leeresztett hajú leánykák után, és életük nyers, fakadó mámorát illatozták a világba.

Az asszony pedig ott állt a kapubolt alatt, s vékony teste megremegett a széltől. Kendőjét összehúzta derekán s fejét bal válla fölé hajtotta, mint az esőtől földre vert fecske. Bánat kendőzte arcát fehérre, szépen, ahogy a dámák rizsporral szokták halványra színezni magukat, s kétoldalt finoman, alig sejthetően, mint titkos művész, kent fel rá a láz egy parányi pírt, szemei alá sötét vonalat húzott és tüzet csepegtetett beléjük, hogy rejtélyes legyen a pillantása és bódító, mint azoké a selymes hölgyeké, kik tüneményesen hordozzák hideg testüket világvárosi termeken át és sötétes folyosókból úgy néznek vissza a sorfalba merevedő férfiakra, hogy mindenkinek egyszerre áll vacogás a gerincébe.

A lámpagyújtogató piszkos condrában, mérgesen járt lámpától lámpáig, s ahányszor felgyújtotta lángoló kanócos botját, annyiszor átkozta a kegyetlen sorsot, mely a világosságcsinálást mérte rá holtig tartó kárhozatul.

A gázlámpa sárga fényében kis pihék csillantak meg s a csöndesedő szélben puhán, nesztelenül libbentek tova, besurrantak a kapu alá, rászálltak az asszony fekete hajára és egy pillanatig csillogtak rajta, mint egy korona gyémántjai, aztán elolvadtak s homlokára vékonyka, hideg patakot eresztettek.

Egy leány ment a gyalogjárón, ég felé fordította arcát s lelkendezve mondta:

– Hó, hó, hó!

Ibolyaillatot hagyott maga után, s ragyogó szemmel nézett a mellette menő férfira.

Az asszony kilépett a kapu alól és felsóhajtott:

– Ó, istenem, esik a hó!

Körülnézett, aztán két kisgyermekhez ment, igazgatta ruhácskájukat, kézen fogta és a kapu alá akarta őket vonni.

De szemben felgyúltak a fűszeresbolt lámpái, a kirakatot világosság öntötte el, a gyermekek odanéztek és nem akartak menni.

Cukorsüvegek hava látszott ki a fekete papírból, mellettük, mint fehér téglával megrakott kocsik, nehezedtek a kockacukros dobozok, és kis skatulyákban mindenféle finom, sokszínű csemegék bujkáltak tarka papírok között.

És, csudára, egy kis házikó volt a középen, benne gyertyák égtek, tehenek feküdtek, pásztorok állottak, s a jászolban rózsaszínű ragyogásban mosolygott Jézuska, és két angyal terjesztette föléje szárnyait.

És a házikó fedelén, mint kupola, gömbölyödött egy kávésdoboz, s narancsok égtek körötte, végig a tetőn, oly üdén, oly elevenen, hogy szinte érezni lehetett szagukat az üvegen át.

És a kirakat mélyében porcelánbabák meresztették kék szemüket a kardos katonákra, kik mereven sorakoztak a vezér mögött. Egy szürke ló s a fehér medve között sárga kutyácska hajtotta nyakát egy számológépre, s egy kis dobon a piros nyulacska állott ugrásra készen. És ragyogott minden, mint az álom, s vonzotta magához a gyermekeket, kik bűbájtól dermedten, moccanás nélkül bámultak az üveg mögé.

Anyjuk visszament a kapu alá s nézte ő is a szemben levő kirakatot s előtte a kisfiút s csöpp leánykát, amint előrehajolva állottak, és sötét kabátkájukra fehér foltot pillézett a hó.

Emberek gyűltek össze, mind többen és többen jöttek, kik a postát várták. Némelyek beálltak a boltozat alá s ott topogtak le és fel, szipogtak, krákogtak és beszélgettek.

– Hát maga megint itt van? – szólította meg az asszonyt egy testes nő.

– Várok, szomszédasszony, várok, talán jön valami – felelte, de hangjában bizonytalanság kongott.

– Elég bolond, lelkem! Az urától ugyan hiába vár! Az jól éli világát. Mit gondol, fiam? Egy olyan nagy városban sok cégér fehérnép cafrangol. Itt van, olvassa, mit ír a férjem. Itt van né!

Gyűrött levelet rántott ki blúzából, keresgélt benne, aztán olvasta:

– Sándor egy veressel van, vele lakik, öltözteti, mint egy grófnét. Kutya egy legény ez a Sándor…

– Na, mit vár tőle? Gombház, ha leszakad, lesz más! Egy olyan fehérnép, mint maga?! Nézzen oda!

Megfogta a karját, s fejét a túlsó oldal felé fordította. A fűszeresbolt mellett péküzlet volt, szép, csillogó fehér hely. A nagy üvegtábla mögött hatalmas testű férfi állott, szépen öltözve, vaskos hasán aranylánccal. Az üzletben sürögtek-forogtak a vevők, segédek

és inasok ugráltak ide-oda, a pénztárnál enyhe mosollyal ült a pékné. Nagy, szőke kontyát finoman szitálta tele a liszt, néha idegesen szólt férjének, de az meg se fordult, hanem merőn nézett a posta kapuja felé.

– Nézze! Látja? Majd kiguvad a szeme, úgy bámul!

S a dús keblű asszonyság úgy tüzelte magát, mintha csak neki szólna ez a nézés, kiállott a járó szélére, odahúzta a didergő aszszonykát és kinyújtott karjával mutatott a pék felé.

– Ez kéne magának! Mit töri magát? Hát mit tud maga? Egy napig dolgozik, egy hétig fekszik utána, aztán egy szép napon elpatkol, s itt maradnak a gyermekei pusztán.

A gyermekek a kirakat előtt csak nézték-nézték a karácsonyi álmot. Anyjuk átkiáltott nekik:

– Jertek, szívem, jertek ide!

A fiúcska visszakiáltott:

– Mindjárt, anyukám!

Aztán átkarolta a leányka vállát, összebújtak s egy gyönyörűséges babán csodálkoztak.

A postakocsi döcögve érkezett meg s nyekkenve állott a kapu elé. Mint vén, kopott primadonna, fakózöld deszkáival rejtélyesen vigyorgott a várakozó emberekre, kiknek hosszú éveken át hordott örömöt, bánatot, bús közönyt és felcsillanó érdeklődést.

Csomagokat, leveles zsákokat hordtak be a postások és sietve kezdtek dolgozni. Nemsokára jött a levélhordó, meglátta az asszonyt s szánakozó zavarral, mintha bocsánatot kérne, mondta neki:

– Semmi!

A reménység fájón csuklott össze az asszony szegény szívében, és szeme égőn nézett az égre, s majd megfulladt a forró szorulástól, mely megmarkolta torkát és gonoszul lemászott a mellébe, hogy hallotta, mint nyöszörög fel tüdeje s kínosan, vékonyan sípol egyet, aztán felküldi ezt a hangot s átfogja vele gégéjét, hogy ott megtorpanjon s gyötrelmes köhögéssel rázza össze finom testét.

A szomszédasszony védőleg fogta át s erős testéhez szorította, átment vele a gyermekekhez s küldte haza őket.

– Menjen már, szívem, menjen! Megfagynak az utcán. Aztán higgyen nekem, nem érdemes, hogy halálra törje magát. Látja azt a szép, derék embert? Az a lelkét kitenné magáért, hiszen tudja, hogy leánykorában is majd megveszett, úgy járt maga után.

Odahajolt az asszonyka füléhez és súgva, hevesen ostromolta:

– Nézze, még mindig ott van – s a pékre mutatott –, csak egy szót szóljon, lelkem, jöhet-e magához? Jön az futva! Maga meg boldog lesz, lesz mindenük a gyermekeknek! Na, mit mondjak neki?

A másik megfogta a gyermekek kezét s indult. A leányka szepegett:

– Édes anyukám, mit hoz a Jézuska? Beszélj, édes, az angyallal! Hozzon egy babát!

Odavonta anyját a kirakatokhoz s mutatta neki:

– Azt ni, azt a kék ruhást! Ó be szép!

Az asszony lehajolt a gyermekhez s megcsókolta az arcát.

– Beszélek, drága, beszélek az angyallal – hátha hoz nektek is valamit. Aztán megindultak.

A szomszédasszony utánaszólt:

– No, mit mondjak?

Félve, kérlelve, nehogy megharagudjék a másik, azt felelte:

– Ne mondjon semmit, nem tudom, nem tudom, ne mondjon semmit!

A kövér asszony mérgesen morogta:

– Bolond maga, lelkem.

Aztán bement a péküzletbe s kenyeret vásárolt. A pék hozzásietett, kiszolgálta és kérdően nézett rá. Az asszony lehajtotta fejét s alig mozgó ajakkal mondta:

– Nem akar.

A másik hazafelé tartott a két gyermekkel és maga sem tudta, hogy mit akar és mit nem, és mindent elfelejtett volna, ha a két gyermek, mint két fájó és édes, eleven seb, nem sajog a szívén.

Vitte a két oldalán s szerette volna feltartani őket az égre és sikoltani: – Nézd, Isten, te jó Isten! Mit csináljak ezzel a két semmiséggel? Sok ablakból fényes pászmában ömlött ki a lámpafény, s benn a szobákban karácsonyi készülődésben tettek-vettek az emberek. Szerette volna egy ilyen tiszta, meleg helyre odavarázsolni a gyermekeket s kívülről nézni, hogy játszanak a puha szőnyegen, szép ruhákban, tisztán és illatosan. Nézni, nézni őket s megsemmisülni, belefagyni a hideg téli éjszakába azzal a gondolattal, hogy a kicsikéknek mindig ilyen jó lesz.

De menni kellett hazafelé. Szél rohant végig az utcán, csapkodta a kapukat s olykor friss kalácsszaggal árasztotta el a levegőt.

Hideg szoba várta őket, de a gyermekek örömmel rázták le magukról a havat, ledobálták a kopott kabátkájukat, összebújtak egy

sarokban, s abban a pillanatban köréjük népesedett a sok játék, amit végignéztek.

– Ó be szép! Az a kis baba!

– Hát a lovacska, hát a katonák?!

– És Jézuska a jászolban!

– Nekünk is hoz az angyal!

Kérdeztek és feleltek, és a képzelet, mint színes madár, mely először száll ki a fészekből s nem tud betelni a repülés gyönyörűségével, körülszálldosta őket s megcsillogtatta előttük ezer színben ragyogó szárnyait.

Anyjuk lekuporodott a kis vaskemence elé, tüzet rakott s egy lábasban tejet melegített, aztán három csuporkát teletöltött, leszelt három karéj kenyeret s megvacsorázott a gyermekekkel.

Azok egy darabig beszélgettek, játszadoztak, aztán nagyokat pislogtak, s mikor az álom ránehezedett pillájukra, anyjuk lefektette őket az egyik ágyba, egyiket lábtól, másikat fejtől, s rájuk terítette a paplant.

A kisfiú még felült, összetette kezeit, anyjához simult, ki az ágy szélén ült s motyogni kezdte:

– Én Istenem, jó Istenem, lecsukódik már a szemem, de a tied nyitva, Atyám, amíg alszom, vigyázz reám...

Nem fejezte be, leejtette fejét és elmerült a boldog álomba.

Az asszony megvetette a másik ágyat, leült az asztal mellé s varrni kezdett.

Hallotta, mikor a toronyóra a tízet ütötte, először a negyedeket vékonyan, aztán tízet kongatott, s hangja mély búgással terült szét a város felett.

A pék az óraütésre felkelt az asztaltól, megcsókolta feleségét s olyan érzése volt, mintha egy zsák finom, fehér liszthez ért volna a szája.

– Elmegyek egy kicsit a kávéházba – mondta az asszonynak, s indult is. Nagyon tele volt a feje a vékony asszonykával, s a kívánság, mely hosszú idő óta gyötörte, most úgy elöntötte, úgy feszült benne minden, mint a csordulásig érett szőlőszemben a must.

A vendéglőben kártyázni kezdett. Veszített, egymás után dobta maga elé az ezreseket s dühvel mondta magában.

– Menjetek, pusztuljatok! Neki akartalak adni, nem kellett, menjetek a fenébe!

Éjfélkor már ezt sem bírta, otthagyta a társaságot s kiment az utcára. Kigombolt felsőkabáttal feszítette neki mellét a szélnek s előrenyújtotta fejét, hogy arcát érje a hidegen csapdosó hó.

Az asszony ablaka elé ért. Még égett a lámpa s kis világosságot vetett a járóra. Odalépett s a függönynek egy parányi nyílásán benézett.

Az asszony a haját fonta éjszakára. A hosszú fekete zuhatag szikrázott leányos, hófehér vállán, s amint előrehajolt, ingéből kivillant két kicsiny emlőjének rózsaszín bimbója.

A férfi karját roppant erő lendítette fel, mely, mire a magasba ért, finom koccanásban adta ki tüzét az ablaküvegen.

Az asszony rémülten fújta el a lámpát. Ebben a pillanatban a fiúcska nyöszörögni kezdett. Ijedten ugrott a gyermekhez s fejére tette kezét, az pedig mosolyogva motyogta:

– Anyukám, Jézuska azt mondta, hogy elhozza a lovat! Megfordult és boldogan aludt tovább.

Az ablak megint megkoccant, és ahogy az asszony a szoba közepén állt és didergett, most már mind erősebb-erősebb lett a kopogás. Reszketve lépett az ablakhoz, egy ujjnyira elhúzta a függönyt, kinézett s megismerte a férfit, amint a hó fehér fényétől gyengén megvilágítva dűlt az ablakra.

És ekkor, mint vértanú az éhes oroszlán ketrece előtt, önkívületben szólt ki az ablakon:

– Jöjjön be!

Összeszorította fogát s szívére küldte könnyeit, nehogy kicsorduljanak, míg elviharzik benne a férfi gerjedelme, s egy hang nélkül sikoltotta, hogy majd megőrült bele:

– Nem! Benned nem csalódhatnak a gyermekek! Édes Jézusom! Benned nem csalódhatnak!

Én nem engedlek, ó, édes Jézusom, árvák oltalmazója, nyomorultak vigasztalója, nem engedlek! Meg kell maradnod a gyermekeimmel! Nem engedlek, nem engedlek!

A férfi egy ezrest tett az asztalra. Most már nemcsak kívánta, most már szerette ezt a szép, gyönge asszonyt, és karácsonyi örömet érzett, hogy jót tesz, hogy nyomorúságot törül el ebből a kis szobából. Nagyon jónak, boldognak érezte magát, megmámorosodott a jótett érzésétől – s még egy ezrest hagyott ott, gyöngéden búcsúzott és távozott.

Az ajtó nyikorgására a kisleány ijedten riadt fel:

– Anyukám! Anyukám! Jaj! Ki jár itt, Anyukám?!

Az asszony odalépett, megfogta a gyermek kezét, elpirult, és majd megszakadt a szíve, ahogy mondta:

– Aludj, édesem! Az angyal járt itt! Az angyal járt itt!

Mécs László
(1895–1978)

Karácsony

Mesével nagy gyermekszemedben megjöttél újra szent karácsony,
jöttél szívekbe sekrestyésnek: gyertyásan gyúljon az öröm.
És minden oltár átkot fáklyáz, ökölbe görbül a köröm,
vér csurran a karácsonyfákról, könny gömbölyül az új kalácson...
Naptámadattól naplenyugtig csendőrszurony feszül az égnek:
úgy tartják az álcsillagokkal kicifrált rongyos horizontot...
Hol most az angyal? Az, ki régen ez éjen békeszárnyat bontott?
Szuronyban szárnya fennakadt és megfagyott ajkán az ének...
Magányom ablakán kinézek a Krisztus-éhes éjszakába,
a tél korán jött: kertem mélyén sok megfagyott virág-kísértet
bólint, és zörren hófödötten, és sírnak, hogy csak félig éltek...
A szél futkos füttyös bolondként, s rugdalja őket pajkos lába...
A kerten túl az utcamedre: ott hömpölyög a nagy kloáka:
árulkodóknak rothadt szíve (mint Sátán szennyes ürüléke),
gyűlölködés, gyalázat ömlik sötéten, jaj és nincsen vége
és árad mindent elborítóan a hosszú, a hosszú éjszakába...

A bűzös árban mélyen bujkál a jóság szűzi borzadállyal
a tiszta szívek kagylójában, mint drága fényű gyöngyvetés...
Úgy mennék bujdosó búvárnak s hol gyöngyöt termel szenvedés,
mind összeszedném s Betlehembe vinném a három szent királlyal...
A nagy kloáka ködje kormos: tudom, feljöttél, mégse látszol
te Betlehembe hívó csillag! Úgy mennék, s merre, nem tudom...
A pásztorokkal, vándorokkal, együgyűekkel egy uton
csak mennék, míg elém virulna barmok között a játszi jászol.

És mondanám: parányi jászol! te sártekének legszebb virága,
mely tartod csöppnyi Jézusunkat, az égből csöppent tiszta mézet,
a csillagokba nőj csodának! Nőj szuggeráló szent igézet,
és csurgasd kelyhed édességét a mérgezett szívű világra!
És szólnék: Jézus szent mosolygás, arany bárányka, Isten csókja,
gyöngécske harmatos kacsódat merítsd a bűzös kloákába:

s a rothadásból rózsák lesznek, bimbóz a száradt lelkek ága,
és földerül az Ember arca, és csókot hány a csillagokra...
Szurony már nem szúr emberhúsba, lehullanak minden
börtönrácsok,
duruzsol mint hűlt kemence: muzsikál benne a szeretet!
Minden szegények melegszenek, és minden rongyos gyerekek
karácsonyfát, lovacskát kapnak és sohasem fogyó kalácsot...
Jézuska, Isten báránykája! csinálj csodát nekünk:
az égből dobd le a kicifrált sok csalfa fényű csillagot!
Csillag legyen kéklő szemecskéd, szíved szórjon ránk illatot
s az angyalajkról ellesett dal legyen testvéri énekünk!

(1922)

Csűrös Emília

(1897–1970)

Andriskó

Rigó meg Virág prüszkölve röpítette a csilingelő szánkót, míg a kacagó gyerekek az öreg kocsist ostromolták:

– Fordítson ki, János bácsi! Milyen jó lehet a puha hóban buckázni!

Az öreg vidáman mosolygott a bajusza alatt:

– Hogyisne! Éppen a szent estére történjen valamelyiknek baja...

Repült a szánkó árkon-bokron keresztül. Lámpagyújtásig szólt a szabadság. Élvezte is Gyurka meg Bandi! Csak azt szerették volna, ha egy pár pajtásuk a városi iskolából szintén velük örvendezett volna a pompás szánkózásnak.

Odahaza a tanyán ezalatt nagy volt a sürgés-forgás. Mozsárcsörgés, habverő-kattogás a konyhán, Anna kipirulva libben ide-oda, hogy a szükséges utasításokat megtegye. Azután, hipp-hopp, ott termett a szép szobában. Fehér abroszt kellett a földre terítenie. Hadd legyen hely, hogyha berepül a karácsonyfás angyalka az ablakon, meg ne botoljon valamiben.

Anyuka harmadszor mondta Annának:

– Eredj már haza, fiam! Szedd rendbe a házadat és hozd ide a gyermekeidet! Az urad is mindjárt itt lesz a kántálókkal.

Anna, aki itt nőtt fel az intéző házában, férjhez is innen ment a béresbíróhoz, még egyszer körülnézett, nincs-e valami segítenivaló. Aztán indult hazafelé. De mosolyogva visszafordult:

– Andriskó! Hol van a kisfiam?

Nosza, keresték mindenfelé a hároméves csöppséget, de hiába.

– Utoljára akkor láttam, amikor a két úrfi szánkózni ment. Meg is szidtam, mert ő is velük akart tartani. Jaj, Istenem, hol lehet? – sopánkodott szegény Anna.

– Nézd meg, fiam, hátha elunta magát és hazament. Mi a nagy dologban észre se vettük.

De Andriskó otthon sem volt. Végigkeresték az istállókat, sehol sem volt. Bizony elmaradt azon este a kántálás. Senki sem tudott békés szívvel örülni. Lámpásokkal járták körül a tanyát – hiába. A kis szöszke Andriskó – a béresbíró szemefénye –, az egész tanya kedvence nyomtalanul eltűnt.

Szomorú angyaljárás volt az intézőéknél is. A fiúk nem tudtak örülni. Iluskának piros volt a szeme a sírástól. Nagyon fájt a szíve a csacsogó kis csöppségért, aki minduntalan ott lábatlankodott a konyhán körülötte.

De mi történhetett vele? Senki sem mert felelni erre a kérdésre. A legborzasztóbb sejtelem szorította össze mindenkinek a szívét: farkas rabolta el! Kemény tél volt, sokszor a kertekig merészkedtek az ordasok. Istenem, irgalmazz!

Korán lefeküdtek a gyerekek, szívükhöz szorítva az angyalka ajándékát, de imával, sóhajjal az ajkukon: „Istenkém, mi van Andriskóval? Istenkém, hozd vissza Andriskót!”

A béresbíróéknál sokáig égett a lámpa. Anna forrólázban feküdt. A szomszédasszonyok folyton rakták homlokára, szívére a hidegvizes kendőt. A hatalmas termetű béresbíró, mint akit taglóval sújtottak le, rároskadt az asztalra, és hörgött fájdalmában. Élete, mindene volt az a gyerek.

Lámpás gyenge fénye imbolygott végig az udvaron. Az intéző ment az istállóba. A béresek – román emberek voltak – csoportba verődve Andriskót tárgyalták. Egyik is, másik is tudott valami ehhez hasonló rémes esetet. Amikor belépett lámpásával az intéző, némán felálltak.

– Emberek – szólt halkan –, a kutakat megnézték?

Mind tudták, miről van szó. Négy gémeskút volt a tanyán. Szegény oktondi kisgyerek talán beleesett valamelyikbe... És megindultak a kutakat átvizsgálni. Hosszú kötélen lámpást eresztettek a vízig, azután hosszú, kampós végű rudakat. Hármat-négyet egyszerre. Egyik kútnak sem volt semmi rettenetes titka. Gondolkodóba estek, és szétszéledtek ismét az emberek.

Az intéző is hazament. A béresbíróék ablakából eltűnt a fény. Vigasztalan sötétség borult a kis tanyai házra. A lelkeket még nagyobb sötétség fojtogatta. Otthon a gyerekek aludtak. Bizonyára megtalálták álmukban Andriskót, mert mosolyogtak. Az intézőné búsan ült, előtte nyitott imakönyv. Fájdalom és lelkifurdalás messzire űzte tőle az álmot... Ha nem lett volna nála Anna, talán nem veszett volna el a gyerek... Én Istenem, de ki tehet róla?... Én nem hívtam, magától jött segíteni. Ki tudja, tán otthonról is eltűnt volna... Én Istenem, segíts! Tégy csodát! Ma, karácsony éjszakáján mutasd meg hatalmadat!

Leborult az asztalra, forró könnyek peregtek szeméből az imakönyvre. Sokáig maradt így. Az óra ütése riasztotta fel. Tizenkettőt ütött. „Éjfél! Most mennek az emberek éjféli misére... Hálát adnak

az Istennek, hogy ott messze, Betlehemben megszületett a Gyermek... Hálát adnak... és az a szegény kis tanyai gyermek...” Újra zokogás rázta egész testét.

Valaki megkopogtatta az ablakot. „Jaj, ki az?” Még egyszer kopogtattak, erélyesen, türelmetlenül. A kutyák eszeveszetten csaholtak. Félve nyitotta ki az ablakot. Lovas ember állt kint az ablak alatt. Hatalmas bárányból süvegével és bundájával komoran állt az ablakon át kivetülő lámpafényben.

– Dicsérjük a Jézust! – mondja románul az idegen. – Ne ijedjen meg, doamna, tőlem, a tóháti pakurárokhoz megyek. Egy gyermeket találtam az erdőn... Azt hittem, nyúl vagy róka, amikor megijedt a lovam tőle. Akkor láttam, hogy gyermek. Felvettem a bundámba, és gondoltam, megnézem, nem idevaló-e?

Az intézőné szólni se tudott, csak a karját nyújtotta az ablakon át a gyermek felé:

– Add ide, jó ember! Áldjon meg az Isten!

Pár perc múlva pattogott a tűz a konyhában, és meleg bablevest szürcsölgetett a jólelkű ember. Andriskó ott pislogott a Gyurka ágyán. Nem tudta, ébren van-e, vagy álmodik. A nyitott ajtón átcsillogott a karácsonyfa, és Andriskó csak bámult, ámuldozott.

– Hé, Anna! Itt van a fiad! Gyere fel az udvarba! – kopogtattak a béresbíróéknál.

Örömsikoltások verték fel a tanya csöndes éjszakáját. Egymás után fordultak be a subák az udvarba. Mindenki látni akarta a megkerült fiúcskát.

Andriskó a jó melegben nyújtózkodni kezdett, és körülnézett. Szeme Gyurkára tapadt, és eszébe jutott, hogy szánkózni akart, de nem vették fel a szánkóra. Akkor elindult gyalog, a szánkó nyomába. Attól félt, meglátják, és visszahívják, így hát letért a gyümölcsös mellett. Egyszer csak a nagyerdőben volt. Kifáradt és leült egy nagy fa alá. Ott el is aludt. Bizonyosan valami karácsonyi angyalka vigyázott rá, hogy meg nem fagyott a nagy hidegben, és éhes farkas se bukkant rá.

Andriskó lemászott a kiságyról, és elindult a karácsonyfa felé. Ámult-bámult a sok csillogás láttán, aztán gondolt egyet, és letelepedett a karácsonyfa alá. Arra már ott térdelt az anyja is, apja is, és ott szorongott a szobákban az egész tanya népe.

Bandi feltérdelt a kiságyában, és örömtől repeső szívvel énekelni kezdte: „Dicsőség mennyben az Istennek!...” Érces férfihangok vegyültek a vékony gyerekénekbe. Iluska könnyes szemmel nézte a jelenetet.

Így lehetett ez akkor is – Betlehemben.

Maksay Albert
(1897–1971)

Karácsonyfa

Sudár szép szál fenyő, szívekbe lebbenő
Érzést ihletni vágyik
E jámbor karácsonyi ének,
Hangjában nincs erő, csak hódolni mer ő,
Miként a szent bölcsőnél egykor
A gyapjas pásztorlegények.

Áldásod hullatod, édes az illatod.
Angyalok, királyok, bölcsek
Nagy áhítattal énekelnek.
Hószirmos fejeden isteni kegyelem.
Betlehemi jászol ölén
Megszületett a Gyermek.

Házunkba költözöl, aranyba öltözöl,
Örökzöld ágad imbolygó
Gyertyafényeket lobogtat.
Viharos széltusa Libánon cédrusa
Között üvölthet,
Te szívünkbe a szelíd békét hoztad.

Karácsony hava száll, lelkünkben tavasz áll,
Lehet, hogy tűlevelecskéid
Vízkeresztig mind leperegnek,
Az idő elszalad – Jézus velünk marad!
Dicsőség Istennek,
Jóakarat az embereknek!

Tamási Áron

(1897–1966)

Megváltás

A csordapásztorok sokat emlegették ama napokban az időjárást, amely enyhe volt és örökkön fénylő. Nem is lehet csodálni a pásztorokat, mert ők igen megszokták volt, hogy az esztendőnek abban a szakában folyton borongjon az ég. Más esztendőkben változékony szelek fújtak olyankor, legfőképpen a nagy tenger felől. S gyakran hoztak futó esőket is azok a szelek, melyekben a cédrusfák már fázósan sírdogáltak.

Ilyen időjárásra azonban, mint ebben az esztendőben, s éppen télnek idején, még az öreg pásztorok sem igen emlékeztek. Mintha Kánaán sok reményt üzent volna az idén, vagy mintha a Jordán a rabság dalait már-már felejtené, úgy tartanak, harmadik hete már, a fénylő nappalok és az enyhe csillagos éjszakák.

Az egyszerű emberek kezdtek legendákat is szőni már, hogy vajon mi lehet az oka ennek a szokatlan időnek. Az ég örökkön ragyog, és a föld valósággal megújul! Bizonyosan valami nagy esemény van készülőben, vagy talán egyenesen vége szakad a római rabságnak. De az is lehet, hogy csupán szegény emberek vándorolnak, egyik tartományból a másikba, s nekik akar kedvezni az idő.

Vagy talán csak két kiválasztott ember bolyong valahol az utakon, ki mind a kettő szerfölött kedves az Isten előtt; valami űzött próféta talán és egy erényes hajadon, akikről úgy vagyon megírva, hogy bánatukban a nap heve béragyogja őket, szükségükben táplálja a föld, és éjjeli félelmükben előttük járjanak a csillagok.

Hát nem lehet tudni.

S úgy látszott, hogy immár nem is fogja megtudni senki, mert hamarosan eljött a nap, amikor a legendák elnémultak.

Mert azon a napon felhők sereglettek minden irányból az égre, és az égen egymással hadakoztak azok a felhők. Ugyanakkor zavargó szelek is indultak, amelyek északról és délről, a nagy tenger felől és a kicsi Holt-tenger felől egyaránt fújtak. A hegyek is morogni kezdtek a szelek alatt, és panaszkodtak a fák; a madarak pedig összevissza repültek, és a nyájak nyugtalanul forogtak.

Egyszerre bolydult meg ily nagyon az idő, valamivel a déli naptörés után. S ahogy esett alább és alább a nap, egyre jobban fújtak a szelek, és mordultak a felhők. Majd nyugatra indultak lassan, és arrafelé mentek folyton, mintha a sok reménységet, és a jó örömhírt mind a tengerbe akarták volna vinni. Csak a „Júdai sivatag" felől, mely ama Holt-tenger partján fekszik, csak onnét érkezett olyan szél, amely otthon maradva keringett a hegyek körül, futkosván a majorokban is, miközben bőgött száraz torokkal.

Akkor a nyájak összebújtak a jajgató mezőkön.

Egyszerre úgy megvadult a világ.

S a legvadabb éppen a hebroni út mellett volt, Betlehem környékén, ahol a ciprusbokrok és a magányos tölgyek között jó legelők terültek el.

Azon a tájékon volt a majorja ama gazdag Furifángosznak is, aki nagy kapzsi és sanyargató természetéről híres volt egész Betlehem környékén. Csak juhokban két nagy nyája volt neki. Azt a két nyájat mindig együtt járatta az ő két pásztora, habár Furifángosz gyakran megparancsolta a két pásztornak, hogy legeltessenek külön, mert azon a módon jobban élnek és kövérednek a juhok.

Páriás hajlott is volna a gazda szavára, mert öreg volt immár, és szerette bölcsnek mondani magát. Hóreb azonban, mihelyt a nyájakkal elhagyták a majort, sohasem ügyelt sokat arra, amit Furifángosz megparancsolt.

Így történt azon a napon is, abban a bolond időben.

– Hát nem jobb együtt? – kérdezte.

Az öreg Páriás bólogatott.

S látván a fiatal Hóreb, hogy nem szűnik, hanem még egyre csak vadul az idő, és a sivatag felől folytonosan erősebben söpör a szél, napnyugta előtt azt mondta:

– Hajtsuk haza a nyájakat!

Páriás gondolkozott egy darabig, majd csakugyan elindították együtt a két nyájat, hogy hazahajtsák a juhokat a majorba. Útközben emberekkel is találkoztak, akikkel szokás szerint váltottak néhány szót. S eme kevés szó között azt a hírt mondta az egyik ember, hogy a hebroni úton valami szamaras vándorokat látott, akik szállás után kérdezősködtek. Azt mondták, hogy valahonnét Galileából jönnek, s már két hete vándorolnak az enyhe és fénylő időben, ami lám, nagyon megromlott hirtelen. Nem akarnák hát legalább a mai napon tovább folytatni az utat.

– S ezért szállást kerestek – mondta az ember.

– És kik voltak azok? – kérdezte Páriás.

– Az egyik vándor – így felelt az ember – valamiféle barkácsoló és szelíd férfiú volt, a másik pedig egy sugárzó orcájú fiatal nő, aki áldott állapotban van.

Valami különös, szomorkás melegség öntötte el Páriás szívét.

– S találtak-e szállást? – kérdezte.

– Nem tudom – mondta az ember.

S azzal tovább is lépett, hogy dolgára menjen; Páriás pedig a nyáj után nézett, melytől egy kicsit elmaradt volt. Egy kevés idő múlva a hírmondó azonban még visszafordult, s odakiáltotta az öreg Páriásnak:

– Arra mentek, az örmény majorja felé.

Egyedül Deribán lehetett csak, akit a hírmondó ember felemlített, mert a közeli környéken más ember nem lakott. Deribánnak pedig valóban volt egy elhagyott majorja, s nem is messze Furifángosz gazdag tanyájától. Különben jámbor fekete ember volt amaz örmény, abból a gömbölyű fajtából, amilyen még itt-ott és néhány akadt a tartományban. A rongyos istállójában volt néhány barma is neki, ökör és szamár, úgy tetszik. De a barmaival ő keveset törődött, mivel jobban szeretett a közeli Betlehem városában időzni, mint künn a majorban.

Az öreg Páriás elérte a nyáját, és ballagván a nyáj után, még mindig a barkácsoló férfiúra gondolt, és a sugárzó orcájú fiatal nőre, aki áldott állapotban van.

– Bizton szerencsével fognak ott járni – mondta magában, de mégis oly hangosan, hogy a Hóreb füle is felvegye a szót, mert jólesett volna neki, ha ezekről a messzi vándorokról még beszélnének valamit. Hóreb azonban nem felelt, s nem is kérdezett semmit. Talán nem is akart, de az is lehet, hogy figyelmét a juhok vették el, mert azok szerfölött kezdtek nyugtalankodni. Egymásba bújtak egészen, máskor pedig csomósan állottak meg, mintha megzavarodtak volna egészen. Maga az ég pereme is, túl a hebroni úton és egészen félkörben, lobogva kezdett égni, mintha amott a messzeségben örvendező tüzeket gyújtottak volna mindenütt. S mire a két nyáját béhajtották volna valahogy a majorba, már tűzben volt valósággal az egész nyugati ég.

S látván eme szokatlan dolgot, magát Furifángoszt is aggodalom foghatta el a juhai miatt, mert a terelő pásztorokat már ott várta a major határában. Amikor azonban baj nélkül megérkezett a két nyáj, s szokott helyükön meg is telepedtek mind a juhok, akkor

megenyhült magában a gazdag Furifángosz is; s csak úgy, hogy szóljon is valamit, megkérdezte:

– No hát, mi újság van a világban?

– Nem sok – mondta az öreg Páriás. – Csak valami szamaras vándorokat láttak a környéken.

– Fő dolog, hogy a juhokkal nincs baj – folytatta a gazda.

– Azokkal nincs – szólott az öreg pásztor.

A megnyugvás egészen elterült a gazdag Furifángosz arcán, még az a puha arab csizmája és jó meleg posztószoknyája, amit gazdagon viselt, még az is örvendeni látszott. Oly nyájassá tette őt magát is az öröm, hogy még Hórebhez is kedves szavakkal szólott, ámbár azt igen ritkán tette meg azelőtt, mert Hóreb nyers természetű pásztor volt, és lázongásra hajlamos is.

– Hát te, Hóreb! – nevetett rá a fiatal pásztorra. – Mondj már valamit te is!

Éles fekete szemével Furifángoszra nézett Hóreb, s miközben a szél meg-meglebbentette szőrös mellén a rongyos inget, így szólt:

– Ha azt akarod, uram, hogy én is fecsegjek, akkor add nekem a nyájat.

Most ezen a válaszon is nevetett Furifángosz, holott máskor az ilyen beszédért inkább lázadónak mondta volna a fiatal Hórebet. Vagy egyenesen rabló zsiványnak, pedig ő volt az, maga Furifángosz, akit a környékbeli emberek egyszerűen csak „gomorhai tolvaj”-nak neveztek, mert abból a helységből származott Betlehem környékére, ahol aztán sokat összeharácsolt magának.

Nagy élvezettel nevetett Furifángosz.

Aztán megnyugodva, és magát ki is mulatva, elment a puha csizmáiban, hogy a közeli házában pihenőre térjen. S mivel el is nyugodott volt már a nap, mely még az előbb örömtűzbe vonta vala az eget, hát a két pásztor is elvégezte még, amit olyankor mindennap végezni kellett. Aztán ők is tüzet raktak a félszárnyú kaliba alatt, amely ott feküdt a juhok éjjeli szállása mellett. Ott a tűznél kevés pimpós sajtot ettek, amihez valami hamuban sütött és megszáradt pogácsát rágtak. Utána pedig leheveredtek a hamvadó tűz mellé, és a hideg éjszakában lassankint gomolyagba húzták magukat.

Éjféli idő lehetett már.

S akkor egyszerre arra ébredt az öreg Páriás, hogy a juhok kolompja és a bárányok csengője szól valamennyi. Valami baj lehet, gondolta rögtön; bizonyosan tolvajok járnak, vagy éppen sakálok

környékezik a nyáját. Felült alvó helyén, majd meggörnyedve kibújt a kalibából, hogy vajon mi lehet.

A juhok összebújva, egymás mellett szorosan álltak. Egyetlenegy sem volt közöttük, amelyik mozdult volna, legalább egy mozdulatot.

A kolompok azonban és a csengők mégis szóltak.

Páriás ámulva állott az ég alatt, amely egészen kiverődve ragyogott, millió lüktető csillagával különös, örvendező fényben ragyogtak a csillagok, de a legcsodásabb mégis az a csillag volt közöttük, amelyik valósággal leszállott az égről, és ott tündöklött az örmény majorja felett, majdnem a tetején a barmos istállónak, amelyet meleg fényességbe borított.

Visszament Páriás a kalibába, hogy felserkentse álmából Hórebet is.

– Ébredj, egy csillag leszállt! – mondta neki.

Bár meg sem értette Hóreb a szót, szokása szerint rögtön felült a helyén. A csillag fénye még oda is úgy elhatott, hogy a ragaszkodó álmot is látni lehetett a Hóreb arcán; s valamint azt is, hogy a baj zavarában rebeg a szeme.

– Mi az, mi az?! – kérdezte végre:

– Az örmény istállójára leszállt egy csillag! – mondta Páriás.

Hóreb csak most értette meg, hogy mi baja van az öreg Páriásnak. Mérgében rúgott egyet, s aztán visszafeküdt. Az öreg pásztor dünnyögött még valamit, majd pedig azon kezdett gondolkozni, hogy vajon mit csináljon. Hiszen a csengők és a kolompok még mindig és szüntelenül dallamosan szólnak, az éjszaka fényességgel van teli, s lám, ez a megátalkodott Hóreb mégis alszik...

– Hát én megnézem azt a csillagot – határozta el hirtelen.

S el is indult a Deribán istállója felé, de csak akkor ámult el igazán, amikor oda is ért az istálló ajtajába. Mert bent a jászolban, sugárzó szép örömben, egy fiatal nő feküdt, aki ott fiat szült. Egy szelíd férfiú ott szorgoskodott a bajban és az örömben, de csak buzgólkodott inkább, mert hasznosan cselekedni ügyetlennek tetszett. Egyszer az anyát takargatta, máskor pedig a kisdedet kívánta volna babusgatni. S odagyűlvén a barmok is, mintha segíteni akartak volna annak a szelíd férfiúnak, úgy bólogattak, és fújták bólogatva a meleg párát, hogy talán melengessék a kis csemetét.

És látván mindezeket Páriás, egy helyben és mozdulatlanul ámuldozott, de a szívében oly nyugtalan volt, hogy megszólalt abban is a csengő, akár a bárányok nyakán. Ily örömben mit tegyen, azon gondolkozott; majd gyorsan visszament a kalibába, és rán-

gatni kezdte Hórebet, hogy magával vigye a fényes istállóhoz. Hóreb fel is ült fektéből ismét, de mordulva azt kérdezte, hogy Páriás bolondult-é meg, vagy pedig egyenesen oroszlánok jöttek a nyájra. Az öreg most elmondhatta volna az ámuló szavakat, de jóformán szólani sem tudott értelmesen, hanem csak egy kisdedet emlegetett, az örmény barmainak csodálatos viselkedését, valamint ismét egy fényes csillagot. De úgy egymásba keverte, s megvegyítette mindezeket, hogy Hóreb előtt már az ég és a föld sem állottak úgy, ahogy a tegnap.

Mégis engedett az öreg Páriásnak, s kibújt a kalibából. Künn aztán megálltak a lobogó csillagok alatt, s ott Páriás ismét magyarázni kezdett, mutogatván is az örmény majorja felé.

De ahogy álltak egymás mellett a fényes éjszakában, hát egyszer észrevették, hogy jön a gazda is, maga Furifángosz, s egyenesen feléjük tart. Furcsa és torz bámulat volt az arcán, s a ruhája pedig rendetlenül állott a testén, mintha hirtelen veszedelem húzta volna ki az ágyból. Még oda sem ért egészen a két pásztorhoz, már a leszállott csillagra mutogatott, majd az örmény istállóját említette, ahonnét mintha örvendetes éneket hallana folyton.

– Menjünk hát oda! – kiáltott lelkesen Páriás.

Mivel azonban Hóreb nem akart menni, Páriás buzdítólag kezdett beszélni, és elmondta nekik mindazt, amit az istállónál látott. Furifángosz még jobban megrettent attól, amit hallott; Hóreb azonban, mint akiben sérelmek szakadnak fel, olyanformán kezdte forgatni éles fekete szemét. Sőt, hallván a hideg istállót, melyben gyermek született, s a kisdedet a jászolban a puszta szalmán, s valamint az oktalan barmok igyekezetét, hamarosan olyan indulatra tüzelte magát, hogy Furifángoszban, de még Páriásban is, valóságos ijedelmet keltett.

Majd meg is ragadta vállban az öreget, és szinte kiáltva mondta neki:

– Bolond és együgyű vénember, te! Hát hova hívsz engem? Azt hiszed talán, hogy nem láttam én elég nyomorúságot eddig? Nézz reám, ha nyomorúságot és szegénységet akarsz látni! A testemet nem a ruha melegíti már, hanem a szőr! A lábam dideregve bújik ki a rongyos kapcából! S a nyelvem száraz és sovány, mert nincs neki itala és étele! Hát így menjek én nyomorúságot látni, szülő anyát a barmok között, csecsemőt a szalmán és tehetetlen férfiút csillagfényben!...

Azt hitték, mindjárt az eszét is elveszti, úgy lázadott Hóreb.

De mit tegyenek.

Sem mondani, sem cselekedni nem tudtak semmit. S ahogy ott álltak, nagy ijedelemben és tehetetlenül, egyszerre megmozdultak a juhok, majd a csengők és a kolompok dallamán megindultak amaz istálló felé, melyre leszállt a csillag. Nagy dühösséggel Hóreb a nyáj elejébe ugrott, de a szelíd juhok nem mutattak semmi ijedelmet, hanem bátran átgázoltak rajta, s mintha maga a föld indult volna meg alattuk, úgy mentek, puhán és hömpölyögve, a fényes istálló felé.

S mentek ők is az özönlő juhok után.

Amikor pedig odaérkeztek ama istállóhoz, furcsa és csodás dolgot kellett látniok, mert a juhok első két lába bégörbült valahánynak, majd úgy ereszkedtek mind a földre, mintha térdre állván, imádni akarnának valakit.

Látván e csoda-dolgot, Páriás is térdre ereszkedett a juhok között.

Hóreb magával küzdött.

Először csak a fejét hajtotta le a nagy fényességben, de aztán összeszorított ujjai lassan kisimultak, az arca megnyugodott, és a szelídség gyűlni kezdett rajta; végül pedig, az öreg pásztor mellett térdre ereszkedett ő is.

Furifángosz remegve állt a fényben.

Majd egyszerre és egészen a földre borult.

Csend lett, amely mély volt és magas.

Valami éneket hallottak és égi zengzetet.

Így múlt az idő.

Aztán a zengzetes fényben Furifángosz felállt, és olyan volt az arca, mint akit megváltott a csoda, melynek tanúja lehetett. A lelke ott ült a két szemében, és szeretettel nézett Páriásra és Hórebre, az ő két pásztorára.

Majd szólott is hozzájuk, mondván:

– Páriás és Hóreb, keljetek fel!

A két pásztor felállt.

– Mondjad, uram! – biztatta Páriás.

Furifángosz a két pásztor vállára tette a két kezét, és így szólt:

– Nektek adom a nyájat.

S ahogy szólott, ilyen nagy dolgot mondván, az égi zengzet is mintha erősödött volna, és a fény még jobban ragyogott. Majdnem könnyezett Páriás a boldog kábulatban, és mosolyogva nézett Hórebre, aki szintén boldognak látszott.

Úgy álltak.

Furifángosz a földre szegezte a szemét, és sokáig nagyon gondolkozott. Aztán fölemelte szelíden a fejét, és azt kérdezte a pásztoroktól:

– Akarjátok-e azonban, hogy a gyermekeim éhen haljanak?

– Nem akarjuk! – mondták a pásztorok.

– Hát akkor a juhok teje maradjon az enyém – szólott Furifángosz.

A juhok nyugtalankodva mozdultak meg, Furifángosz pedig ismét sokáig gondolkozott, majd azt kérdezte:

– Akarjátok-e, hogy a vendégeimet ne tudjam hússal megkínálni?

– Nem akarjuk – felelték a pásztorok.

– Akkor hát a juhok húsa maradjon az enyém – mondta Furifángosz.

A fény inogva lebbent meg az istálló tetején, s mint a gyenge piros harmat, valami hullt is belőle a földre. Közben Furifángosz ismét tusakodni látszott, majd azt kérdezte a pásztoroktól:

– Akarjátok-e, hogy a családom és én mindig fázódjunk a hidegben?

– Nem akarjuk – mondta a két pásztor.

– Hát akkor a juhok gyapja maradjon az enyém. S ezt mondván Furifángosz, a juhok nagyon nyugtalankodtak, a piros harmat bővebben szállott a földre, és az égen egy csillag imbolyogva a semmibe hullt. Furifángosz azonban újabb csodákat látott mindezekben, kitárta hát a két adakozó karját, és a megváltás könnyű örömében véglegesen így szólt:

– Egyébként a tiétek örökre a nyáj.

S ezt mondván, magához ölelte a két pásztort. Azok pedig, a betlehemi csillag fényében, boldogan hajtották a fejüket a Furifángosz mellére, miközben a kisded Gyermek, odabent a jászolban, valami okból sírni kezdett.

Karácsonyi pásztorocskák

A szabadtűzhelyen, a betlehemi majorban, hajladozik a tűz aranylángja. Csordapásztorok melegednek a tűznél, melynek a fénye átvilágít az időn, és emlékezni serkent engemet is.

Tizenhárom éves voltam, s vezére a zsenge pásztoroknak. Ezek a zsenge pásztorok mind korombéli fiúk voltak, akiket gondosan megválogatva vettünk fel a nyájba. Amikor a kör bezárult, kiosztottuk a szerepeket. Elsőnek vezért választottunk, aki majdan, karácsony este, a belső beköszöntőt is mondani fogja, mindama leá-

nyos házaknál, ahova behatolunk. Aztán választottunk külső bekö-szöntőt, aki az ajtón kívül fog szólani, és hát meg is küzd azzal a másik nyájjal, amelyiket ott találnánk esetleg a háznál. Utána kije-löltük a tűzmestert, aki vezényli az üdvözlő puffantásokat; majd megválasztottuk az énekvivőt és a mókamestert, nemkülönben a nagymondót, aki mindenkit le fog torkolni, szükség esetén még ló-dítva is éktelenül.

S aztán tanulni kezdtünk.

Így készültünk a szent hadjáratra, a karácsonyi kántálásra, s vártuk a napot és tele lélekkel az estét, amikor aranyfénnyel felra-gyog a betlehemi csillag.

S végre a föld örömet kiáltott az égre, és az ég örömet kiáltott a földre.

Karácsony este lett.

Az áradó örömben úgy ringott a völgyben a falu, mint a béke-ség tava. S a tóban egybegyűlt a tizenkét zsenge pásztor, mint ti-zenkét aranyhal. Elindultunk kövér örömmel, s miközben úsztunk a patyolat estében, felzengett szívünkből az ének. Szállott az ének, és zengedezve hirdette, hogy a betlehemi hírmadár a mi falunkba is hullatott egy tollut. Hullatott egy tollut a kicsi nép ismeretlen falu-jába; és öröm nyugodott azon, ami hullt, és piros megemlékezés a szegények felől.

Így énekeltünk, s haladtunk lassan a falu között, a fehér holdvi-lágon; s miközben haladtunk, imitt és amott is felzengett az örömnóta, s úgy világított valahány ének az éjszakában, mint a pásztor-tűz lobogása.

A falu is megbolydult egészen.

Megbolydult, mert a reménység öröme szállotta meg az embe-reket, s kisöpörte szívükből az esztendő gondjait. Csak éneket ter-mett a száj vagy jó szót. A vérből sem hullott indulat azon az este; hanem megnyugodva csörgedezett a vér, akár Betlehemben a pa-tak, minek a vizéből szelíden ittak a csordapásztorok gazdátlan ju-hai. A házak tetején a hó világított, bent a szobákban pedig szelí-den a lámpa. S amikor valahonnét, úszva a holdvilágon, felhang-zott az ének, leányocskák fürkésztek az ablakon át s úgy várták madaras szívvel a zengő sereget.

Megálltunk egy ház előtt, mely első volt a tervezetben. Lázár gazda lakott a házban, s volt neki egy lánya is, aki két bimbót a ró-zsabokorról már leszakított. Hát azon a kapun, örömhír énekszó-val, bátran bévonultunk, s még fent az ereszben is, az ajtó előtt,

énekeltünk egyet. Amikor ezt sikeresen elfújtuk, hagytunk módosan egy kevés csendet, majd felcsendült a külső beköszöntő hangja, mondván a megkívánt harsány hangon:

Örülj és örvendezz, nemes házigazda:
Kigyúlt a világnak Betlehem csillagja.
Örülj és örvendezz, kedves háznak népe,
Hogy ide vezérelt a csillagnak fénye.

A csillag fénye szerencsés csendbe merült. Vagyis, bent a szobában nem volt egy másik nyáj, amelyik belülről, valami elmés kérdéssel, rögtön megtámadott volna. Így aztán csak Lázár gazda szólt ki nekünk ünnepélyesen, mondván:

Jónál jobb hírt hoztok, halljuk valahányan:
Gyertek azért beljebb; akármilyen bátran.

S a szó végére meg is nyitotta nekünk az ajtót; s mi pedig egyenes cérnasorban, mint a vadlibácskák, bévonultunk az ünnepi szobába. Nekem mint belső beköszöntőnek, a sor fejénél kellett állnom, s állottam is mily szívesen! Katonás léptekkel előrevezettem a sort, úgyannyira, hogy a sor végi pásztorocska az ajtón belül még helyet vehessen. Akkor megvártam, hogy a léniát, ha valami hiba lenne benne, gyorsan kiigazítsák; s majd egy negyed fordulattal, egyszerre és valahányan, frontot vettünk, pattanva a ház gazdája felé, ki a feleségével és a leányocskával ott állott várakozva az asztal mellett. S abban a percben, amint a csizmácskánk szára megcsattant a fordulatban, jobb kézzel és egyetlen villanó mozdulattal, levettük a fejünkről a kucsmát, s én pedig hangzatosan megszólaltam, mondván:

Ahol a nap felkél, ama tájról jöttünk,
Hírmondás kedviért nagy utakat tettünk.
Mert szólott egy csillag, éppen felkelőben,
Hogy gyorsan induljunk éjféli időben.

Napkelet országból így el is indultunk,
S ezen kedves házba hozott el az utunk.
Dicséretét zengjük Júda nemzetének,
Mert kinyílt virága Dávid vesszejének.

Származásunk felől sem hagyunk kétségben,
Vagyis bajban nőttünk, s tartós szegénységben;
S kik a juhnyáj után vénen vánszorognak,
Fiai vagyunk mi csordapásztoroknak.

Dehát ez voltunkat az Úr nem tekinté,
Hanem angyalával nékünk megjelenté,
Hogy földre lejöve világ megváltója,
Kinek a mi nyájunk igaz szószólója.
Ámen.

S erre az „ámenre”, de abban a pillantásban, puskaporos pisztolyával, a lábszára mellett a pádimentum felé, oly nagyot puffantott a tűzmester, hogy a lámpában a láng és a pironkodó kislány megriadt egyaránt.

Mi pedig harsanva mondtuk a lövésre:

– Szent jó estét kívánunk!

Ezzel aztán a szertartás madara el is szállt. A sor megbomlott, mosolyra derültek a szemek és örömre az arcok. Szíves szóval a gazda is biztatni kezdett minket, hogy vegyük közre az asztalt, s üljünk le. Köszöngettük a szíves szót, s mint nagyra becsült férfiak, ki-ki a megillető helyre le is ült. A kislány pedig, mint nyíló háziasszony, kolbászt hozott az asztalra, s egy cserépfazékban töltött káposztát. A kolbász még cserszegett a forró zsírban, s rotyogott majdnem a káposzta is. Szokás szerint, s hogy az étek is csillapodjék még valamicskét, a gazda szilvapálinkát töltött, s a kisded Jézusra köszöntötte, aki éppen akkor nagyon fázódott a barmok között.

Aztán enni kezdtünk.

S evés közben egyre jobban megeredt a szó, mely a betlehemi pusztáról lassankint hazarepült, s kezdett megtelni derűvel. Vagyis az ideje megjött a játéknak, melyet előre megbeszéltünk. Ránéztem hát a mókamesterre, s így szóltam:

– Messze van még az idő, amikor szakálla lesz.

– Kinek? – kérdezte a kislány.

– Aki ma született, annak – feleltem.

Tudván, hogy a Kisdedről beszélek, pírba borult a kislány arcocskája. Mi kedvesen nevettünk a rózsaszínű zűrzavaron, a mókamester pedig színre lépett, s így szólt:

– Hát én megelőztem az időt, hallják-e!

– No; s az hogy történt? – kérdezte a gazda.

A mókamester helyzetet vett, s kanyarítani kezdte a történetet, mondván:

– Hol van az a harcsafűrész, te legény? – kérdi apám a tegnapelőtt reggel. A helyin van, mondom neki, mire apám szól ismét:

Hát ha a helyin van, akkor kondorítsd össze, mert megyünk s levágjuk azt a nagy fát a Csorgónál.

Itt megereszkedett egy kicsit a szóval, s folytatta:

– Hát mi el is mentünk, s egy óra alatt megérkeztünk, abban az irgalmatlan nagy hóban. Megkerültük a nagy fát, s a töviről széjjelpallottuk azt a rengeteg havat. Aztán térdre ereszkedtünk, s neki a fűrészt a fának; s oly lelkünkből húztuk, hogy a fa ágain reszketett a hó. No de, haladtunk is dicséretesen, mert egy félóra múlva, mint egy recsegő zuhatag, földre döndült a fa. S a döndülés után, ahogy a verejtéket le akarnám vala törölni a homlokomról, hát odapillantottam a fa csonka törzsökére, de fel is akadt rögtön a szemem, mert a fatörzsök fehér lapján nem semmit láttam, hanem az elszomorodott Jézus szakállas fejét.

– Jaj, igazán?! – mondta a kislány, mire a mókamester még bizonykodott is, mondván:

– A béka a hitetlenek nyelvire rakja a tojásait, ha nem így volt.

Éppen tettük volna, hogy tünedezünk a nagy csodán, de akkor megszólalt a nagymondó, s tiszte szerint így szólt:

– Assemmi, hallják-e! Hanem János keresztapám a múlt héten egy vaddisznót lőtt, jó nagy vadkocát. Otthon neki is állott mindjárt, hogy felhasítja; s ahogy ott előttünk éppen felvágja vala a hasát, hát a hasadékból két vadmalac szökött elő.

– Jaj, csakugyan?! – mondta ismét a kislány.

– Bizony – fűzte tovább a nagymondó. – De keresztapámnak is volt esze bezzeg, mert hogy megjegyezze azt a két vadmalacot, a fülit mindjárt béhasította mind a kettőnek; s aztán elcsapta őket az erdőre, hogy majd jövőre meglője őket, mint kész disznókat, s jogos tulajdonait.

– Aj, beh okos volt! – ámult a kislány.

– Okos-okos – nézett a kislányra a mókamester. – De aki elbeszélte, az sem ingyen tette, mert igen nézi a maga fülit.

Megrebbent rögtön a kislány, s a két tenyerével letakarta mindjárt a két fülét; s a két szeme pedig fényben röpdösött, mint két cseppecske madár.

Mosolyogtunk is rajta, de szerettük is.

S kedvelt ő is minket, úgy emlékszem, mert elmenőben virágot tűzött a sapkáinkra. S mi azokban a virágos kucsmákban rázendítettünk egy új énekre; s a patyolat estében zengedezve haladván egy másik lányos ház felé, ragyogott nyilván a mi szemünk is, mint a betlehemi csillag.

Márai Sándor

(1900–1989)

Mennyből az angyal

menj sietve

Az üszkös, fagyos Budapestre.
Oda, ahol az orosz tankok
Között hallgatnak a harangok.
Ahol nem csillog a karácsony.
Nincsen aranydió a fákon,
Nincs más, csak fagy, didergés, éhség.
Mondd el nekik, úgy, hogy megértsék.
Szólj hangosan az éjszakából:
Angyal, vigyél hírt a csodáról.

Csattogtasd szaporán a szárnyad,
Repülj, suhogj, mert nagyon várnak.
Ne beszélj nekik a világról,
Ahol most gyertyafény világol,
Meleg házakban terül asztal,
A pap ékes szóval vigasztal,
Selyempapír zizeg, ajándék,
Bölcs szó fontolgat, okos szándék.
Csillagszóró villog a fákról:
Angyal, te beszélj a csodáról.

Mondd el, mert ez világ csodája:
Egy szegény nép karácsonyfája
A Csendes Éjben égni kezdett –
És sokan vetnek most keresztet.
Földrészek népe nézi, nézi,
Egyik érti, másik nem érti.
Fejük csóválják, sok ez, soknak.
Imádkoznak vagy iszonyodnak,

Mert más lóg a fán, nem cukorkák:
Népek Krisztusa, Magyarország.

És elmegy sok ember előtte:
A Katona, ki szíven döfte,
A Farizeus, ki eladta,
Aki háromszor megtagadta.
Vele mártott kezet a tálba,
Harminc ezüstpénzért kínálta
S amíg gyalázta, verte, szidta:
Testét ette és vérét itta –
Most áll és bámul a sok ember,
De szólni Hozzá senki nem mer.

Mert Ő sem szól már, nem is vádol,
Néz, mint Krisztus a keresztfáról.
Különös ez a karácsonyfa,
Ördög hozta, vagy Angyal hozta –
Kik köntösére kockát vetnek,
Nem tudják, mit is cselekesznek,
Csak orrontják, nyínak, gyanítják
Ennek az éjszakának a titkát,
Mert ez nagyon furcsa karácsony:
A magyar nép lóg most a fákon.

És a világ beszél csodáról,
Papok papolnak bátorságról.
Az államférfi parentálja,
Megáldja a szentséges pápa.
És minden rendű népek, rendek
Kérdik, hogy ez mi végre kellett.
Mért nem pusztult ki, ahogy kérték?
Mért nem várta csendben a végét?
Miért, hogy meghasadt az égbolt,
Mert egy nép azt mondta: „Elég volt.”

Nem érti ezt az a sok ember,
Mi áradt itt meg, mint a tenger?
Miért remegtek világrendek?
Egy nép kiáltott. Aztán csend lett.

De most sokan kérdik: mi történt?
Ki tett itt csontból, húsból törvényt?
És kérdik, egyre többen kérdik,
Hebegve, mert végképp nem értik –
Ők, akik örökségbe kapták –:
Ilyen nagy dolog a Szabadság?

Angyal, vidd meg a hírt az égből,
Mindig új élet lesz a vérből.
Találkoztak ők már néhányszor
– A költő, a szamár, s a pásztor –
Az alomban, a jászol mellett,
Ha az Élet elevent ellett,
A Csodát most is ők vigyázzák,
Leheletükkel állnak strázsát,
Mert Csillag ég, hasad a hajnal,
Mondd meg nekik, –

mennyből az angyal

(New York, 1956)

József Attila
(1905–1937)

Betlehemi királyok

Adjonisten, Jézusunk, Jézusunk!
Három király mi vagyunk.
Lángos csillag állt felettünk,
gyalog jöttünk, mert siettünk,
kis juhocska mondta – biztos
itt lakik a Jézus Krisztus.
Menyhárt király a nevem.
Segíts, édes Istenem!

Istenfia, jónapot, jónapot!
Nem vagyunk mi vén papok.
Úgy hallottuk, megszülettél,
szegények királya lettél.
Benéztünk hát kicsit hozzád,
Üdvösségünk, égi ország!
Gáspár volnék, afféle
földi király személye.

Adjonisten, Megváltó, Megváltó!
Jöttünk meleg országból.
Főtt kolbászunk mind elfogyott,
fényes csizmánk is megrogyott,
hoztunk aranyat hat marékkal,
tömjént egész vasfazékkal.
Én vagyok a Boldizsár,
aki szerecseny király.

Irul-pirul Mária, Mária,
boldogságos kis mama.
Hulló könnye záporán át
alig látja Jézuskáját.

A sok pásztor mind muzsikál.
Meg is kéne szoptatni már.
Kedves három királyok,
jóéjszakát kívánok!

Karácsony

Legalább húsz fok hideg van,
Szelek és emberek énekelnek,
A lombok meghaltak, de született egy ember,
Meleg magvető hitünkről
Komolyan gondolkodnak a földek,
Az uccák biztos szerelemmel
Siető szíveket vezetnek,
Csak a szomorú szeretet latolgatja,
Hogy jó most, ahol nem vágtak ablakot,
Fa nélkül is befűl az emberektől;
De hová teszik majd a muskátlikat?
Fölöttünk csengőn, tisztán énekel az ég
S az újszülött rügyező ágakkal
Lángot rak a fázó homlokok mögé.

Szemlér Ferenc

(1906–1978)

Karácsonyra

Foszlik a fény, fogy a hő,
közeledik az idő,
meg kell már születned!
Gyűlnek is a pásztorok,
igazodik száz torok
édes énekednek.

Nem tudjuk, hogy merre fog
jót jelentő csillagod
rőt egünkre kelni.
De a jászol barma vár
s három keleti király
készül útra kelni.

Az alázott s a szegény
sorsa sűrű éjjelén
jöttöd után reszket.
Nem lehet, hogy annyi test
s lélek vágyát félrevesd
és hogy ne szüless meg!

Vérben, vasban nevedet
rebegik a nemzetek,
suttogják a népek.
Vedd le róluk a sötét
égető vasvesszejét,
ahogy megígérted!

Kezük még tán fegyveres,
de a szemük jelt keres,
jelt, ami segítsen.

Ó, ne hadd csalódniok,
szállj közéjük szép titok,
gyermekarcú Isten!

S mentsd meg, akit szeretünk,
gyermekünk és kedvesünk,
barátunk és vérünk.
– S ha majd Krisztus született,
áldd meg ősi szeretet
minden ellenségünk!

Dsida Jenő

(1907–1938)

Közeleg az emberfia

Tudom, hogy közeleg már a jó ember fia,
aki nem tőlem és nem tőled kap életet.
Néhány pásztornak, akik sohasem öltek
nyulat, nem hordoznak emberölő
szerszámot, megjelenik az angyal és
megjelenik a csillag és tele lesz dallal
a decemberi hegyoldal. Csak ránézünk a kisdedre
és tudni fogjuk, hogy Ő az.
Eljönnek az acéltrösztök fejedelmei,
a petroleumbányák frakkos császárai
s könnyel a szemükben letérdelnek elé.
Mert Ő lesz, akinek legtisztább kék a szeme,
legerősebb lészen a karja és szelid arcáról ragyog
az örök épitők acélos vidámsága.
Ő megmutatja minden vándornak az útat,
minden töprengőnek az igazságot, minden
haldoklónak az életet. Ő megmagyarázza
nekünk a gépek dalának igazi értelmét,
megmagyarázza és megáldja a fáradt költő
legsajgóbb szavait és mosolyogni fog és kék
fehér galamb fog ülni a vállán kétfelől.
Ő nem ad országot nekünk, hanem otthont,
nem ad fegyvert, hanem kenyeret.
Ma még sirunk,
mert a mosolygás nem én vagyok.
Ma még sötét
van, mert nem jöttem világosságnak,
hanem hogy bizonyosságot tegyek a világosságról.
Már közeledik az éj, mely szüli a Hajnalt.
Eljön Ő, minden bizonnyal eljön.

1929

Itt van a szép karácsony

Itt van a szép, víg karácsony
Élünk dión, friss kalácson:
mennyi finom csemege!
Kicsi szíved remeg-e?

Karácsonyfa minden ága
csillog-villog: csupa drága,
szép mennyei üzenet:
Kis Jézuska született.

Jó gyermekek mind örülnek,
kályha mellett körben ülnek,
aranymese, áhítat
minden szívet átitat.

Pásztorjátszók be-bejönnek
és kántálva ráköszönnek
a családra. Fura nép,
de énekük csudaszép.

Tiszta öröm tüze átég,
a szemeken a harangjáték
szél, éjféli üzenet:
Kis Jézuska született!

1929

Wass Albert
(1908–1998)

Karácsonyi versek

I.

Bajorerdő. Zimankós fenyvesekből
előoson a téli szürkület.
Gunnyasztó házak ködrongyokba bújva
koldus szatyorban gondot gyűjtenek.

Egy vonat sípol messze valahol.
Fulladtan vész el fák között a hang.
Sóhajt az erdő. Csönd. Valahol messze
kísértethangon fölsír egy harang.

Olyan este ez is csak, mint a többi:
olyan a színe, nyirkos ködszaga.
Pedig valahol szent titokpalástban
csodát takargat ez az éjszaka...!

Angyalok húznak a világ fölött.
Hírét hozzák, hogy földre szállt a béke!
Megszületett az Igazság, a Jóság,
akit úgy vártunk: megszületett végre!

Keresik régen bölcsek és királyok,
papok, költők és koldusok.
Világmegváltó konferenciák
várják jöttét és fényes trónusok!

Megérkezett. Bámulják bamba szemmel
barmok, cselédek, pásztorok.
Talán van olyan is, aki letérdel
s valami együgyű imát motyog.

A jászol fölött fölragyog egy csillag,
néhány angyal és gyermek énekel…
Szelíden száll az ének és a pára
szurtos ólból a fényes égre fel…

Aztán a barmokat itatni hajtják.
A hajnal megnyergeli rőt lovát
és robotos nyomán a szürke élet
megy úgy, mind eddig, megy tovább.

Mintha nem történt volna semmi sem.
Meresztgetik szemeiket a kandik:
királyok, bölcsek, költők, hadvezérek…
amíg lassan a csillag is kialszik.

A zord-sötét zimankós fenyvesekből
előoson a téli virradat.
Ködrongyokban gunnyasztanak a házak
s vacognak vedlő gondjaik alatt…

(Plarnhof, 1945 karácsony)

II.

Elindul újra a mese!
Fényt porzik gyémánt szekere!
Minden csillag egy kereke!
Ezeregy angyal száll vele!
Jön, emberek, jön, jön az égből
Isten szekerén a mese!

Karácsony készül, emberek!
Szépek és tiszták legyetek!
Súroljátok föl lelketek,
csillogtassátok kedvetek,
legyetek újra gyermekek,
hogy emberek lehessetek!

Vigyázzatok! Ez a mese
már nem is egészen mese.
Belőle az Isten szeme
tekint a földre lefele.
Vigyázzatok hát emberek,
Titeket keres a szeme!

Olyan jó néha angyalt lesni
s angyalt lesve a csillagok közt
Isten szekerét megkeresni.
Ünneplőben elébe menni,
mesék tavában megferedni
s mesék tavában mélyen, mélyen
ezt a világot elfeledni.

Mert rút a világ, fekete.
Vak gyűlölettől fekete.
Vak, mint az emberek szeme:
az égig sem látnak vele.
Pedig az égből lefele
porzik már Isten szekere!

Minden csillag egy kereke,
ezeregy angyal száll vele,
az Isten maga száll vele
és csillagtükröt nyújt felénk,
mesetükröt, a keze.

Szent tükrébe végre egyszer
pillantsatok tiszta szemmel,
tiszta szemmel, Istenszemmel,
milyen szép is minden ember!
Minden ember szépségtenger
s mint a tenger csillagszemmel,
telve vagytok szeretettel...!

Tagadjátok...? Restellitek...?
Elfordulnak fejeitek...?
Megvakultak szemeitek...?

Szépségteket, jóságtokat
nem érzitek, nem hiszitek…?
Csillaggyertyák fénye mellett
Isten elé nem viszitek…?

Akkor bizony rútak vagytok,
szegények és vakok vagytok,
ha szépek lenni nem akartok.
De még így is, szegényen is,
rútan, vakon, mégis, mégis
Isten gyermekei vagytok!

Rátok süti fényes szemét,
elindítja fényszekerét,
jó emberek játékszerét.
Milyen kár, hogy áldó kezét
nem érzitek, nem nézitek
s nem hiszitek már a mesét.

A rút világnak gondja van,
minden embernek gondja van,
a sok angyalnak mind gondja van
s az Istennek is gondja van,
mert mindenekre gondja van.
S így múlik el a szép s a jó
az ember mellől, nyomtalan.

(1946)

Az én titok-karácsonyom

Megtanultam tisztelni az ünnepeket. Az ünnep Isten ajándéka, más, mint a többi nap, s arra való, hogy hétköznapi mivoltunkból kivetköződve tiszteljük önmagunkban az embert. Sajnálom azokat, akik nem tudnak ünnepelni. Az ünnep önmagunk fölemelése. Tiszta ünnepi ruhában és tiszta ünnepi gondolatokkal lehet csak ünnepelni, felülemelkedve a hétköznapokon s apró küzdelmeinken. Csak az ünneplőbe öltözött ünneplő ember tudja megérteni annak a kijelentésnek a nagyságát, hogy Isten az embert saját képére teremtette.

Az erdélyi nagy gyász éveiben nálunk otthon elfelejtették az ünnepet. Nem volt karácsony, és nem volt újév, nem volt húsvét és pünkösd, mint ahogy vasárnapok sem voltak. Viselő ruháinkat s nehéz gondjainkat szakadatlan hordtuk, bármit mutatott a naptár. Keserűség tanyázott otthon, s én hiába küzdöttem az ünnepekért, ünnepi öltözetet s ünnepi arcot éveken át nem látott a házunk.

Egyszer fellázadtam. Karácsony volt. De nagyon emlékszem még arra a karácsonyra! Tizenöt, vagy tizenhat éves lehettem. Karácsonyi szabadságra küldött haza a város, és Sándor bácsi ünnepes háza után olyan volt a miénk, mintha halottat őriztek volna benne.

Apámék egy-egy könyvbe temetkezve naphosszat hallgattak sötéten, és nem volt szabad előttük karácsonyról szólni. Évek óta nem járt nálunk az angyal. Súlyos gond nyomta a szárnyait, és nem tudott elröpülni hozzánk. Akkor öregedtek meg apámék. Nem akartak ünnepre gondolni, mert eszükbe jutottak a régi és gondtalan ünneplések, s a jövő ködös volt, nem láttak előre. Pedig ha tudtak volna ünnepelni, a karácsonyfa gyertyái mellett az ünnepi gondolatok magasságából meglátták volna az utat, mely már akkor is egyenesen vezetett a reménység felé. De gyászba s ünneptelen hallgatásba rejtőztek az idő elől, pedig az idő azért múlott, éppen úgy.

Karácsony szombatja volt. Kint nagy puha hó, a kerti fákat belepte egészen. Olyan csöndes volt kereken a világ, mintha a békesség készült volna megszületni akkor.

Egyedül lézengtem a kertben. A szürkület már meglepte a fenyvest, s kereken a dombok is belevesztek a lehulló estébe. Lent a faluban egy-egy lámpa kigyúlt. Fájt, hogy karácsony estéje van. Máshol izgalommal lesik az angyalt, ünneplő ruha van és karácsonyi szag és boldog rejtelmesség a levegőben. Hallottam a csilingelést, s láttam gyertyafényben úszó szép karácsonyfákat, pedig ahogy ott kószáltam a behavazott fák közt, végtelen egyedülléttel a szívemben, tudtam, hogy mindez csak álmodozás, mert nálunk sötétek a szobák, s a régi, gyűrött ruháinkban éppen olyan magányosan töltjük el ezt az estét is, akár a többit.

Esteledett nagyon. Lent a faluban egyre több lámpa égett, s a papnál megkezdték a kántálást is. Megálltam a fenyők alatt, és hallgattam a felszűrődő éneket. Románok kántáltak. Az egyhangú dallamot búsan itta föl a szétterülő este, s én arra gondoltam, hogy románok kántálnak. Románok ünnepelnek. Mindig csak a románok.

Sokáig álldogáltam ott, közben sötét lett egészen. Fázni is kezdtem, hűvös szél támadt a fák közül, éreztem, hogy haza kell már menni. De

ugyanakkor valami fájdalmasan a torkomba markolt. A tudat, hogy karácsony este van, s én ott ülök majd egyedül, és nem lesz senki, akivel beszéljek, és nem lesz semmi ünnep. Az öregek olvasnak a lámpa alatt, olvasnak zord, szótlan arccal, mintha olyan nap lenne ez is, mint a többi. Úgy szorította a torkomat, hogy könnyeket préselt ki a szememen. Hát csak a románok?

S ekkor valami bátor, nagy dolog jutott az eszembe. Hirtelen, hogy szinte beleszédültem. Nem csak a románok! Miért csak ők? Karácsonyt csinálok magamnak! Karácsonyt, titokban, hogy senki se lássa!

Volt a fenyves szélén néhány kicsi fenyő. Csak akkorák, hogy a derekamig sem értek. A kerti színből kiloptam egy ásót, meg egy ládát, s kiástam egyet, egy szépet a fenyőcskék közül. Sok földdel vettem ki, betettem a ládába, elrendeztem a gyökereit is, hogy baja ne essék, s megindultam vele a ház felé.

Vert a szívem az izgalomtól. Hátha meglátnak? Hátha baj lesz ebből? De sötét volt, nem látott meg senki. Egyedül laktam, a ház végében. Úgy osontam be a szobámba, mint a tolvaj. Meggyújtottam a lámpát, a ládát a fával az asztalra tettem s hozzáfogtam a feldíszítéshez. Izgalmas, nagyszerű munka volt. Színes papirosból láncokat fabrikáltam, néhány szál aranyozott zsinórt is leltem hozzá s öt darab maradék gyertyavéget. A gyertyavégeket dróttal kötöttem rá a fenyőre, idétlenül is álltak rajta, az igaz. A színes papírlánc sem sikerült úgy, ahogy akartam. Csúnya lett nagyon a karácsonyfám. De karácsonyfa volt!

Mikor elkészültem a díszítéssel, hallgatóztam. Csend volt a házban, nem mozdult senki. Előszedtem gyorsan az ünneplő ruhámat, s felöltöztem úgy, ahogy illik. Aztán meggyújtottam a gyertyacsonkokat. Elfújtam a lámpát. Sötét lett egyszeribe, csak az öt kis sárga fény dideregte be félénken a szobát. Kinyitottam a kályhaajtót, hogy világítson a tűz is. Aztán felkuporodtam az ágyra és ünnepeltem.

Táncolt a tűz lángja a falakon, rebbentek a kicsike gyertyák, fenyőszag volt és nagy csöndesség kereken. Valami szomorúan szépet éreztem akkor. Fájdalmasat, mert egyedül voltam, s mert nem volt ajándék az asztalon. De komoly és dacos érzést is, mert magam teremtettem ünnepet magamnak, s most már nem csak románok ünnepelnek ebben a faluban.

Úgy éreztem, mintha az én kicsi karácsonyfámtól egyszeribe megenyhült volna az élet szigorú arca, s a reménység meg a jövendő beléptek ünnepelni hozzám a szobába. S talán, azt hiszem, úgy is volt.

Ültem ünneplő ruhámban az ágyon, s néztem a szegényes kis karácsonyfát és gondoltam mindenfélét összevissza, szépet és szomorút, ahogy ilyen szép és magányos, de különösen nagy ünnepeken szokás, amíg lassan leégtek a gyertyavégek. Leégtek és elaludtak egyenként, csöndesen. Még éppen csak egy lángocska őrizte hűségesen az ünnepet a legalsó ágon, aztán elaludt az is.

Még ültem az ágyon egy keveset, s néztem az elsötétülő szobát, mert a kályhában is roskadt már a tűz és alig világított. A sötétséggel együtt éreztem lassan a hétköznapot is visszatérni, s emlékszem jól, ez csúnya és keserű érzés volt.

Aztán meggyújtottam újra a lámpát, levettem az ünnepi ruhát, s felvettem a régit. Leszedtem a fenyőről a ráaggatott holmit, s visszadugtam mindent a fiókba. Aztán kabátba bújtam, s visszavittem a fenyőfát oda, ahonnan kiástam.

Úgy emlékszem, mintha tegnap történt volna. Borzasztó sötét volt a fenyves, és szél suhogott az ágak között. Kint a tisztáson derengve világított a hó. Féltem. Kísérteties volt a hószínű sötétség és a suhogó fenyves.

Sietve tettem helyére a fát. Gyökere körül ledöngöltem a földet, s havat is kapartam köréje. A csendőrség felől veszekedés hallatszott. Románul veszekedtek. A hangok felverték a falut, aztán belefagytak újra a csendbe. Kántálás már nem hallatszott sehol. Hideg, néma téli este volt.

Ásót, ládát visszacipeltem a kerti házba, aztán hazamentem. Ideje volt, már hívtak vacsorázni.

Mikor bementem, az asztalnál ültek. Fáradtan és rosszkedvűen kérdezte meg apám.

– Mit csináltál?

– Semmit – feleltem.

Apám szája széle megrándult, de nem kérdezett többet. Ő maga is a semmivel foglalkozott abban az időben.

Szótlanul ettünk. De valami furcsát, büszkét és szomorút éreztem akkor: hogy nekem karácsonyom volt mégis.

Véletlenül jutott az eszembe minap ez a régi történet. Karácsonyfát néztem fiaim számára, s megtaláltam közben azt a fenyőt is, amit akkor egy estére kiloptam a kertből. Megsínylette az ünneplést. Évekig csenevész maradt, volt idő, hogy azt hittem, kipusztul. De aztán mégis erőre kapott. S ma már sudáran és magasan szökik az ég felé, erősen túlnőtt engem s mindnyájunkat, kik akkor éltünk.

Radnóti Miklós
(1909–1944)

Lapszéli jegyzet Lukácshoz

Holdsarló
nézi csak
reggelig,
végül a
vándorló
pásztorok
meglelik.

Jászol a
bölcseje
fényekkel
úgy teli!

Állnak és
csodálják
feketén, –
s köztük két
hű tehén
leheli
a gyerek
csillogó
bőre tükrét.

Kiss Jenő
(1912–1994)

Pásztorok zavara

A fény, a félelem, az angyal
eloszlott már az égi hanggal,
    nem zeng a mennyei torok –
de szívükben még száll a langy dal
    s csak állanak a pásztorok –:
    „Megszületett királyotok!”

Hej, mire várunk? Útrakelve
siessünk áldott Betlehembe!
    – s botunk már indul is sután;
az egyik még kinyúl a lenge
    bárányfelhős barik után
    s meghajlít egyet a nyakán.

Mennek a tág, visszhangos éjben,
ők a földön, szemük az égen,
    mennek s nem értik: mint lehet,
hogy őket szólította, éppen
    őket, az édes izenet –
    Teremtőnk! vajon mit jelent?

Mit higgyenek? – bús, senki népek,
kik aklos legelőkön élnek
    s ruhájuk bolhákkal tele –
Szájukon nem volt más, csak ének
    s szívükben gyapjak melege –
    ily kegyet érdemelnek-e?

Ég! mért nem üzentél azoknak,
kik szentírások közt borongnak?
    Azok megértik hangodat.
Mért nem a díszes gazdagoknak:

vihetnek ajándékokat –
A pásztor mit ért meg s mit ad?

Így mennek, némán, tépelődve –
s most már lenéznek, le a földre,
hol görcsös árnyuk hánytorog –
Így mennek ők, így mindörökre,
zavartan, hogy ez mi dolog –
a szent, a bundás pásztorok.

A karácsonyfa előtt

Itt állunk, itt, mi ketten.
S a többiek, a nagy család?
Így állnak ők is szétvetetten,
imitt, amott, nézvén a fát,
melyen csak egy közös, a láng.

A láng, a fény, a szépség –
csak ez köt össze e napon.
S mindaz, mi bennünk ég még
elolthatatlanul, nagyon
a távolokon áthatón.

Jaj, árva karácsonyfa,
légy szimbólum: a Szeretet,
amely körünkbe hoz ma
sok unokát és gyermeket,
jelentsd te az Ünnepet!

Hadd tudjuk itt ma őket,
ne álljunk csak mi ketten itt,
vigasztald meg te a szülőket,
e láng hadd fogja egybe mind,
kiket a sorsuk messze vitt.

(1990. december 24.)

Jékely Zoltán
(1913–1982)

A betlehemi csillaghoz

Ki borzalmat csudálni feljövél az űrből,
köszöntelek, te Betlehemi Csillag!
Jókor jövél. Mi dúl most a világban!
Ilyet még nem látott kárbunkulus szemed.
Ehhez hasonlót üstökös se látott,
ki maga is borzalmakat hozó –
Ilyesmit még a ragya-verte Nap
s az életunt bölcs: még a Hold se látott…
Tán bánod is bolond határozásod
s szállnál huhogva vissza az idők
mélységibe – de mint az utca népét
némely elgázolt, vérbevert tetem,
úgy szív tovább e látvány, undorítva,
s ha meglátod, nézned kell, egyre nézned –

Válassz ki engem is egy pillanatra,
s állj meg felettem, szép éjféli Nap,
aki háromszáz esztendőbe csak
egyszer terjeszted ránk rontó sugárod.
Ha nem tudnád, ez a kert, melyben állok,
Anyám szőleje Visegrád alatt;
négy évig dolgozott benne az áldott,
az elhagyott helyébe másikat
teremtvén Szent-György-Puszta parlagából;
és ez a kéz, mely itt oldott-kötött,
tán nemsokára otthon újat ápol
az oldozás és kötözés örök
törvénye szerint – Ó, gyönyörű csillag,
bölcs égi szem, tudom, te látva láttad:
hazánk terében most mi zajla le;

hogy felerészben (huszonkét fekete
év múlva) visszakaptuk Pátriánkat.
S mi, kik vándorbotunkat le se tettük,
csak megálltunk s rátámaszkodánk,
hazamenéssel holnap megkövetjük
tíz hosszú éve elhagyott hazánk.
Itt sok-sok búsító tapasztalás volt,
az élmény: csak összehasonlítás;
minden tett emlékek kövére ácsolt
töredékenység, épület-csalás.

Megyünk, megyünk! október kék ködében
lelkünk sikong, mint az őszibogár,
leporlik rólunk a fekete sár
s tisztán nyugszunk meg Erdélyünk szűz ölében.
Emberségünk a kárhozattól óva
hányszor nem szálltunk álmunkban oda,
ahol most annyi elhagyott csoda,
ahol most Élet vár, Vita Nuova!

Most már tudod, hogy a nagy pusztulásban,
az őszben tavasz mért teremhetett:
a háborgó világ véres, beteg
kérgén hatalmas gyógyítású láz van.
Mint a hullt-lombú októberi erdőn
álomszerűen virító cinkeszó,
mint rejtelmes, csóvásan harsanó
sugár a vemhes ordasszínű felhőn,
olyan sziget vagyunk, s így nézz reánk.
A száraz kukoricakóré plánta-álma,
vén remete mennyország-látomása
ez az álom, melyet most álmodánk.
S te Csillag, te hétfényű égi Úr,
kinek hatalma ronthat és teremthet,
a búcsúzókat immár hazaengedd;
hálájok hozzád a magasba hull.
S ha majd az űrből sokszáz év után,
újból egünkre kormányoz a törvény,
tekints körül hazánknak drága földjén
s egy pillanatra gondolj vissza ránk.

Akkor majd ez a lélek – ha lehet –
valahonnét, kövek s csontok zugából
arcod felé, mely mindörökre lángol,
egy árva szikrát a magasba vet!

(1940)

Pilinszky János
(1921–1981)

A fényességes angyal is

Emlékezés egy világháborús karácsonyra

Az égbolt elsötétedett.
S akár a végítélet
zord fellege tört volna ránk,
a föld is oly sötét lett.

Gyermekszívünk is oly nehéz!
A házak és a kertek,
az egész törékeny világ,
éreztük, velünk reszket.

Aztán a roppant csöndön át
puhán és észrevétlen,
a hangtalan meginduló
és puha hóesésben,

akár a fényes pelyhek is
vigyázva földet értek,
a fényességes angyal is,
ő is a földre lépett.

Az ünnep angyala

Beköszöntött a karácsony, s a fia még mindig nem jött vissza a háborúból. Az öregasszony egyedül élt közel egy esztendeje. A búcsúval megszakadt kettejük története, s sehogy se akart tovább folytatódni.

Az utolsó együttlétük! A fia ott ült a széken, szemben vele, s a bő katonaruhában olyan veszendő volt, annyira fiatal, akár egy gye-

rek. Fáradtnak látszott, és enni kért. Mohón kanalazta a gőzölgő levest, s hosszan és szótlanul vacsorázott. Utána vizet vett, megmosdott, és simára beretválta az arcát.

Az asszony sírt és úgy ölelte magához, mintha egyetlen szorítással visszaforraszthatná a szívére. De a fiú kivált az ölelésből, s akár egy halott, úgy tűnt el nyomtalanul.

Azt a pillanatot, hogy az előbb még itt volt, s azt, hogy már elment, azt a közbül eső valamit nem is lehetett azóta se megértenie. Néha megállt az öregasszony a szoba közepén: otthona ez még? Olykor kinézett az ablakon: itt lakik valójában? Háztetőkre látott, szürke, fagyoskodó kis kőbalkonokra; ez volna továbbra is utcájuk? Milyen zavaros és nehéz dolog valakit elveszíteni és visszavárni!

Kinyitotta a szekrényajtót, s a délelőtti világosság a fia ruháira esett. Egy élő, vagy már egy halott ruháira? Elgyöngült és megkapaszkodott egy üres kabátujjban.

Letörölte a tükröt a mosdó felett, de csak a tulajdon öreg arca nézett vissza rá! De hát mire is számított, miféle esztelenségre? Talán hogy a fia kilép a tükörből, abból a négyzetméternyi fényességből, mely mintha ismeretlen távolba nyíló ablak lett volna?

Feküdt az öregasszony álmatlanul az ágyában, s az éjszaka zajaira figyelt, félelemmel és reménységgel, hogy a szétszórt neszekből összerakhatja a boldogító zajt, amivel a fiú majd belép hozzá. De az éjszaka, s később a hajnal hangjai idegenek maradtak, és sehogy se akartak engedelmeskedni neki.

Szétszéledtek, mielőtt megdobogtathatták volna a szívét!

A hűvös ősz után hideg tél jött, és fagyos karácsony. Egyetlen zöld ágat fektetett az asztalára, s egyetlen szál gyertyát gyújtott meg rajta. Azon a széken ült, amelyiken a fia utoljára, a gyertyaláng szép, egyenletes fényében, és nem sírt, ahogy a fia se sírt akkor, csak hallgatott.

Éjfél előtt azután magára vette a kabátját, s ahogy becsukta maga mögött az ajtót, hirtelen melegséget érzett. Így lépte át akkor ő is a küszöböt! Így indult el ő is a sötétségbe!

Igen, mintha most ő is ugyanabba az éjfélbe lépett volna ki, melynek akkor a fia nekivágott. Az elveszített utca most megint az övék lett! Igen, ezeken a köveken, ezek alatt a szürke kis balkonok alatt távozott s jön vissza majd ő is. Mekkora béke lett egyszerre az éjszakában!

Szép volt az éjfél és csendes. A hó puhán hullott alá, akár egy óriási üveggömbben; a tetők fehérek voltak, a templomtorony meg sze-

líden derengett, mintha lágy fénnyel maguk a kövek világítottak volna. Az öregasszony letérdepelt a tündöklő templomhajóban s úgy érezte, napsütésben térdepel. Nem volt idő. A hétköznapok jönnek-mennek, de századok se mozdulnak az ünnepek állócsillaga alatt. S ebben az időtlenségben együtt volt minden: öregség és gyermekkor, minden, ami elveszett, és az is, ami vele maradt. Háborús karácsony volt, negyvenhárom karácsonya, de úgy érezte, a karácsonynak nincs kora, csak forrósága van, fénye és békéje. Egyedül térdepelt az éneklő tömegben, s nem hiányzott senkije. Csak hogy szeret, egyedül ezt érezte, mitől is elgyöngült és sírni kezdett.

S éjszaka az ágyában tovább folytatódott különös színeváltozása, a szeretet izgalmas metamorfózisa. Mintha a fia feküdt volna ágyában, s ő, az öregasszony lett volna a messze idegenben. Olyan jó volt végre helyette fagyoskodnia, s olyan jó volt végre helyette, a fia helyett melegednie! Öreg szívében a szeretet összecserélte a személyeket.

Künn közben elállt a hóesés, s a karácsonyi utca végképp elnéptelenedett.

Az éjszakában csak az ünnep angyala őrködött mozdulatlan.

Beke György
(1927–2007)

Székely karácsony

Mi más lehetne, mint a teljesedés ünnepe? Telik az esztendő, néhány nap marad belőle az újig, ilyenkor az idő is elvégzi a maga számvetését, pótolja a mulasztásait.

Az emberek dolga sem egyéb. Gyermekként ezt úgy értelmeztem, hogy a kívánságaimnak mind egy szálig teljesülniük kell. Hiszen a szüleim is ezt akarták, másként nem kérdezősködnek hetekkel előtte, hogy mit szeretnék találni a karácsonyfa alatt. Ha elérhető volt a kívánságom, elégedetten bólintottak, ha különösebb játék után sóhajtoztam, elkomorulva magyarázták, hogy miért tévedt el a gondolatom olyan utakra, amelyeket nem nekünk szabott az élet.

Karácsony estéjén elküldtek a házból, rokonokhoz, ismerősökhöz; sötétedéskor tértem haza, szülői kísérettel. A nagyszobában állt a karácsonyfa, a fenyőágakon aranyhaj, gyertyák, csillagszórók, szaloncukrok, a fa alatt az ajándékok. Énekszó, jókívánságok, ezután ki lehetett bontani a csomagokat.

Valami azért mindig hiányzott az angyalkától „megrendeltek” közül. Ilyenkor nyolcvanesztendős nagyapám gyújtotta fel bennem a reménykedést:

– Jövőre is lesz karácsony, fiam... Látod, én se kaptam meg mindent, amit szeretnék.

– Hiszen kezében a tábla csokoládé, nagyapa.

Ez volt a hagyományos karácsonyi ajándéka, meg a fa körül a család békéje és öröme.

– Honnan tudod, hogy ezt akartam?

– Tavaly is csokoládét kapott, tavalyelőtt is.

Nem értettem, hogy miért panaszkodik nagyapám, mikor megvásárolhatná azt, amire vágyik. A postás havonta hozza neki a nyugdíjat. Én már nyugdíjasként ismertem meg. Születésem előtt jó tíz évvel állította fel a jegyzői székből az új, román hatalom. Ő volt a falu utolsó magyar jegyzője.

Azóta se járt ki a kapun, a hírek jöttek el hozzá, bátorítják vagy keserítik.

– Nincs pénze, hogy megvásárolja, nagyapa?

– Mit?

– Ami után annyira vágyódik.

– Pénzzel nem lehet megvásárolni a sorsot.

– Ezt nem értem, nagyapa.

– Eljön az idő, hogy megérted te is…

– Kitől várja az ajándékot, nagyapa?

Felmutatott az égre:

– Egyedül onnan… Mert olyan nagy az én kívánságom.

– Törődjön bele, nagyapa. Látja, én sem búsulok már, amiért nem kaptam meg mindent, amit szerettem volna.

– Neked még elég időd van, fiam.

– Ahhoz, hogy beteljesedjenek a kívánságaim?

– Ha mindent megkaptál volna, nem gondolnál a jövő karácsonyra. A teljesség megöli a vágyat, a reményt, mindent. Tudod, fiam, aki felért a hegy gerincére, onnan már csak lefelé indulhat.

– Soha nem telik be minden kedvünk, a legnagyobb kívánságunk, nagyapa?

Nem nekem felelt:

– Legnagyobb kívánságunk, amit sokan akarunk, nem csak én, egyedül… Húsz éve alkudozom az idővel, hogy változzék már a mi kedvünkre is. Talán azért élek ilyen sokáig, mert mindig várom a magam igazi karácsonyát. De a székely karácsony soha nem jön már el, fiam…

– Milyen a székely karácsony, nagyapa?

– Csend a szívekben, ének az ajkakon. Éjfélkor összegyűlt az egész falu a templom köré, énekeltük a Himnuszt. Nem a királyról, ahogy ti most az iskolában éneklitek, hanem a mi himnuszunkat. Tudod-e fiam, a magyar himnuszt?

– Hiszen maga tanított meg rá, nagyapa.

– Igazad van, látod-e, az öregség hogy koptatja az agyat!

Vagy két nyárral később, 1940-ben izgalommal telt meg a falu.

Mintha senki nem találná helyét a saját otthonában, egymáshoz jártak át az emberek, tanácskozni a jövőről. Nagyapám is megelevenedett, még a szomszédba is átment, ott volt a rádió. Augusztus végén úgy jött haza, mint győztes hadvezér a csatából.

– Hát mégis… Már azt hittem, hogy nem érem meg. Ez a legnagyobb ajándék nekem, fiam.

– Nem ajándék az, hanem igazság, hogy a székelyek is a saját országukban élhessenek, mint minden nép a világon. Édesapám igazította ki így az apósát, de nagyapám replikázott:

– A mai világban legnagyobb ajándék az igazság. A legritkább ajándék…

Ünneplő ruhát vett fel nagyapám, el kellett kísérnem a falu főterére, az örömünnepre, a díszkapu alá. A bevonuló honvédek ezredese tisztelgett neki: legöregebb volt az ünneplők között.

– Szeretnék még egyszer bemenni a jegyzői irodába – kérte az ünnepség végén. – Huszonkét éve nem lépem át a küszöbét.

Én vezettem be a kátrányszagú irodába. Az ezredes úr velünk tartott. Megkérdezte:

– Hány éves is maga, Rápolti bácsi?

– Ez most már olyan mindegy. Betelt az én székely karácsonyom. Elmondhatom én is, mint ősz Simeon Jeruzsálemben, mikor a templomban karjába vette a kisded Jézust, hogy bocsásd el, Uram, szolgádat, mert látta szemem az üdvösséget…

– Székely karácsony? – lepődött meg az ezredes. – Nem egészen értem. Különben is, még csak szeptember van, szeptember 13-a. Nagyapám nem tartotta fontosnak a magyarázatot.

Fél esztendő múlva temettük.

Sütő András
(1927–2006)

Karácsonyok fehérben és gyászban

Gyermekkorom boldog csatangolásainak idején csupán két hely maradt, ahová küldetés vagy hívás nélkül nemigen tehettük be a lábunkat. Ahol sejtelmek, rejtelmek borzongató falai közt csak a képzeletünk kószált szabadon és szüleink fenyítései nélkül. *Báró Kemény Béla* tornyos kis kastélya volt az egyik, *Géza* nevű testvérbátyjának szerény udvarháza volt a másik tilalmas hely – főleg oly módon, hogy a belépési tilalmat a mindenkori cselédek reguláz-ták belénk, nehogy miattunk rajtuk verjék el a port az urak. Anyámat, aki hajadon korában szobalány volt Kemény báróéknál, kastélybeli csodákról faggattam néha, de csak nevetett, vállát vonogatta. Nem olyan földesurak ezek, mint a Jókai-regényekben!

A román hatalom kiforgatta őket régi birtokaikból. Kemény Annának 1920-ban még 4000 holdja volt, abból csak 800 maradt a két örökösének: Bélának és Gézának. Osztozkodás után 400 holdon gazdálkodott egyik is, másik is: az okleveles gépészmérnök és a hegedűművész. Szőke, kék szemű, jó növésű fiatal férfiú volt Géza báró. Nagy ritkán, késő esti órában szokott hegedülni, nyitott ablaknál, a vadszőlővel futtatott verandán. Énekes természetű lévén, nagy kedvvel hallgattam szomorkás dallamait. Faluszéli pusztaságban, egyszer csillagos ég alatt, máskor ködben, avagy hóhullásban különös hatással volt rám ama titokzatos művésznek a hegedűjátéka. Képzelgés kapott el: láncolt lelkek börtöne az a ház, amelyben Erdély és Magyarország óriási szelleme, *Kemény Zsigmond* tépdeste valaha a téboly rácsait, utána pedig fényes pályáról eltérített művész, *Kemény Géza* röpteti bánatát a mezőségi éjszakába.

Egy alkalommal, advent idején anyám kezében megállt a mosószappan, sírás idején is mosolygó szeme kicsit összeszűkült, miközben így szólt hozzám: – Hanem van ott valami, te fiam, abban a kastélyban! Ha te oda beszabadulhatnál, darázsnak mézesbödön-

be, kecskének a káposztásba, molynak bundasapkába! Ha oda bevehetnéd magad karácsonykor, húsvétig ki se dugnád az orrodat a neked való gyönyörűségből! Na mi van ott?

– Könyvek! – rikkantottam, mivel éppen Jókaira, Mikszáthra, Gárdonyira vadásztam akkor. – Sok könyv lehet ottan!

– És mind magyar – mondta anyám. – Megszámlálhatatlan. Kívül vakolat, belül könyv az egész kastély, már ahol ők laknak, a bárók. Ahol mi háltunk, a lányok, kinek-kinek egy könyve volt: a cselédkönyv.

Ezen kacagtunk, aztán törni kezdtem a fejemet: miként juthatnék el oda, ahol anyám aranyozott könyvekkel szokott tapsolni portörlés közben még annak előtte, hogy én a világra jöttem. Százféle furmányos tervet eszeltem ki, s még azon is eltűnődtem, hogy jó lenne a moldovai Ion Creangă mesebeli malacának lenni, amelyik otthonosan turkálva és röffengetve ténfergett kedve szerint a királyi palotában.

Kedvező alkalom, hogy bejussak a kastélyba, csak azután adódott, hogy befogadtak engem is a betlehemezők tarkabarka, boldog csapatába. Azt mondtam akkor magamban: ahová nem léphettem be mezítlábas olvasóként, könyvmolyként, de még elvarázsolt malacként sem – bevonulok én oda zsidó királyként, Szűz Mária, Jézuska, Szent József, egy futár meg két angyal s két betlehemi pásztor társaságában. Ugyanis engem neveztek ki Heródes királynak. Általa lehettem azzá, ami sose voltam: büszke, kőszívű zsarnok, a szent család és főleg az üdvünkre született gyermek üldözője.

Hajléktalan szálláskeresőknek vérfagyasztó szavakat kellett mondanom. – Már itt bizony szállást nem kapsz, ha a piacon meg is fagysz! – vágtam a bús apa fejéhez olyan klapanciákat, hogy összeroskadt odakint az ajtó előtt. Szöges bakancsommal dobbantottam is a kegyetlenségemhez, a báró kutyáit pedig, a nadrágom szárát ráncigáló, rövid lábú tacskókat leteremtettem, ebadtáztam, sőt nagy bátran letegeztem őket, mit a társaim nem mertek elkövetni: „Jó kis kutya maga, ne tessék félni tőlem!”

Betlehemes játékunkat fürkésző figyelemmel hallgatták a kastélybeliek. Borongós barna arcával Kemény Béla hajolt a szent ládikó fölé, visszarakni a fából faragott Jézuskát a jászolba, ahonnan kiesett bejövetelünk idején, a pásztorok pedig nem vették észre.

– Arcára bukott – mondta, és ez a két szó évek múltán, a háborút követő csahos korszakban tért vissza gyászhírként Pusztakama-

rásra: „Kolozsvári kényszerlakhelyén meghalt báró Kemény Béla. Arcára bukott a fürdőszobában, szívinfarktus végzett vele.”

Tudtommal a szülőfalumból senki sem lehetett ott a temetésén. Azt sem sikerült tisztáznom, hogy utólagosan bár, harangoztak-e az emlékére.

Szentestén, heródesi kegyetlenkedésem végén újból civilként kezdtem viselkedni a kastélyban. Oly izgatottan bámészkodtam körbe-körbe, hogy a báró fiatal felesége, a tündéri szépségben sugárzó Lola báróné azt kérdezte, miközben szaloncukrot és aprópénzt osztogatott nekünk: vajon mi végett nyújtom és tekergetem a nyakamat?

– Hát a könyvek! – mutogattam a karnyújtásközelbe került polcokra.

– Szereted-é a könyveket?

– Ó, nagyon! – rebegtem.

– A lányoknál is jobban szereted? – kérdezte Béla báró.

Kicsit megzavarodtam, bár Petőfi küldte máris segítségét Koltóról, ahol azt mondja, hogy beszél a fákkal a bús őszi szél, ő pedig pamlagon nyújtózik, de miként? Egyik kezében kis feleségének szelídeden hullámzó kebele, másik kezében imakönyve: a szabadságharcok története. Ilyesmit nem volt bátorságom emlegetni, hanem így szóltam: – Ha könyvet olvasok, megfeledkezem a lányokról, s amikor lányokkal játszom, minden eszembe jut, csak éppen a könyvek nem.

Akkor először és utoljára hallottam kacagni Kemény Béla bárót. Karácsonyi csodák estéje volt: könyvet is kaptam tőle – kölcsönbe, amely azután megtörte bennem Jókai egyeduralmát. Németh László *Bűn* című regénye volt annak az évnek legszebb ajándéka. Néhány hét múltán, amikor visszavittem, valamiért nem kerülhettem a báró színe elé. Nem voltam már király, elmúltak az angyali vigasság kalácsillatos napjai.

Vége lett a háborúnak. Az orosz és román csapatok közeledtének hírére a két Kemény család elmenekült a faluból. Katonák, civilek a kastélyt az utolsó cserépkancsóig kifosztották. Senki se tiltotta már, hogy bevegyem magam álmaim könyverdejébe. 1944 októberében toronymagasan gomolygó füst láttán szaladtam föl én is a százesztendős, zúgó fenyvesen át a kastélyhoz. Annak a kertjében sok ezer, máglyahalálra ítélt könyvet égettek román katonák. Őrmesterük egy hosszú karóval igazgatta a hamvasztást. Ha valamelyik konok millenniumi sorozat megtagadta a lobogást, levelekkel,

kéziratokkal serkentette a lángot. Mint később megtudtam: Kemény Zsigmond kéziratait, kortársainak levelét használta gyújtósnak az őrmester, aki megengedte nekem, hogy egyetlen könyvet kimentsek a máglya peremérő̈l. Ma is megvan az a könyv, ereklyeként őrzöm. Irodalmi lexikon, szerkesztette Benedek Marcell, Győző Andor kiadása, Budapest, 1927. Aranyozott barna borítóján Dante látható oldalnézetben rajzolva. Ennek a Szervét Mihály sorsára szánt könyvnek a végleges megőrzését bízta rám özvegy Kemény Béláné, a tündérjóságú Lola asszony 1973 tavaszán – Amerikában. Isten csodájaként szabadult világgá abból a gettóból, amelynek börtönei, munkatáborai és kényszerlakhelyei elnyelték az erdélyi magyar arisztokráciát.

Azt kérdezte tőlem Lola asszony: hogy van édesanyám, apám? Megemlékeznek-e róla a pusztakamarásiak? Kiderült-e vajon: kinek a parancsára verték félholtra Kemény Gézát olyan emberek, akik ellen semmit se vétett? Titkon említjük a titkot, amely örökre elsüllyedt a múltban, és jelek szerint a gyáva vérbosszú elkövetőit a nemzeti hősök közé sorolják.

Akkor nem mondhattam el, mivel csak egy évtized után következett be, hogy nemcsak a fenyveserdő, gyermekkorom Vértes vadona tűnt el örökre tarvágás folytán, hanem a ház is, amelyben meghalt Kemény Zsigmond. S amelyet kegyeleti helyként erdélyi és magyarországi zarándokok ezrei látogattak hosszú éveken át. Látván ezt a nemzeti türelmetlenség helyi Gauleitere, parancsot adott a kúria lerombolására. Emlékháznak és múzeumnak szántuk pedig – álmainkban.

Kemény Zsigmondot 1875 karácsony szombatján temették, allelujás napon tehát, amikor a betlehemi csillag fehér fénye gyászleplek fekete foltjaira hullt Pusztakamaráson. Énekeltek és sírtak az emberek, a lét teljességének követelménye szerint. Ünnep első napján, mikor a református atyafiak az úrvacsorát magukhoz vették: az örök életre ítélt Kemény Zsigmond letöltötte már első napját sírjában, édesanyja mellett, aki egyetlen halottja volt húsz éven át a kicsi temetőkertnek. Karácsonyestén ketten voltak immár a havas pusztaságban.

*

Most, hogy néhány karácsonyi emlékemet fölemlegettem, azzal is számot kell vetnem, hogy mesés csoda folytán lehetnék bármi:

Jeruzsálem királya, mennyei angyal, betlehemi pásztor; régi hallgatóságomat az időnek romjai alól nem bírnám kiszabadítani.

Meghalt apám, anyám, lakat és vaspánt szigorog zúzmarásan a szülőház ajtaján. Egy pillanatra mégis ahhoz igazítom magam, amit romolhatatlanságban őriz a hűséges emlékezet.

– Szabad-e kántálni? – kérdem játékos hangsúllyal, amit ötéves koromban lestem el idősebb mondikáló társaimtól a várakozás ablakai alatt.

– Szabad, szabad! – hallom az elfogódott választ kánonban, apám, anyám hangján.

Ketten vannak odabent, hárman leszünk, ha énekem végére érek.

Mit is mondok majd nekik karácsonyesti köszöntésképpen? Jézus üzenetét mondom el, amely úgy szól, mintha szórványmagyarok vigasztalására mondotta volna: *Mert ahol ketten vagy hárman egybegyűlnek az én nevemben, ott vagyok közöttük.*

(1997)

Csire Gabriella

(1938–)

Megszólal az aranycsengő

Tél-szúnyogok szálldostak a lámpák fénykörében, fehér hópihék. A macskaköves domb előtt apu fölkapta a fejét s hirtelen megállt:

– Nézd csak! A kéttornyú felé repül!

– Ki? Mi? – rángattam meleg kezét.

– Az angyal! – mosolygott huncutul. – Az angyalka volt.

Megdobbant a szívem: karácsonyfákkal, ajándékozó kedvvel járnak most házról házra a szárnyas angyalok. Vajon nem késsük le sétánk miatt, nem szalasztjuk el a nagy pillanatot? – apróztam apu mellett szaporán. Hiszen a tavaly is szerettem volna meglesni a tündöklő égi lényt, amint befényeskedik ablakunkon, míg kis kezében halkan pendül, megszólal az aranycsengő.

Előreszaladtam, udvarunkba érve.

– Járt már az angyal? – rohantam fel a lépcsőn.

– Nem – nyugtatott meg édesanyám –, nem is jöhetett. Csak most oltottam el a szobában a villanyt. Olyankor suhan be, ha senki se látja – porolta le nyúlprémes galléromról a hópárnát.

A konyhában maradtunk. Ami biztos, az biztos. A forró kemencén cserépfazék üldögélt begyesen. Jószagú töltött káposztát kínált. Csőrös kis köcsögben tejföl. Fehér, mint a damasztabrosz, s megáll benne a kiskanál. Már a diós tésztánál tartottunk, amikor apu fölkelt az asztaltól, hogy megrakja a szobában a csempekályhát.

Valahogy nem fért a bőrében, amikor visszatért. Mákos tésztát szedett tányérjába, míg azt kérdezte: ne vegyük elő a sakktáblát, ha ennyit kell várakozni? Ám ekkor megszólalt az aranycsengő. Szelíden csilingelt, hívogatott.

– Ne siess annyira! – tartóztatott édesanyám. – Még elijeszted!

De én hagytam csapot-papot. Végigtrappoltam a folyosón meg a fűtetlen ebédlőn, hátha meglephetném az angyalkát. A nagy szobában erdőillat fogadott. A sötétben sudár magas karácsonyfa szórta káprázta fényeit. Örömtől reszkettek dús ágain a színes

gyertyalángok. Ám a csengő – furcsa módon – még mindig szólt. Fémesen berregett.

Hiszen ez a csergőóra! – hökkentem meg. A díszek is a régiek! – fedeztem föl az ismerős gömböket s a szaloncukrok sűrűjében kedvenceimet: a billegető, hosszú farkú madarat, a fehér pettyes piros gombát és Piroskát, karján csipkefinom kosárkával.

– Vajon mit hozott az angyal? – lépett közelebb édesanyám a fenyőhöz.

– Jaj! – guggoltam le hirtelen. – Alvóbaba kocsiban!

Elragadtatással hajoltam a pufók képű szép babához. Kalapja is van! Lakkcipője s zoknija! Kiemeltem kocsijából s magamhoz szorítottam új játékomat.

– Szerintem elolvasta kívánságleveledet az angyalka – jegyezte meg édesapám.

Talpra állítottam a nálam alig kisebb babát és büszkén mutattam: keze-lába milyen formás, majd a könnyedén gördülő kocsit vettem szemügyre, nagy ámuldozással.

– És nektek? Nektek mit hozott? – ragyogtam a szüleimre.

– Lássuk csak! – kezdett keresgélni apu a fa alatt. – Né, mit leltem! Ez anyukát illeti – ragadott fel egy kölnivizes dobozt. – És ez itt? Neked szól, ha jól látom – nevetett rám. – De van ám számomra is valami – hámozott ki a selyempapírból két pár zoknit.

Vízfestéket is hozott nekem az angyal, kifestőkönyvet és nyitható-csukható betlehemest. Öcsinek volt igaza! Öcsinek! Nem megmondta, hogy egyedül én hiszek még az angyalban? Szinte már kibuggyant belőlem: ne ámítsanak többé! Tudok én mindent. Jól tudom, hogy ők maguk az angyalok! De túlságosan örültek mind a ketten. Egyik jobban, mint a másik. Így hát elnapoltam az igazság kimondását.

Csillagszórók sziporkáztak, fölkéklettek s elhamvadtak, rajokban csillámlottak a parányi üstökösök. Édesanyám – karcsú, magas, arca gyöngéd – szebb volt, ezerszer szebb, mint elillant angyalom. S egyszer csak, észrevétlen, szárnyat bontott, halkan suhant egyre feljebb karácsonyi énekünk:

Csendes éj, szentséges éj!
Angyalok hangja kél.

Három hang csendült össze. A legcingárabb volt a legmerészebb:

Halld a mennyei halleluját,
Szerte zengi most drága szavát:
Krisztus megszületett,
Krisztus megszületett!

Bölöni Domokos

(1946–)

Szívünk vígsággal ma bétőtt…

Áronka gumicsizmát kért volna az angyaltól. Kért… volna, mert levelet nem írhatott, nem maradt cigarettapapírnak való sem a háznál. A falut hatalmas latyak fojtogatta, csak a nagy és erős emberek járhattak a felázott, kátyús úton, meg a szíjas kis parasztaszszonyok, akik ügyesen a kerítések mentén tapicskolva kerülték el a lábbelit oly igen marasztaló sár sűrűjét.

Ha hoz az angyal egy pár fényes szárú gumicsizmát, akkor Áronka összefog két barátjával, Józsikával és Ferikével, és a szentestén elmennek kántálni. De próbát sem tudnak tartani, mivel Józsika belevágódott egy pocsolyába, és nagyon meghűlt, az ágyat nyomta, Ferike pedig fát hordott a nagyobb testvéreivel, éppen az udvarukon zúgott bőszen a favágógép. Azt is két cudar ökörrel kellett odavontatni.

Sírdogált hát Áronka a kemence mellett, a háromlábú széken, melyet, míg élt, Apó használt, de mióta kiköltözött a Csereerdő alá, a tölgyek tövébe, a kisgyerekre maradt. Egyszer csak kopognak az ajtón, s hát ki jön hozzájuk: éppen a keresztapja. Hozott egy kis tejet s két piros almát. – Hát te? – kapta ölbe Áronkát. – Te miért gunnyasztasz itt, mint valami bánatmadár?

A gyerek helyett édesanyja panaszolta el, hogy né, már iskolába sem tudja adni, mert az angyalnak nem írhat levelet, hiszen nincs papír, s ceruza helyett is csak egy ácsplajbász porosodik a vakablakban.

– Aztán az énekeket tudod-e? – kérdezte a Kereszt'.

– Hát azokat úgy nagyjából igen, de nincsenek összepróbálva – hüppögte a kisfiú.

– No, hát arról teszünk – kacagott a Kereszt'. – Majd este érted jövök, s átviszlek a hátamon Vargáékhoz, Ferikéékhez, annak erőst' papos az anyja, mindjárt dalárdát csinál belőletek.

Hogy, hogy nem, estére már jobban lett Józsika is, szőke arcából nevetős kék szeme úgy villant ki, mintha nem is csak a falubéli rokonságot, hanem az egész világot meg akarná énekelni, Betlehem-

től Isten-segítsen keresztül Budapestig s tova né, Tokióig s még tán egy kicsit tovább is egy bakarasszal. Ferike eddig is egy kicsit kancsi volt, de most a boldogságtól annyira elkezdett bandzsítani, azt hitted, valaki járkál a háta mögött.

Hát Vargáné, az aztán tényleg csengő hangú asszony – úgy muzsikált a szája, hogy csak nézték, nem lóg-e ki belőle valamiféle orgonasíp vagy furulya is. A három gyermek hamar összeszokott, hiába ugratták őket a felnőttek, hogy az nem úgy van, hogy „A próféták elhallgattak, Krisztus a testben eljött", hanem úgy, hogy „A próféták elhallgattak, s a patakon lefutottak". És az sem úgy van, hogy „Szívünk vígsággal ma bétőtt", mert annak az égvilágán semmi, de semmi értelme nincsen, hanem úgy szól eredetiben, hogy „Szívünk vígság, almabéfőtt", az pedig igazi téli csemege, még a cinegének is – ők éppen úgy énekelték, ahogy Varga Annus néni mézes hangján előénekelte volt a dal mindenik sorát. Lett siker, mert a kántálópróba végén valóban kaptak finom almalevet, gyöngén megcukrosítva, mázas korondi csiporban.

Hanem az angyallal mégsem sikerült beszédbe vagy üzenetbe vegyülni. Az biztosan el is kerüli a falut, a mélységes sártenger miatt. Jól is nézne ki a fehér slafrakja abban a szürkés-fekete disznópocsban.

Úgyhogy az ünnep szombatja mindhármuknál bánattal telt. Józsikának felment a láza, s azért sírdogált, Ferikének meg kellett volna talpalni a bakancsát, de Batyus Jóska bá, az öreg suszter azt mondta Vargánénak, hogy fogja az egészet, itt van né, ad hozzá egy Falvak Dolgozó Népét is, egy újságot, csomagolja belé, s hazafelé vesse a Vaddisznók patakába, mert oda, s nem gyermeki lábra való.

De aztán valahogy elboronálta az Isten a bajokat. Nem lehetett könnyű a dolga, hiszen a világon csak minden századik ember él úgy, ahogy; a többi bizony nélkülöz. Áronkának csak elnyílt a szeme, amikor csengőszó jött a tornác felől, s mikor kilépett, hát egy pár valódi görbe falábat talált szíjakkal átkötözve. Angyalnak persze híre-pora. Nosza fel is próbálta, passzentre találtak, le sem is akarta dobni őket, a frissen tapasztott ház földjét végiglukasztotta, mert a faláb tövében csokros szeg volt, vaskarikával. Nyakon kellett legyinteni a lurkót, hogy föl ne szántsa örömében a pitvart.

Nosza föl a falábra, s el Ferikéhez az örömhírrel. Hiszen neki már van mivel menni kántálni. Ferikének volt már korábban is ilyen járműve, és Vargáné is addig rimánkodott Batyus Jóska bának,

míg az öreg mégis meghegesztette valahogy a kis bakancsokat. Így már ketten cubikkoltak az utca közepi latyakban Józsikához. Aki az örömre egyből lábra kapott, meg persze falábra is, és alig osont be az alkony a faluszéli házak közé, a kis trió máris felkerekedett. – Megszületett Megváltója az egész világnak! – adták hírül minden második-harmadik háznál. Tévedésből még a Vargáék haragosához is bementek, ott pedig Kajla Katica, aki mindenkitől féltette az urát, azt válaszolta a szíves köszöntésre, hogy „Nőjön nagyot anyátoknak a füle!" – s nem adott semmit.

Ettől eltekintve azonban semmi sem zavarta kántálásukat. Tíz óra tájban összetalálkoztak a felnőtt kántálókkal, azok úgy berezeltek, mikor kézilámpásuk rávillant az út közepén gólyalábon művészkedő három manóra, hogy a kántornak elment a hangja, nem is tudta elkezdeni a soros háznál a Dicsőséget, míg ki nem adtak a háziak egy pohár rabvallató nova bort.

A szereplés sikerrel járt, a pénzt, amit adományba kaptak, testvériesen elosztották, mindegyikük tizenöt lej negyven banit vihetett haza. Otthon takaros kis karácsonyfa várta őket, Ferinek új bakancsot, Józsikának egy téli gyapjúpulóvert, Áronkának pedig – vadonatúj patyolat gumicsizmát hozott. A karácsonyfa mellett pedig ott üldögélt egy pohár bor mellett Kereszt', aki azokat a takaros falábakat a lurkónak oly hirtelen megfaragta.

A fa alatt forgács-bölcsőben Kukoricacső-Jézuska álmodott.

Nagy Gáspár
(1949–2007)

Szegények karácsonya

Majd hó esik
és angyalok röpködnek itt
egyiknek biztos megterít –
morzsányi étkek himnusza
jéghideg szobában kering.

Látható hogy
szemével fal csak angyalunk
mennyekben koplaló diák –
bírja-bírja az éhezést
mióta világ a világ.

Csak sejthető:
valami másért jött ide
lehelni a mínuszos szobát –
EZ ÉJJEL… az ő szívére is
fölpántolni egy glóriát.

Beke Sándor

(1961–)

A negyedik gyertya

Fehér ágyat vetett december,
a fáradt öregember
itt fenn a Hargitán,
s a hegygerincen
– az élő adventi koszorún –,
egy székely legényke
meggyújtotta az utolsó gyertyát.

A havasi fák között
fényes csizmával
lépked a remény a Szent Hegyen,
mintha valami készülődne itt
a magányos szívekben:
a jászol körül, meleg subában
betlehemes pásztorjátékot
próbálnak a gyermekek,
a feldíszített szán előtt
csengő csendül
az indulni készülő lovacska nyakán,
ajándékot visznek a tanyára:
Máriát-Jézuskát,
s a betlehemi csillagot
karácsony éjszakáján.

...A bércen gyermekek gyülekeznek,
hidegtől könnyes a szemük.
A csilingelő várakozásban
kisfenyőt ölelnek jókedvükben,
s míg az élő adventi koszorút vigyázzák,
a szél elhozza számukra
a puha ködből kibomló
fehér havas himnuszát,
s a háromkirályok üzenetét:
– Isten jön,
és itt hagyja fiát a Hargitán.

Karácsony a Hargitán

Fáj a szívem!
Kivágtak egy kisfenyőt a Hargitán,
s Jézus fája beköltözött szobánkba.
De örülök is, mert Isten
megint közelebb került hozzám,
s most velem beszélget
a feldíszített karácsonyfa,
a friss, még élő fehér fenyő,
a hargitai nagykövet
megkoronázza az ünnepet
és székely pásztorként
beszélni kezd:
– A havas üzenetét hoztam el nektek,
s az ősökét,
a hit, a szeretet diadalát,
s az örök kitartás győzelmét.

Este, amikor leoltom a villanyt,
a pislákoló gyertyafényben
a rejtelmesen csillogó karácsonyfa
álmodni kezd:
a hótakarta bérctetőn
remegő ágaikkal integetnek,
s a csendes éj dallamát susogják
testvérei, a kisfenyők.

Apró örömök

A karácsonyfa körüli
szentséges fényben,
gyermekem szemén
kinéz a Messiás,
szállingózó hópelyhek
lebegtetik
a szent várakozást,

és gyermekem szívében
fölcseng az esti ima,
remegni kezd a perc,
a pillanat,
a szent találkozás
leheletétől megperdülnek
a karácsonyfán az ezüstdiók,
s a jászol felé,
csillagösvényre,
Isten országából
alászállnak a fehér angyalok;
hallom az első sírást,
Jézus hangját
és boldog vagyok:
gyermekem arcát fürkészem félve,
tekintetét beragyogja a szent varázs,
lelkében apró örömök csillannak;
megszólalni hallom szívében
a jászol ringatta
kisdedet –
a rég várt Messiást.

Karácsony, nélküled

Elképzeltem,
kedves,
milyen is lenne a karácsony –
nélküled?
A térdig érő hóban
türelmetlenül toporzékolnának
a szán elé fogott rénszarvasok,
bezárt kapunk előtt
teli hátizsákjával
fagyoskodna Télapó,
s én bent
a házban
nem énekelném,

csupán a rádióból hallgatnám
a Mennyből az angyalt
és elárvultan
gyújtanám meg
kezemben tartott gyertyáimat
a csillagvirágokkal teleszórt
ablak előtt.
Elképzeltem,
kedves,
milyen is lenne a karácsony –
nélküled?
Csillogó fürtjeiket
nem a karácsonyfán,
hanem az égen,
a csillagok között
felejtenék az angyalok…

P. Buzogány Árpád

(1965–)

Csengő kerül a fenyőfákra

Legszebb a karácsony,
ha ránk sok havat ráz,
alatta roskad csűr,
füstös kéményű ház,

kemencében cukros
mázú kalács pirul,
és mikor megvágjuk,
a dió markunkba kihull.

Fenyőillatú szobák
apró népe lesi,
jön az angyal? Hóban
nyomát keresi,

s mire meghallanánk
hangját a csengőnek,
már máshol oszt ajándékot
sok kis örvendezőnek.

Karácsonyest

Karácsony, karácsony,
gyönyörű karácsony,
puha hó hidege,
cukormáz kalácson,

nyakunkba pilléző
csiklandós hópehely

(sáros kis utcánk is
fehér lett, mint a tej),

s szánkóra pattanó
lármás gyermeksereg –
gyönyörű karácsony,
mindig szerettelek.

Fenyőfa illata
költözik a házba,
még a legkisebb se
kívánkozik ágyba:

gyertyák gyúlnak a fán,
ajándék alatta,
angyal csengettyűjét
mindenki hallhatta.

A hegyekről hozott
fenyő is azt leste:
miért olyan díszes
ma, karácsonyeste?

A legszebb fenyőfa

Nagyapám, Nagy Dénes emlékének

Szaporán kopogott a fagyott sár a cipők alatt, apróbbat-nagyobbat, néha megreccsent az alig ujjnyi mély tócsák ráncos bőre, kip-kop, valami furcsa ritmus szerint, aztán kip-kip-kop. Komoly, fekete bőrbakancs mellett aprócska cipő szaporázta; lassított vagy éppen meg-megállt attól függően, mekkora gödrön akart átpattanni. Szilaj kiscsikó vére trappolt a koppanásokban, kevéske havon csikordultak a sarkak, lassú egyformasággal kongatta a bakancs a csöndet.

A szürkés ég alig pár hópelyhet lengetett alá, azok is ide-oda szeleburdiskodtak, mielőtt valamelyik megült volna a bárányбőr kucsmán. Szürke posztókabát és fenyőmintás nadrág körül libeg-

tek, alig vették észre a bojtos bőrsapkát, melyet zöld, rojtos végű nyaksál választott el a kék kabátkától. Annak alját csak jó arasznyi nadrág kötötte hozzá a rakoncátlankodó cipőcskékhez és már a földhöz is lapult a cifra mintás hópihe, mire észrevette: egy felnőtt és egy kisgyerek megy az utcán, kézenfogva. Arcuk, orruk kipirult, bő párát fújnak maguk elé.

Ha nem lett volna kissé süket a hó, hallhatta volna tovább, amint a pára belecsilingelt a csöndbe, vidáman magyarázva nagyapának, miként kell átugrani az újabb gödröt – persze nagyapa az, aki a csöppség kezét fogja, mintha vinné magával, de egy közepes nagyságú gödröt már nem bír átugrani egyszerre két lábbal, még ha újra meg újra elmagyarázzák is neki.

A piactéren nagy volt a csődület. A sok ember egy teherautó körül állt. Vastag kesztyűs, kövér arcú ember fenyőfákat adogatott le, közben állandóan mondott, a körülötte állók nagyokat kacagtak, közben kapkodták le a fákat, nézegették, forgatgatták, illegették-billegették magukat az embernagyságú fiatal fenyők körül. Olyan volt az egész, mintha a falu közepén egy fenyőerdő életre kelt volna, hajladozna jobbra-balra, lefeküdne és újból fölkelne, ide-oda járna és kerülgetné az embereket, hogy tüskés leveleivel meg ne szúrja őket.

Rakásra gyűlt a lefektetett sok fa, mire nagyapa odaért. Elengedte a kisunoka kezét, aki megilletődve állt, meg se mozdult – nem értett semmit az egészből, ami körülötte történt. Csak bámulta az embereket, a nagy nyüzsgést. Ekkor már a szeme huncutul csillogott. Kuncogott magában, jól mulatott azon, hogy majd ad nektek a szigorú nagyapa (mert néha nagyon szigorúan is tud nézni!), amiért kivágtátok ezt a rengeteg sok jószagú fenyőfát! Hát ti nem tudjátok, hogy nem szabad a fákat kivágni, az ágakat letörni és a virágokat leszaggatni? Pedig igazán mindenki tudja... Nem mondta ezt nektek soha még nagyapa? Nem mondta ezt soha senki? Még a ti nagyapátok sem? Meglátjátok, hogy elkerget innen mindjárt titeket, az egészeteket! Még kiabálni is fog, mint amikor igazán nagyon mérges...

De hát itt valami nem jól van! Nagyapa is elvegyült az emberek között, két fenyőfa van a két kezében talpra állítva, úgy nézegeti, mint ácsember korában az erős gerendákat; egyiket visszateszi a többi közé, még csak nem is kiabál, engedi, hogy az emberek széthordják, elvigyék ezeket a kivágott fákat...

Akkor miért mondta, hogy az orgonákat sem szabad letörni, metszőollóval kell levágni és úgyis csak egyet?! S a vázába is csak három akácágat szabad vinni! Vajon miért? Ha most engedi, hogy ezt a sok szép fát... Kövér könnycseppek csordultak le a szeme sarkán, de ezeket már nem a hideg vagy a fagy préselte ki... Kesztyűjével törölgette a szemét, a koppanásra nézett fel, amikor a fát nagyapa leengedte a földre:

– Nna... ez a legszebb! – enyhe dicsekvés volt a hangjában. Azonnal észrevette a görbülő szájat, a nedves arcot.

– Bántott valaki? – kérdezte halkan, értetlenül. – Ki bántott? – szigorúan nézett szét, a lehetséges tettest keresve. Körben mindenki hangos volt és vidám.

– A fák... A fákat... miért vágták ki? Miért... miért engedted, nagyapa?! – hüppögte és még mindig a szemét törölgette.

Nagyapa úgy nézett rá, mint gyámoltalan kutyus a gazdájára. Zavart volt, szólni sem tudott hirtelen. A csöppséget jobb karjára emelte és baljában a fenyőfával elindult. Aztán beszélni kezdett halk, nyugodt hangon:

– Tudod, most az egyszer ki szabad vágni a fákat... de csak most az egyszer... mert ezek a fák kellenek a gyermekeknek... emlékszel, mondtam neked... az angyal feldíszíti dióval, almával, cukorkával és majd elhozza minden házba...

Már felszáradt a könny, szinte nevethetnékje támadt, olyan zúzmarás lett a nagyapa bajusza!

– Ezért vágták ki a fákat, és amit kiválasztottam, az a legszebb fa, mert az a tiéd lesz!

Az egyenes gerincű, dús ágú fa mintha megrázta volna magát. Nagyapa két drága, féltett terhet vitt egészen hazáig: a kisfiút meg a fenyőt és a kapunál, ahol egyiküket – a mozgékonyabbat – le kellett tennie, hogy bemehessenek, még ott se panaszkodott a derekára vagy a karjaira az emelés miatt, mint máskor szokott.

T A R T A L O M

Arany János
KARÁCSON ÉJSZAKÁN ***5***

Tompa Mihály
KARÁCSON ESTÉJÉN ***6***

Petőfi Sándor
KARÁCSONKOR 8

Mikszáth Kálmán
KARÁCSONYI LEGENDÁK ***10***

Reviczky Gyula
KARÁCSONYKOR ***15***

Szabolcska Mihály
KARÁCSONY ***16***

Gárdonyi Géza
LEGENDA A HÁROM
KIRÁLYOKRÓL ÉS AZ IHÁSZRÓL ***17***

Vargha Gyuláné
KARÁCSONYI KÉRDÉSEK ***19***

Ady Endre
A TÉLI MAGYARORSZÁG ***20***
KARÁCSONY ***20***
KIS, KARÁCSONYI ÉNEK ***22***

Móra Ferenc
SZÉP KARÁCSONY SZÉP ZÖLD FÁJA ***24***

Móricz Zsigmond
KARÁCSONYKOR JOBBAN FÁJ ***29***

Babits Mihály
KARÁCSONYI ÉNEK **34**

Juhász Gyula
KARÁCSONY FELÉ **35**
RORATE **35**
BETLEHEMES ÉNEK **36**

Kosztolányi Dezső
KARÁCSONY **37**
KARÁCSONYI DAL **37**
A GIPSZANGYAL **38**

Tóth Árpád
KARÁCSONYI EMLÉK **43**

Áprily Lajos
KARÁCSONY-EST **44**

Benedek Elek
KARÁCSONY ELŐTT **45**
ANGYALJÁRÁS UTÁN **45**

Berde Mária
GYERMEKDAL **47**

Nyirő József
MOST MÁR JÖHETSZ, JÉZUSKA! **48**

Sík Sándor
MAGYAR KARÁCSONY 1920-BAN **54**
A NAPKELETI BÖLCSEK **55**

Reményik Sándor
A KARÁCSONYFA ÉNEKEL **56**
A KARÁCSONYFA MEGÉRKEZIK **56**
A KARÁCSONYFA PANASZKODIK **57**
KARÁCSONYKOR **57**

Sipos Domokos
MEGSZÜLETETT ***59***
RETTENETES ANGYAL ***59***

Mécs László
KARÁCSONY ***66***

Csűrös Emília
ANDRISKÓ ***68***

Maksay Albert
KARÁCSONYFA ***71***

Tamási Áron
MEGVÁLTÁS ***72***
KARÁCSONYI PÁSZTOROCSKÁK ***79***

Márai Sándor
MENNYBŐL AZ ANGYAL ***84***

József Attila
BETLEHEMI KIRÁLYOK ***87***
KARÁCSONY ***88***

Szemlér Ferenc
KARÁCSONYRA ***89***

Dsida Jenő
KÖZELEG AZ EMBERFIA ***91***
ITT VAN A SZÉP KARÁCSONY ***92***

Wass Albert
KARÁCSONYI VERSEK ***93***
AZ ÉN TITOK-KARÁCSONYOM ***96***

Radnóti Miklós
LAPSZÉLI JEGYZET LUKÁCSHOZ ***100***

Kiss Jenő
PÁSZTOROK ZAVARA ***101***
A KARÁCSONYFA ELŐTT ***102***

Jékely Zoltán
A BETLEHEMI CSILLAGHOZ ***103***

Pilinszky János
A FÉNYESSÉGES ANGYAL IS ***106***
AZ ÜNNEP ANGYALA ***106***

Beke György
SZÉKELY KARÁCSONY ***109***

Sütő András
KARÁCSONYOK FEHÉRBEN ÉS GYÁSZBAN ***112***

Csire Gabriella
MEGSZÓLAL AZ ARANYCSENGŐ ***117***

Bölöni Domokos
SZÍVÜNK VÍGSÁGGAL MA BÉTŐTT… ***119***

Nagy Gáspár
SZEGÉNYEK KARÁCSONYA ***122***

Beke Sándor
A NEGYEDIK GYERTYA ***123***
KARÁCSONY A HARGITÁN ***124***
APRÓ ÖRÖMÖK ***124***
KARÁCSONY, NÉLKÜLED ***125***

P. Buzogány Árpád
CSENGŐ KERÜL A FENYŐFÁKRA ***127***
KARÁCSONYEST ***127***
A LEGSZEBB FENYŐFA ***128***

ERDÉLYI GONDOLAT KÖNYVKIADÓ
A könyv szerkesztője: Dr. BRAUCH MAGDA
Nyomdai előkészítés:
Erdélyi Gondolat Könyvkiadó
A szerkesztőség postacíme:
535600 Székelyudvarhely, Tamási Áron u. 87
Telefon/fax: 00–40–266–212703
E-mail: egondolat@yahoo.com

ISBN 978–973–8320–83–3

www.erdelyigondolat.ro

Készült az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó Nyomdájában,
Székelyudvarhelyen

137

Az

ERDÉLYI GONDOLAT KÖNYVKIADÓ

gondozásában megjelent gyermek- és ifjúsági irodalom

Elek apó Cimborája — Antológia
(Válogatás a *Cimbora* 1922–1929-es évfolyamaiból)

Ráduly János: Az árnyékok lakodalma
(Gyermekversek)

Kercsó Attila: Csigaséta
(Gyermekversek)

Csire Gabriella: Áprilisi tréfa
(Gyermektörténetek)

Beke Sándor: Kezemben jégvirág
(Gyermekversek)

Csire Gabriella: Ráma és Szítá csodálatos története
(Két eposz-átdolgozás)

Beke Sándor: Bohókás ábécé
(Gyermekversek)

Beke Sándor: Hajóval a Déli-sarkon
(Gyermekversek)

Megszólal az aranycsengő
(Karácsonyi versek és történetek)

Ráduly János: A galambleány
(Tündérmesék)

Papp Attila: Oktondi okosok
(Verses mesék)

Kifestőkönyv
(Karancsi Sándor rajzaival)

László László: Erdélyi fejedelmek
(Tanulmány)

K. Kovács András: Őzgidák
(Gyermekversek)

Szente B. Levente: Az ezüsthajú tündérleány
(Mesék)

Ráduly János: Gyöngyvirág királyfi
(Népmesék)

P. Buzogány Árpád: Hattyúhívó
(Gyermekversek)

Zsidó Ferenc: Szent Anna tavától a bihari Asszonyszigetig
(Erdélyi magyar mondák)

Nagy Olga: A Nap küzdelme a Föld népéért
(Meseregény)

Marton Lili: Táltos János
(Meseregény)

Vöő Gabriella: A medve, a farkas és a róka komasága
(Állatmesék)

Ráduly János: Szitakötőtánc
(Gyermekversek)

Csire Gabriella: Itt járt Mátyás király
(Kis történetek a nagy királyról)

Csire Gabriella: Münchhausen báró barangolásai a nagyvilágban
(Átdolgozás)

Ráduly János: Mikor volt egy lovon hét patkó?
(Találós kérdések)

Ráduly János: Az igazat éneklő madár
(Székely népmesék)

Csire Gabriella: Turpi Lak
(Meseregény)

Derék borsszem vitéz
Szász népmesék (Fordította: Zsidó Ferenc)

Baricz Lajos: Kakukk és Habakuk
(Gyermekversek)

Csire Gabriella: Az aranyhal palotája
(Tarka történetek)

László László: A nándorfehérvári diadal
(Történeti mondák)

Gub Jenő: Rapsóné rózsája
(Erdélyi mondák, legendák, regék, tündérmesék)

A Tordai-hasadéktól Szent Anna taváig
(Mondák, legendák, regék, tündérmesék)

Ráduly János: A tulipános láda
(Kis-Küküllő menti székely népmesék, tréfák, anekdoták
kiejtés szerinti lejegyzésben)

Csire Gabriella: Gilgames álmai
(Eposz-átdolgozás)

P. Buzogány Árpád: A csengő, aki harang akart lenni
(Mesék, történetek)

Csire Gabriella: Trója
(A trójai mondakör)

Ráduly János: Hová, hová, Laji bátyám?
(Kis-Küküllő menti székely népmesék, mondák, tréfák
kiejtés szerinti lejegyzésben)

Benedek Elek: Szent Anna tava
(Elek apó mondáiból)

Beke Sándor: Álom a Titanicon
(Elbeszélő költemény)

Csire Gabriella: Egy magyar kalandor ifjúsága
(Gvadányi József *Rontó Pál* c. elbeszélő költeménye nyomán)

Becsüld a népet!
(A *Székely Útkereső* gyermekirodalmi antológiája)

Ráduly János: A legkisebb leány szerencséje
(Székely népmesék)

Kriza János: Borsszem Jankó
(Székely népmesék)

Benedek Elek: Gyöngyvirág Palkó
(Székely népmesék)

Jakab Rozália: A pórul járt pásztorlegényke
(Nyikó menti székely népmesék)

Ráduly János: A muzsikáló tücsök
(Székely állatmesék)

P. Buzogány Árpád: Öregapó muzsikája
(Mesék)

Ráduly János: Király Bözsi hegedűje
(Székely népmesék)

Ráduly János: Szép Fuvella története
(Székely népmesék a Kis-Küküllő mentéről kiejtés szerinti lejegyzésben)

Ráduly János: A farkas és az őzike
(Székely állatmesék a Kis-Küküllő mentéről kiejtés szerinti lejegyzésben)

Tündér Ilona
(Széphistória)

Ráduly János: Csaba ösvénye
(Székely népmondák 1)

Ráduly János: Alagút a Küküllőig
(Székely népmondák 2)

Ráduly János: A Hajnalcsillag keletkezése
(Székely népmondák 3)

Székely karácsony
(Versek és elbeszélések karácsony ünnepéről. Kisantológia)

Karácsonyi álom
(Magyar írók és költők karácsonya. Antológia)